

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GENEL GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NEFRET SÖYLEMİNİN ORTAYA ÇIKMASINDA
MEDYANIN ETKİSİ

HAZIRLAYAN

ESRA SEKMAN

2501131299

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. ŞEBNEM ÇAĞLAR

İSTANBUL, 2015

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ESRA SEKMAN Numarası : 2501131299
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : GENEL GAZETECİLİK / YÜKSEK LİSANS Danışmanı : DOÇ. DR. ŞEBNEM ÇAĞLAR
Tez Savunma Tarihi : 27.10.2015 Saati : 13.00
Tez Başlığı : NEFRET SÖYLEMİNİN ORTAYA ÇIKMASINDA MEDYANIN ETKİSİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. ŞEBNEM ÇAĞLAR		kabul
2- DOÇ. DR. GÜVEN BÜYÜKBAYKAL		kabul
3- YRD. DOÇ. DR. GÖKTÜRK YILDIZ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. FÜSUN ALVER		
2- YRD. DOÇ. DR. NECLA ODYAKMAZ ACAR		

ÖZ

NEFRET SÖYLEMİNİN ORTAYA ÇIKMASINDA MEDYANIN ETKİSİ

Esra Sekman

Bu çalışmada medyada yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiş, medyada kullanılan dilin nefret söyleminin oluşmasındaki etkisi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın temel problemi medyada kullanılan ifadelerin toplum üzerindeki etkisi ve bu etki çerçevesinde nefret söylemine neden olan ifadelerin medyada yer alarak toplumda ayrımcılığın, önyargıların ve kişi, grup ya da tarafların ötekileştirilmesi üzerindeki etkisidir. Çalışma kapsamında 1 Ocak-28 Şubat 2015 tarihleri arasında SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. İnceleme yapılan iki aylık süreç içerisinde toplamda 5433 haber incelenmiş ve 463 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. İncelenen toplam 5433 haberin 2797'si SÖZCÜ gazetesinde, 2636'sı YENİ AKİT gazetesinde yer almaktadır. Nefret söylemi içeren haberlerin tespiti için Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından yapılan nefret söylemi tanımından yola çıkılmış ve nefret söylemi içeren haberlerin nicel olarak tespiti amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlarda iki farklı yayın politikasına sahip ve iki farklı kitleye hitap eden gazetelerde yer alan nefret söylemi içeren haber oranının birbirine çok yakın olduğu ve her iki gazetenin de haberlerde kullandığı dilin aynı ideolojiye ya da dünya görüşüne sahip olmayan kimselere karşı ayrımcı, önyargılı ve ötekileştirici nefreti çoğaltan bir dil kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nefret Söylemi, Haber Dili, Ayrımcılık, Önyargı.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF MEDIA ON THE EMERGENCE OF HATE SPEECH

Esra Sekman

This study has investigated the news in context of hate speech in media and it has focused effect of language used in media on formation of hate speech. Main problem of this study is influence of expressions used in media on society and influence of the expressions causes to hate speeches on discrimination, prejudices and marginalization of person, group or parties by taking place in media in context of this influence. In the scope of this study, all news, published on newspapers SÖZCÜ and YENİ AKİT between dates of 1 jan- 28 Feb 2015, are investigated in the context of hate speech. In two months period totally 5433 news are investigated and it is determined that 463 news contain expressions of hate speech. 2797 of 5433 inspected news are published on SÖZCÜ, 2636 news are published on YENİ AKİT. For determination of hate speeches, Council Of Europe Committee Of Ministers's definition of hate speech is used a reference and it is aimed to investigate the news which contains hate speeches quantitatively. In the obtained results, It is appear to be in these two newspapers which have two different editorial policy and two different audiences have very close rate of news containing hate speeches and it is observed that these both newspaper use language that reproduces discriminatory, biased and alienating hate against to people who does not have same ideology or philosophy of life.

Keyword: Hate Speech, News Speech, Discrimination, Prejudice.

ÖNSÖZ

Bu çalışma medyaya yer alan haberlerde nefret söyleminin nicel olarak tespiti ve haber dilinin nefret söyleminin oluşmasında ve yaygınlaşmasında etkisi üzerinde durulmuştur. Medya günlük hayatımızda bilgi edinmemizin en kolay ve en hızlı aracı olarak karşımıza çıkarken medyanın kullandığı dil toplumun düşünce yapısının belirlenmesinde ve şekillenmesinde belirleyici role sahiptir.

Medyada sıklıkla kullanılan nefret dili, toplumda yer alan egemen ideolojinin dışında yer alan farklı düşüncelerin ötekileştirilmesine, toplum tarafından önyargı ile karşılanmasına ve ayrımcılığa neden olmaktadır.

Bu çalışma ile iki farklı yayın politikasına sahip gazeteler incelenerek, farklı düşünce yapılarına sahip olmalarına karşı kullandıkları dilin nefret söylemi içerdiği ve bu dilin toplumun kutuplaşmasına, farklı düşünce yapılarına tahammülsüzlüğü arttırdığına neden olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tezin oluşum aşamasında maddi - manevi hiçbir desteği esirgemeyen aileme, çalışma süresince desteğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Şebnem Çağlar'a ve çalışmam süresince yanımda olan, katkılarını esirgemeyen değerli arkadaşım Av. Fatma Tülay Parlak ve Burcu Ser'e teşekkür ederim.

Esra Sekman

İstanbul, Ekim 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ	x
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: NEFRET SÖYLEMİ KAVRAMI.....	3
1.1.Nefret Söylemi Kavramı	3
1.1.1.Nefret Kavramı.....	3
1.1.2. Ayrımcılık	4
1.1.3.Önyargı.....	8
1.1.4. Nefret Söylemi Kavramı	10
1.2.Nefret Söylemi ve\veya Nefret Suçu Tarihçesi.....	16
1.2.1.Nefret Söyleminin Ortaya Çıkışı.....	16
1.2.2. Türkiye'de Nefret Söylemi	20
1.3. Nefret Söyleminin Oluşumu ve Türleri	23
1.3.1. Nefret Söyleminin Oluşumu	23
1.3.2.Örneklerle Nefret Söylemi Türleri	28
1.3.2.1.Siyasal Nefret Söylemi.....	30
1.3.2.2. Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi.....	30

1.3.2.3. Yabancılara ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi.....	32
1.3.2.4. Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi	33
1.3.2.5. İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi	33
2.BÖLÜM: HABER SÖYLEMİ, HABER SÖYLEMİNİN UNSURLARI VE NEFRET SÖYLEMİNİN OLUŞUMUNDA MEDYA ETKİSİ	35
2.1. Haber Söylemi.....	35
2.1.1. Haber Söylemini Oluşturan Unsurlar.....	39
2.1.1.1. Yayın Politikası.....	39
2.1.1.2. Haber Kaynağı	40
2.1.1.3. Haberde Kullanılan Dil	42
2.1.1.4. Haber Başlığı.....	45
2.1.1.5. Haber Fotoğrafı	46
2.3. Haber Söyleminin Toplum Üzerindeki Etkisi.....	49
2.4. Devletin İdeolojik Aygıtı Olarak Medyada Nefret Üretimi.....	52
2.5.Medyada Kullanılan Dilin Nefret Söyleminin Oluşmasında ve Yaygınlaşmasındaki Etkisi.....	56
3.BÖLÜM: 2015 YILI OCAK - ŞUBAT AYLARI SÖZCÜ GAZETESİ VE YENİ AKİT GAZETELERİNDE YER ALAN HABERLERİN NEFRET SÖYLEMİ BAĞLAMINDA NİCEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ.....	60
3.1. Amaç -Yöntem.....	60
3.2. 2015 yılı Ocak ayı SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberlerin nefret söylemi bağlamında nicel olarak değerlendirilmesi	62
3.3. 2015 yılı Şubat ayı SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberlerin nefret söylemi bağlamında nicel olarak değerlendirilmesi	63
3.4. 2015 yılı Ocak - Şubat ayları SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberlerin nefret söylemi bağlamında nicel olarak değerlendirilmesi	64

3.5. 2015 yılı Ocak ayı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi verileri tabloları ve yorumları	68
3.6. 2015 yılı ŞUBAT ayı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi verileri tabloları ve yorumları	81
3.7. 2015 yılı OCAK - ŞUBAT ayları SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi verilerinin karşılaştırmalı tabloları ve yorumları	94
3.8. 2015 yılı Ocak ayı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadeler	106
3.9. 2015 yılı Şubat ayı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadeler	111
SONUÇ	115
KAYNAKÇA	118

KISALTMALAR LİSTESİ

BM: Birleşmiş Milletler

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AİHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

PKK: Kürdistan İşçi Partisi

LGBTİ: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve Interseks

TCK: Türk Ceza Kanunu

DBA: Devletin Baskıcı Aygıtları

DİA: Devletin İdeolojik Aygıtları

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1:** Sözcü Ve Yeni Akit Gazetelerinin Ocak-Şubat 2015 Döneminde İncelenen Haber Sayıları, Nefret Söylemi İçeren Haber Sayıları Ve Yüzde Değerleri..... 65
- Tablo 2:** Sözcü Ve Yeni Akit Gazetelerinin Ocak-Şubat 2015 Döneminde Toplam İncelenen Haber Sayısı, Nefret Söylemi Haber Sayısı Ve Yüzde 67
- Tablo 3:** Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi Ocak Ayı Günlük İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Karşılaştırmalı Gösterimi 68
- Tablo 4:** Yeni Akit Gazetesi Ocak Ayı Günlük İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi..... 70
- Tablo 5:** Sözcü Gazetesi Ocak Ayı Günlük İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi..... 72
- Tablo 6:** Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi Ocak Ayı Günlük Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi 74
- Tablo 7:** Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi Ocak Ayı Günlük Toplam İncelenen Haber Sayısının Gösterimi 76
- Tablo 8:** Sözcü Gazetesi 2015 Ocak Ayı Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısı..... 78
- Tablo 9:** Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak Ayı Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısı..... 79
- Tablo 10:** Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak Ayı Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısı 80

Tablo 11: Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi Şubat Ayı Günlük İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Karşılaştırmalı Gösterimi.	81
Tablo 12: Yeni Akit Gazetesi Şubat Ayı Günlük İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi.....	83
Tablo 13: Sözcü Gazetesi Şubat Ayı Günlük İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi.....	85
Tablo 14: Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi Şubat Ayı Günlük Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi	87
Tablo 15: Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi Şubat Ayı Günlük Toplam İncelenen Haber Sayısının Gösterimi.....	89
Tablo 16: Sözcü Gazetesi 2015 Şubat Ayı Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısı.....	91
Tablo 17: Yeni Akit Gazetesi 2015 Şubat Ayı Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısı.....	92
Tablo 18: Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi 2015 Şubat Ayı Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısı	93
Tablo 19: Sözcü Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Toplam İncelenen Haber Sayısının Gösterimi.....	94
Tablo 20: Sözcü Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi.....	95
Tablo 21: Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Toplam İncelenen Haber Sayısının Gösterimi.....	96

Tablo 22: Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi	97
Tablo 23: Sözcü Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi.....	98
Tablo 24: Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi	99
Tablo 25: Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Toplam İncelenen Haber Sayısının Karşılaştırmalı Gösterimi.....	100
Tablo 26: Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Karşılaştırmalı Gösterimi.....	101
Tablo 27: Sözcü Gazetesi Ve Yeni Akit Gazetesi Ocak - Şubat Ayları Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Karşılaştırmalı Gösterimi.....	102
Tablo 28: Sözcü Gazetesi - Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Toplam İncelenen Haber Sayısının Gösterimi.....	103
Tablo 29: Sözcü Gazetesi - Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi.....	104
Tablo 30: Sözcü Gazetesi - Yeni Akit Gazetesi 2015 Ocak - Şubat Ayları Toplam İncelenen Haber Sayısı Ve Nefret Söylemi İçeren Haber Sayısının Gösterimi.....	105
Tablo 31: Siyasal Nefret Söylemi	106
Tablo 32: Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi	109
Tablo 33: Yabancılarla Ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi	109

Tablo 34: Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi.....	110
Tablo 35: İnanç Ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi.....	110
Tablo 36: Siyasal Nefret Söylemi	111
Tablo 37: Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi	113
Tablo 38: Yabancılara Ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi	114
Tablo 39: Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi.....	114
Tablo 40: İnanç Ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi.....	114

GİRİŞ

Gelişen teknoloji ile birlikte medyada yer alan haberlerin topluma ulaşması hızlanmış ve medyanın toplumu etkileme alanı oldukça genişlemiştir. Bu nedenle medyada kullanılan haber dili, toplumun olaylar karşısındaki bakış açısının oluşmasında oldukça etkili olmaktadır.

Haber dilinin nefret söylemi içeren ifadeler ile birlikte kullanılması ırkçı, cinsiyetçi, homofobik, milliyetçi ve nefret içeren söylemlerin toplumda yaygınlaşmasına ve olağan hale gelmesine neden olduğu gibi ayrımcılığa, ötekileştirmeye neden olmaktadır.

Basın yayın organları farklı ideolojileri benimsemiş olsalar dahi sayfalarında yer verdikleri haberlerde kullandıkları dil, kendi ideolojisine sahip olmayı kabul etmeyen, nefretin ve önyargının oluşmasına neden olan, ayrımcılığı pekiştirici ifadelerle yer veren yani nefret söylemi içeren ifadelerle yer vermektedir. Çalışma kapsamında "Medyada nefret söylemi içeren ifadelerin ne oranda kullanıldığı?" "Medyada kullanılan dilin nefret söyleminin oluşmasında ve yaygınlaşmasındaki etkisi nedir?" soruları üzerinde durulmuş ve tez çalışmasının temel soruları olarak ele alınmıştır.

Bu çalışma kapsamında iki farklı yayın politikasına sahip SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler Ocak 2015 - Şubat 2015 tarihleri arasında geçen iki aylık süreç içerisinde nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. İki aylık süreç içerisinde 5433 haber incelenmiş ve 463 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. İncelenen haberler, içerik haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin tespiti ve bu bağlamda nefret söylemi içeren haberlerin nicel olarak tespit edilmesi amacıyla taranmıştır. Haberlerde yer alan nefret söylemi içeren ifadelerin tespit edilebilmesi için ise Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından yapılan nefret söylemi tanımından yola çıkılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde nefret söyleminin oluşmasına neden olan nefret kavramı, ayrımcılık, önyargı kavramlarının üzerinde durulmuş ve nefret söylemi

kavramsal çerçevede ele alınmıştır. Ayrıca nefret söylemi tanımı/tanımları üzerinde durulmuş ve nefret söyleminin oluşumu hakkında bilgiler verilirken nefret söylemin ortaya çıkışı ve Türkiye'de nefret söyleminin hukuki boyutu hakkında bilgiler verilmiştir. Yine çalışmanın birinci bölümünde nefret söylemi türleri üzerinde durulmuş, nefret söylemi türleri güncel haberler üzerinden verilen örneklerle açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise haber, haber söylemi, haber söylemi unsurları haberin oluşum süreci ele alınmıştır. Bu bölümde haber dili ve etkilerine değinilmiştir. Althusser tarafından devletin ideolojik aygıtı olarak tanımlanan medyada nefret üretimi üzerinde durulmuş ve haber söyleminin toplum üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Son olarak ise medyada kullanılan dilin nefret söyleminin oluşmasında nasıl etkili olduğu ve medyada yer alan nefret içeren ifadeleri barındıran haberlerin nefret söyleminin yaygınlaşmasındaki etkisi üzerinde durulmuştur.

Tezin üçüncü bölümde ise iki farklı yayın politikasına ve iki farklı toplumsal kesime hitap eden YENİ AKİT ve SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından yapılan nefret söylemi tanımından yola çıkılarak incelenmiştir. 2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde yer alan haberler incelenerek nefret söylemi içeren haberler nicelik olarak tespit edilmiştir. Elde edilen veriler tablolastırılarak aktarılmış ve analiz edilmiştir.

1. BÖLÜM: NEFRET SÖYLEMİ KAVRAMI

1.1.Nefret Söylemi Kavramı

1.1.1.Nefret Kavramı

Güncel Türkçe Sözlüğe göre nefret ilk olarak “*bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu*”; ikinci olarak “*tıksınma, tiksinti*”¹ olarak tanımlanırken Felsefe Terimleri Sözlüğü'nde kişilere karşı kullanımda “*birinin kötülüğünü istemeye varan tutku; yok etme isteğine varan bir yadsıma, bu yüzden nefretin en yüksek derecesi öldürmeyi isteyen nefret*”; şeylere (nesnelere) karşı ise “*sevmeme; uzaklaştırmayı, ortadan kaldırmayı isteme*” olarak tanımlanmaktadır.

Nefret, öfke korku, potansiyel tehlike, çoğu zaman tanınmayan, bilinmeyen ancak kendisine benzemediği, farklı olduğu için “diğer” olanlara yönelik ortaya çıkan bir ruh durumu olarak tanımlanabilir.²

Nefret, Aristoteles tarafından olumsuz bir kişisel özellik ya da eylemden daha çok bir kişisel özellik ya da doğal bir özellik hakkında negatif düşünceler olarak tanımlamıştır. “...insanlardan sırf karakterleri olarak düşündüğümüz şeylerden dolayı nefret edebiliriz. Öfke, her zaman bireylerle ilgilidir oysa nefret, gruplara da yöneltilir: Herhangi bir hırsızdan ya da muhbirden hepimiz nefret ederiz. Ayrıca öfke zamanla yatışabilir ama nefret yatışmaz. Biri onun nesnesine acı vermeyi amaçlar, ötekiyse o kişiye zarar vermeyi; öfkeli insan kurbanlarının bunun hissetmesini ister, nefret eden kimseye, kurbanları bunu hissetmiş ya da hissetmemiş, umurunda değildir. Bütün acı verici şeyler hissedilir ama en büyük kötülükler, haksızlık ve

¹Güncel Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, (Çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.552137498675c0.16624183,05.04.2015.

² Serra Karadeniz, Nefret Söylemi Kapsamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, y.y., 2012, s.6.

ahmâlık en az hissedilenlerdir; çünkü varlıkları acıya neden olmaz. Öfke acıyla birlikte kinse değil; öfkeli insan acı duyar, kin tutan duymaz. Öfkeli bir insana, kendisine zararı dokunmuş kimseleri bağıslatacak çok şey olabilir ama kin tutan insan, bir kez nefret ettiği insana, hangi koşullar altında olursa olsun acımak istemez; çünkü biri suç işleyenlere yaptıklarından dolayı acı çektirirken, öteki onların varlığını ortadan kaldıracaktır. Bütün bunlardan onların dost mu düşman mı olduğunu kanıtlayabileceğimiz açıktır; eğer değilse, öyle olmalarını sağlayabiliriz; öyle olduklarını ileri sürüyorlarsa savlarını çürütebiliriz ve bir eylemin öfke yüzünden mi nefret yüzünden mi olduğu tartışılmalıysa, onu bunlardan yeğlediğimiz birine bağlayabiliriz.”³

Nefret duygusal bir tutum olarak değerlendirildiği gibi olaylar, durumlar ya da öğrenilen - öğretilen durumlar karşısında da ortaya çıkan bir duygu olarak da ele alınmaktadır. Ancak nefret, bir ideolojinin parçası olduğu durumda bireyler ya da gruplar tarafından kendilerini ve diğerlerini, ideolojinin belirlediği ve biçimlendirdiği bağlamda şekillendirmeye, konumlandırmaya başlar.⁴ Tanımlanan bu bağlamla birlikte nefret; ayrımcılık, önyargı, ötekileştirme ve nefret söylemi gibi durumların oluşmasına neden olur.

1.1.2. Ayrımcılık

Ayrımcılık, bireylere ya da bir grubun üyelerine karşı ön yargılardan beslenerek tutum ve davranışa dönüşen bir durum olarak tanımlanabilir.

Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komitesi'nin Genel Yorumu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kararları ve Avrupa Birliği'nin Ayrımcılığa Karşı Yönergeleri birlikte ele alındığında, "*ayrımcılık*" terimi, *ayırma, dışlama, kısıtlama veya ırk, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, dil, din, etnik, ulusal ya da*

³Aristoteles, **Retorik II. Kitap**, Çev. Mehmet H. Doğan, 8. bsk, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2006, s.108.

⁴ Kenan Çayır "**Ayrımcılığın Sosyolojisi ve Türkiye Toplumunu**" Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, Ed. Ayşe Çavdar, Aylin B. Yıldırım, İstanbul, , Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010, s.48.

toplumsal köken, mülkiyet, doğum, siyasi veya diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve hürriyetlerin herkes tarafından tanınmasını ve kullanılmasını engelleyecek veya tanınmasını ve kullanılmasını sınırlandıracak ayrımcılığı kast etmektedir."⁵

Ayrımcılık Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi tarafından “*Bütün hak ve özgürlüklerin herkes tarafından eşit biçimde tanınmasını ve kullanılmasını engelleme veya tanınmasını ve kullanılmasını hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu etkiye sahip ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statülere dayalı olarak gerçekleştirilen ayırma, dışlama, kısıtlama ve tercih olarak*” tanımlanırken; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 14. maddesi bakımından bir muameledeki farklılık, objektif ve makul bir haklılığa sahip değilse, yani meşru bir amaç izlemiyorsa veya kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcılık oluşur*” şeklinde tanımlanmıştır.

Önyargılar, diğer insanları bireysel varoluşlarından değil grup aidiyetlerinden hareketle değerlendirici bir tutumu, olumsuz dogmatik kanaatleri ifade etmekte ve önyargıların davranışa dönüştüğü durumda ise ayrımcılıktan söz edilmektedir.⁶

Özü itibari ile ayrımcılık, bireylerin toplulukların yaşam içerisinde aile, okul, iş, sosyal çevre ve medya aracılığı ile önyargıların beslenmesi sonucunda açığa çıkan bir durumdur. İnsanlar arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan ve her birimizle ilgili zihinsel kaynakları ve nedenleri olan insani bir sorundur.⁷

⁵CCPR General Comment'ten aktaran Hakan Ataman, **Ayrımcılığa Karşı Bir Adım At! (Taslak)**, Ankara, 2011, İnsan Hakları Gündemi Derneği, s.3.

⁶ Melek Göregenli, **Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s. 26.

⁷ Melek Göregenli, **Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık**, Ayrımcılık - Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der. Kenan Çayır - Müge Ayhan Ceyhan, İstanbul, 2012, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.17.

Ayrımcılığa neden olan bir diğer faktör ise farklı grupların birbirleri üzerinde kurmak istedikleri tahakküm olarak da değerlendirilebilir. Farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip gruplar, farklı kimliklere sahip gruplar, farklı cinsiyetler arasında vb... birçok grup ya da bireyler arasında üstün olma ya da ötekileştirmeye neden olan ayrımcılık toplumsal grupların yaşamları üzerinde etkili olmaktadır.

"Ayrımcılık, esasta sosyal farklılaşmayı inşa etmeye yönelik bir eğilimdir ve şu şekilde özetlenebilir: Dış gruba önyargı ile yaklaşılması nedeniyle iç grup - dış grup ilişkisi zorlaşır ya da imkansızlaşır, bunun sonucunda dış grup sosyal ya da fiziksel olarak uzakta tutulur ve bu durum kalıcı bir şekilde devam ettirilir. Toplumsal grup ve katmanların çeşitli özellikleri açısından *hiyerarşi* içinde örgütlenmesine bağlı olarak önyargı ve ayrımcılık ortaya çıkar; bu hiyerarşi algısının en azından zihinsel düzeyde gerçekleşmesi söz konusudur."⁸

Ayrımcılık, bir tutum ve davranış biçimi olacak düzeyde oluşur fakat bütün tutum ve davranışlar gibi, içinde yaşanılan sosyal çevre ve toplumsal bağlam tarafından biçimlendirilir.⁹ Özetle ayrımcılık insanlar arasındaki ilişkilerde davranış, tutum, söylenen sözler ve yapılan hareketlerle ortaya konan toplum içerisindeki grupların ya da bireylerin yaşam içerisinde öğrendikleri ile şekillenen zihinsel bir süreçtir.

Tüm dünya ülkelerinde ve özellikle Türkiye'de ayrımcılığın birçok boyutunu ana akım medya üzerinde görmek mümkündür. Ayrımcılık sadece medya aracılığıyla değil günlük hayat içerisinde gerek söylem, gerekse davranışsal olarak hissedilmektedir. Küreselleşme sonucu ülkeler arasındaki gerek ekonomik gerekse de kültürel sınırlar belki belirsizleşmektedir, fakat zihinlerdeki kimlik sınırları daha da keskinleşmektedir. Bunun somut göstergesi olarak da artan İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve İslami radikal terör gösterilebilir. Küreselleşen dünya ile birlikte iç içe geçen toplumlar zamanla global dünyayı yaratmıştır. Bu yeni yapı içerisinde toplumların ya da azınlıkların birbirlerine tahammül edememeleri ya da kendi yaşam alanlarına ortak oldukları için kabul edememeleri nefret söyleminin ortaya çıkmasına

⁸ A.e., s.22.

⁹ Melek Göregenli, **Ayrımcılığın Meşrulaştırılması**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s. 39.

zemin hazırlamaktadır. Türkiye'de yapılan ayrımcılıklar yalnızca etnik kimlikle sınırlı değildir. Yapılan çalışmalar cinsel yönelim gruplarına, kadınlara, engellilere ve yaş gruplarına karşıda ayrımcılığa yol açacak düzeyde yaygın kalıpların olduğunu gösteriyor.¹⁰

İnsanlar birden fazla grubun içinde yer alabildiği gibi kendilerini de bu grupların içinde üst ya da alt grup şeklinde tanımlayabilmektedir. Örneğin, Alevi bir erkek bir kadın karşısında kendini üst grup olarak tanımlarken, Sünni bir erkek karşısında kendini alt grup olarak görebilir.

Ayrımcılık öncelikli olarak hiyerarşik toplum örgütlenmesine dayanır ve bu hiyerarşinin hem yukarısında olanlar açısından hem de aşağısında olanlar açısından meşrulaştırılabilmesi nedeniyle ayrımcı bir dile ihtiyaç duyulmaktadır.¹¹ Bahsi geçen hiyerarşiyi meşrulaştırmak amacıyla ayrımcılık dil yoluyla hayatın içerisinde doğallaştırılır ve sıradanlaşarak yaygınlaşır. Gerek medyada yer alan haberler ve bu haberlerin ele alınış biçimiyle, gerekse kullanılan dil yoluyla ayrımcılık, olağan bir biçimde gösterilir ve topluma empoze edilir. Böylece ayrımcılığın oluşmasında zihinsel altyapıyı oluşturarak önyargı ve kalıp yargılar pekiştirilir.

Ayrımcılığın öncelikle insanlar arasındaki ilişkilerde meydana getirilen düşünsel kaynakları ve davranışsal sonuçları olduğu göz önüne alındığında, toplumsal, hukuki, politik sistemle ilgili dönüşümler ayrımcılığın hayata geçirilmesini sağlayan zihniyet yapılarının dönüşümünün de, ayrımcılıkla mücadelede önemi ortaya çıkmaktadır.¹² Ayrıca ayrımcılığın önüne geçebilmek ve toplumsal gruplar ya da bireyler üzerindeki etkisini kırabilmek için ayrımcılığın meşrulaştırılması sürecinin önüne geçilmelidir. Bu süreç toplumsal alanda bireyleri yönlendiren gazete, dergi, sosyal medya alanları,

¹⁰Kenan Çayır, **Gruplararası İlişkiler Bağlamında Ayrımcılık**, Ayrımcılık - Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der. Kenan Çayır - Müge Ayan Ceyhan, İstanbul, 2012, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.9-10.

¹¹Melek Göregenli, **Önyargı ve Ayrımcılığı Azaltmak**, Ayrımcılık - Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der. Kenan Çayır - Müge Ayhan Ceyhan, İstanbul, 2012, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.251.

¹²Göregenli, **Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık**, s.25-26.

televizyon gibi kimi mecralarda kullanılan dildeki ifadelerin düzeltilmesi yolu ile başlayabilir.

1.1.3.Önyargı

"Önyargı kavramı İngilizce'de "prejudice" ya da "bias" kelimeleriyle ifade edilmektedir. Her iki kavram da eski Fransızca kaynaklıdır. Prejudice kavramının Latince karşılığı aynı zamanda adaletsizlik, haksızlık anlamına gelen "prejudicium" ya da "praejudicium" kelimelerinden türetilmiştir. Bias kavramı ise Antik Grekçe'de düşmanlık, nefret, zarar, haksızlık anlamına gelen epikarsios kelimesine dayanmaktadır; kavram sonradan Latince'ye "bigassius" olarak geçmiştir."¹³

Sosyal bilimler açısından önyargı hakkındaki çalışmaların öncülüğü Gordon W. Allport tarafından yapılmıştır. Allport 1954 tarihli "Önyargının Doğası" başlıklı çalışmasıyla önyargı kavramını inceleyerek, önyargıyı şu şekilde tanımlamıştır: "*Bir gruba dahil ve böylelikle o gruba atfedilmiş karşı çıkılabilir özelliklere sahip olduğu varsayılan bir kişiye yönelik, yalnızca o kişinin o gruba ait olmasından kaynaklanan, yön değiştirmiş ya da düşmanca tavrı.*"¹⁴

Günlük yaşamda önyargı kavramını sıradan, olumlu ya da olumsuz bir anlam içermeyen, kanıtı ya da hiç değilse herhangi bir deneyime ya da bilgiye dayanmayan her türlü 'ön fikir' anlamında kullanırız.¹⁵

Sosyal çevremiz aracılığıyla öğrendiğimiz, çoğu zaman okul, aile, iş, medya ve günlük yaşamda iletişime geçtiğimiz kimseler aracılığı ile edindiğimiz bilgiler ön

¹³Hakan Ataman, "**Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları**", Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Der. Yasemin İnceoğlu, İstanbul, 2012, Ayrıntı Yayınları, s. 62.

¹⁴ Gordon W. Allport'tan Aktaran: Hakan Ataman, "**Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları**", Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Der. Yasemin İnceoğlu, İstanbul, 2012, Ayrıntı Yayınları, s. 63.

¹⁵Melek Göregenli, "**Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık**", Ayrımcılık - Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der. Kenan Çayır - Müge Ayhan Ceyhan, İstanbul, 2012, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 22.

fikirlerin oluşmasına neden olmakta ve bu fikirlerin araştırılmadan doğru olarak kabul edilmesi zaman içerisinde ön yargıların oluşmasına neden olmaktadır. "İnsanlar diğer insanlara ilişkin enformasyonu ayırt etmek veya gruplandırmak için ırk, cinsiyet, dini inanç, etnik köken gibi fiziksel ve sosyal ayırt ediciler kullanırlar. Bütün bu aşamalardan sonra, çoğu zaman önyargıların oluşumu kaçınılmazdır."¹⁶

Türkiye'de Kürtler, Aleviler, Ermeniler, sarışınlar, Araplar, başörtülüler vb... kimi hakim toplumdaki farklı özelliklere (farklı etnik köken, farklı düşünceler, farklı fiziksel özellikler, farklı cinsel tercihlere vb...) sahip kişiler hakkında da kimi ön fikirler hakimdir. Örneğin Türkiye'de sokağa çıkıp 'Araplar', hakkında bir şeyler söylenmesi istenirse insanların birçoğu hemen "pistir" der. 'Kürtler' hakkında bir şeyler söylenmesi istendiği zaman devamında "terörist" tanımlaması yapılır. 'Sarışın kadınlar' hakkında bir şeyler söylenmesi istenirse de onların aptal oldukları ifade edilir.

Damgalanmış gruplar, kendileriyle ilgili ön fikirlere uygun davrandığında ayrımcılık gibi sorunlar toplumsal bir sorun haline gelmez. Örneğin bir Roman vatandaşın sokakta çiçek satması veya müzisyenlik yapması sorun değildir. Türkiye'de eşcinsel, şarkıcı ya da modacı olabilir. Ancak bir eşcinsel, siyasetçi olmak istediğinde yani toplumdaki ön fikirlere uygun olmayan bir rol talep ettiğinde sorun çıkmaktadır.¹⁷

Ön fikirler kimi zaman bahsi geçen gruplar arasında yer alan bireyler çerçevesinde doğruluk payı taşıyabilir. Fakat oluşturulan ön fikirlerin bütün bir topluluğa atfedilmesi ve o topluluk içerisinde yer alan tüm bireylere aynı şekilde yaklaşılması ön fikirlerin pekiştirilmesine ve ön yargıların oluşmasına neden olmaktadır. Önyargılar ve ön fikirler, sosyal gerçekliği kabaca şematize etmeye dayanan sürecin, birbirinden farklı ama birbirini tamamlayıcı birer ögesidirler; insanın gerçekliğe ilişkin sosyal ve zihinsel temsillerini biçimlendirme işlevi görürler.¹⁸

Önyargılar nedeniyle biçimlendirilen insanlar, bireysel varoluşları nedeniyle değil içinde buldukları etnik, siyasi, dini, cinsiyet ya da fikirleri nedeniyle ele alınmakta,

¹⁶Göregenli, **Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık**, s. 30.

¹⁷ Çayır, **Gruplararası İlişkiler Bağlamında Ayrımcılık**, s. 9-12.

¹⁸Göregenli, **Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık**, s. 29.

tutum ve davranışları bu bağlamda değerlendirilmektedir. Bu durum kimi olumsuz, kesin yargıların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Önyargılar nedeniyle oluşan bu ayrımcı davranışlar tek tek bireylere yöneltilmiş olsa dahi değerlendirildikleri gruplarla ele alınmakta ve bu grupların sahip olduğu olumlu fakat genelde olumsuz kimi önyargılar çerçevesinde değerlendirilmektedir.

"Önyargılar ve dolayısıyla ayrımcılık, bir gruba ya da grup üyelerine yönelik olumsuz düşüncelerin yanı sıra hoşlanmama, hor görme, kaçınma ve nefret etmeye kadar uzanan olumsuz duyguları içeren tutumlara da yol açar."¹⁹

Önyargılar, hakkında konuştuğumuz ya da iletişime geçtiğimiz kişi ya da gruplarla aramıza fiziksel ya da sosyal mesafe koymamıza neden olan ve ayrımcılıkla yakından ilişkili tutumlardır.²⁰ Eğer önyargılar oldukça güçlü ise bireyin gerek fiziksel gerek zihinsel olarak uzak durduğu gruplara karşı söylemlerinin ayrımcı ifadeler içermesine ve nefret söyleminin oluşmasına neden olmaktadır.

1.1.4. Nefret Söylemi Kavramı

Nefret söylemi kavramı için uluslararası alanda yapılmış tek tanım Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen 1997 tarihli R (97) 20 sayılı tavsiye kararında yer alan tanımdır. Bu tanıma göre nefret söylemi; *"ırkçı nefreti yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan dinsel hoşgörüsüzlük dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka ret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır. Bu anlamda 'nefret söylemi' muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır."*

Nefret söylemi bir toplumda ya da kültürde önyargı ve ayrımcılığın ne düzeyde yaygın olduğu ya da ne düzeyde yaygın olarak kullanıldığı ile doğru orantılıdır.

¹⁹ Göregenli, **Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık**, s. 21.

²⁰ A.e., s.22.

Mevcut toplum içerisinde yer alan gruplar arasında var olan farklılıklar ve bu farklılıkların toplum ya da egemen kültür tarafından nasıl tanımlandığı nasıl yaklaşıldığı ile ilintilidir. Ayrıca önyargı, ayrımcılık, nefret gibi duyguların toplumda hangi guruplara yöneltildiği ve hangi gurupları kapsadığı o toplumun içinde bulunduğu tarihsel, sosyal ve politik geçmişi ve sistemiyle doğrudan alakalıdır.

Nefret söylemi ve nefret suçları, 'nefret' sözcüğünün bir duygu ifadesi olması nedeniyle de çoğunlukla, nefret söyleminin yöneldiği kişi ya da guruplardan 'hoşlanmama', 'nefret etme' ve bu duyguların ifade edilmesi biçiminde anlaşılmaktadır. Oysa ayrımcılığın belki de en şiddetli biçimi olarak ortaya çıkan nefret söylemi ve davranışsal edimlerin zihinsel, ideolojik arka planı olumsuz duyguları içermekle birlikte, esasen toplumu oluşturan gruplar arasındaki sistematik hiyerarşiye işaret eden bir dışlama, değersizleştirme ve düşmanlaştırma ideolojisidir.²¹

Nefret söyleminin salt 'nefret' kelimesinin duygusal boyutu ile algılanması ötekileştirmeye toplumda kutuplaşmalara neden olan nefret söylemini çok daha masum bir yapıya büründürerek, bireysel düşünce ve yargılar olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Oysa nefret söylemi kavramında ya da nefret söyleminin oluşumunda bireylere karşı olan düşüncelerin yanında bir gruba bir topluluğa karşı önyargı, nefret ve ayrımcılık gibi kimi durumların açığa çıkması söz konusudur. Örneğin; toplum içerisinde Arapların "pis" olduğuna dair kalıplaşmış bir düşünce vardır. Bu düşüncenin tüm Arap toplumuna atfedilmesi ve Araplar ile ilgili olarak "pistir" düşüncesinin zihnimize oturmuş olması bir nefret söylemi örneğidir. Fakat Arap bir arkadaşımızın "pis" olması ve bunun sadece onu kapsayan bir özellik olarak değerlendirilip tüm Araplara atfedilmemesi durumunda nefret söylemi değil bireysel bir düşünce ya da fikirdir. Nefret söylemi olgunun kişiselleştirip bireysel boyutun öne çıkmasından ziyade toplumsal bir grup ve söylem yoluyla bu gruba karşı oluşturulan önyargı ve ayrımcılık içeren durumlardır.

²¹ Melek Göregenli, **Nefret Söylemi ve Nefret Suçları**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s. 57.

"... bir gruba bir grubun üyelerine yönelik ifade nefreti teşvik ediyorsa ve bu teşvikin sözde geçerli nedeni, o gruba istinat edilen özelliklerse; bir grup, bir kimlik, bu grubun ve/veya kimliğin üyeleri, sırf bu gruba üye oldukları için aşağılanıyor, ikinci sınıf görülüyor, bir şeylerin faili sayılıyorsa; ya da grupların ya da üyelerin aşağılanmaları, ikinci sınıf görülmeleri, haklarından mahrum edilmeleri meşru gösteriliyorsa, o metin o konuşma, o fotoğraf, o video, o illüstrasyon vs. nefret söylemi içermektedir denilebilir."²²

"Nefret söylemi konusunda genel bağlamda, söylemin içeriği, söylemin (yazılı/sözlü) tonlanması; konuşmanın yapısına yönelik bir değerlendirme; söylemin (bireysel veya toplu) hedefleri ve söz eyleminin muhtemel sonuçları veya çıkarımları gibi unsurlardan bahsedilmektedir."²³

Anne Weber'e göre, "Nefret söylemi" kavramı çok sayıda durumu kapsamaktadır: Birincisi, ırkçı nefretin veya başka bir deyişle kişilere veya gruplara yönelik nefretin belirli bir ırka ait olmaları nedeniyle kışkırtılmasıdır. İkincisi, dinsel nedenlerle nefretin kışkırtılması; inananlar ile inanmayanlar arasındaki ayrıma dayalı nefretin kışkırtılması da aynı kefiye konulabilir. Son olarak Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi'nin "nefret söylemi" üzerine Tavsiye Kararı'nda kullanılan ifadelerinin kullanıldığı, "saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezilik şeklinde ifadesini bulan" hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılmasını kapsamaktadır.²⁴

Nefret söylemi her şeyden önce toplumsal bir yapıya sahiptir. Sadece nefret söylemine maruz kalan ya da nefret söylemini gerçekleştireni değil, sonuçlarına ya da etkilerine tüm toplumun maruz kaldığı ve zaman içerisinde olgunun kalıplaşarak tüm toplum tarafından öğrenilen ve sürdürülen bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla nefret söylemi içinde bulunduğu toplumun politik, sosyal, ekonomik, kültürel vb... bir çok

²² Mahmut Çınar, **Habercilik ve Nefret Söylemi**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s. 143.

²³ Yasemin İnceoğlu, **Tartışmalı Bir Kavram: Nefret Söylemi**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s. 79.

²⁴ Anne Weber, Nefret Söylemi El Kitabı, Council of Europe Publishing,, Eylül, 2009, (**Çevrimiçi**), http://www.ihop.org.tr/dosya/coe/nefret_soylemi.pdf, 12 Nisan 2015.

değeriyle doğru orantılı hareket eden ve devamlılığını sağlayan ayrıca toplumdaki baskın değerlerin yüceltilmesine neden olurken farklılıkları baskı altına alan bir yapıdır da aynı zamanda.

Belirli ve ortak karakteristik özellikleri bulunan birey ve gruplara veya onların mülklerine yönelik önyargılarla kullanılan ifadeler "Nefret Söylemi" olarak tanımlanabilir. *"Nefret söylemi dünya çapında başta etnik, ulusal ve dini kimlik, cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği olmak üzere; sağlık durumu, zihinsel ya da fiziksel engellilik, toplumsal statü, siyasi ve felsefi görüş, eğitim durumu gibi özelliklere yönelik olarak da işlenmektedir."*²⁵

Çoğulcu toplumun çoğunluk kimliğini temsil edenlerden farklı ve -kadınlar hariç- azınlık olanları hedef alarak geliştirilen ve yaşama geçirilen, incitici, küçük düşürücü, aşağılayıcı, alçaltıcı, dışlayıcı, ötekileştirici, kodlayıcı bir ayrımcılığı amaç güden, yazılı sözlü ve görsel hakaretler nefret söylemi olarak tanımlanmaktadır.²⁶

Nefret söylemi oluşumunda toplum, aile, iş, okul, medya tarafından öğretilmiş olan kimi önyargılar belirleyici olmaktadır. Önyargılar ve nefret, nefret suçunun oluşmasına neden olduğu gibi bu suçun önünü açmakta ve kimi zaman teşvik etmektedir. Nefret söylemi ve nefret suçu her ne kadar birbirini besleyen iki kavram olsa dahi birbirinden farklı kavramlardır. Nefret söylemi kategorik olarak suç değildir. Fakat nefret söylemi belirli bir içeriğe sahip olması durumunda, kimi ülkelerin mevzuatlarında suç olarak düzenlenmektedir.²⁷ Bir söylemin ya da bir ifadenin nefret suçu kapsamında değerlendirilmesi için ilk unsur olarak bir suçun varlığı iken bu durum nefret söylemi için geçerli değildir.

Nefret söylemi, kendine hiyerarşik üstünlük atfeden kimliğin 'öteki' olarak tanımladığı kimliklere haddini bildirip toplumdaki ikincil statüsünü hatırlatmakla

²⁵Sosyal Değişim Derneği, **Nefret suçları ve Nefret Söylemi İzleme Rehberi** , Ed. F.LeventŞensever, İstanbul, 2012, y.y., s.7.

²⁶ E. Fuat Keyman, **Nefret Söylemi, Nefret Suçu, Demokrasi ve Birlikte Yaşama: Türkiye Örneği**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s. 8.

²⁷ Ulaş Karan, **Nefret Suçlarından Ne Anlıyoruz**, Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, Ed. Ayşe Çavdar -Aylin B. Yıldırım, İstanbul, 2010,Hrant Dink Vakfı Yayınları, s.57.

kalmaz, aynı zamanda egemen kimliğin öncelik ve imtiyazlarını pekiştirip, üstünlük duygusunu besler.²⁸ Kimi zaman egemen kültürün yüceltiildiği kimi zaman azınlıkların dışlandığı kimi zaman da grup veya toplulukların ötekileştirildiğı nefret söyleminde ilişkiler ya da belirleyici olan unsur güç ilişkileri ile şekillenmektedir.

Türkiye'de ayrımcı ve nefret içeren söylemin çoğu zaman egemen kültüre paralel olarak üretilmesi farklı bir ifade ile resmi söyleme denk düşmesi, nefret söyleminin egemen kültürle doğrudan ilintili olduğunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nefret söyleminin üretiminde, stigma (damgalama), stereotipler, ayrımcılık, homofobik ve zenofobik söylem dikkat çekmektedir. Adı geçen kavramların tanımlarına baktığımızda nefret söyleminin temelleri daha açık bir şekilde görülebilir:

"Stigma (Damga): Irksal, etnik, cinsiyetçi veya dinsel bir azınlığa olduğu gibi, akıl hastaları ve AIDS hastalarına takılan yaftanın olumsuz etkilerini anlatan bir terimdir.

Streotipler: Bir kişinin tüm özellik ve niteliklerinin o kişiye ait tipin içerdiği belli başlı özelliklere indirgenmesi, bu özelliklerin özelleştirilmesi, doğallaştırılması ve sonsuza kadar değişimin önünü kesecek biçimde sabitlenmesiyle oluşur.

Önyargı: Gruplara yönelik olarak, o grubun üyelerinin hepsini tam olarak tanımadan gösterilen aşağılayıcı tutumları ifade eder.

Ayrımcılık: Bir gruba diğerlerine göre daha farklı muamele edilmesini, genellikle grup üyelerinin haklarının ve yaşam olanaklarının kısıtlanmasını içerir.

Homofobi: Eşcinsellere ve eşcinselliğe karşı korku duymayı ve hoşnutsuzluğu içeren bir tepkidir.

²⁸Arus Yumul, **Nefret Suçu ya da 'Ölü Vicdanlar Ülkesi'**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s. 133.

Zenofobi: *Yabancı korkusu- nefreti anlamında olup "xenos (yabancı) ve "phobos" (korku) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Kişilerin yabancılardan ya da bir şekilde kendisinden farklı olan insanlardan korkmasına ve nefret etmesine verilen addır. Bir topluluğun içinde olan ama o topluluğun bir parçası sayılmayan bir gruba karşı duyulan korkudur.*"²⁹

Nefret söylemi de dilsel pratikler üzerinden gerçekleşen bir olgudur. Bu pratikler, kaba, sert, kışkırtıcı, küfürlü, küçümseyici, argo, alaycı, kural dışı ya da sıra dışı, saldırgan, ayrımcı, öfkeli, kızgın ve etiketleyici sözcük kullanımlarını içermektedir.³⁰ Bu şekilde kullanılan ifadeler bahsi geçen birey ya da grupların bu şekilde algılanmasına ve hitap edilen kesim tarafından ifade edilen şekilde anılmasına neden olmaktadır. Kullanılan ifadelerin toplumsal alanda dolaşıma sokulması özellikle de medya yolu kullanılarak öğretilmesi ve dolaşıma sokulması nefret söylemi içeren ifadelerin daha çok ve hızlı yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

*"Nefret söylemi belirli sınırlar çerçevesinde medyada yeniden üretilen ayrımcılıklar içinde, sonuçları bakımından en zarar verici olanıdır. Çünkü nefret söylemi bugünü askıya alan ve geleceği öngörebilir olmaktan uzaklaştıran, toplumun tek tek bütün bireylerine zarar verme yetisine sahip olan bir ayrımcılık üretimidir."*³¹

²⁹ Eser Aygül, **Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması**, Yeni Medyada Nefret Söylemi, Haz. Tuğrul Çomu, İstanbul, 2010, Kalkedon Yayınları, s. 101.

³⁰ Eser Aygül, "Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, 2013, s. 20.

³¹ Mutlu Binark, **Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi**, Yeni Medyada Nefret Söylemi, Haz. Tuğrul Çomu, İstanbul, Eylül 2010, Kalkedon Yayınları, s. 11.

1.2.Nefret Söylemi ve\veya Nefret Suçu Tarihçesi

1.2.1.Nefret Söyleminin Ortaya Çıkışı

Nefret söylemi kavramı ilk defa 1986 yılında Amerika'da New York'ta beyaz bir grup öğrenci tarafından siyah bir kişiye yönelik gerçekleşen saldırının haberlere yansımalarıyla yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.

1994 yılında ise Ruanda Soykırımını* açıklayan metinlerde kullanılan nefret söylemi, Ruanda soykırımının gerçekleşmesinde ve bir milyon civarı Tutsi halkının katledilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Kavramın içeriği 1990'ların başları itibariyle ise ırk, din ve inançlara yönelik saldırılar dışında, cinsel yönelim, ulusal köken, engellilik durumu ve toplumsal cinsiyet rollerini de kapsamaya başlayacak şekilde ele alınmıştır.³² Nefret suçları teriminin Avrupa'da kullanılmaya başlaması ise çok daha yakın bir tarihe denk düşmektedir. Örneğin Britanya'da 1993 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır.³³

Tarihsel olayların uzantısı olarak Avrupa'da nefret söyleminin yasalara konu edilmesi İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme denk gelmektedir. Bu konuda Almanya en hızlı davranan ülkelerden olmuş ve ırkçı söylemleri, Nazi sembol ve selamlaşmaları dâhil pek çok eylem ve ifade biçimini suç kapsamına almıştır.³⁴

*Ruanda'da 1994 yılında yaklaşık yüz gün içinde 800.000 Tutsi ve ılımlı Hutu'nun, aşırı uç Hutular (Interahamwe) tarafından öldürülmesi olayıdır. Katliam, Tutsi destekli isyancı Ruanda Vatansaver Cephesi lideri Paul Kigame'ye bağlı güçlerce, Hutu ağırlıklı hükümetin düşürülmesi ile son buldu. Ardından yönetimden güç alan Tutsilerin öç bahanesiyle saldırması sonucu yüzbinlerce Hutu, komşu Zaire'ye (Kongo Cumhuriyetine) sığınmıştır.

³² T. Cengiz Algan, F. Levent Şensever, **Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl 10 Örnek**, Sosyal Değişim Derneği, İstanbul, 2010, y.y., s.9.

³³ A.e., s.9.

³⁴ Eric Bleich, **The Rise of Hate Speech and Hate Crime Laws in Liberal Democracies**, Journal of Ethnic and Migration Studies Vol. 37, No. 6, July 2011, s.920'den aktaran Elif Çelik, Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Neresinde?, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.: 4 S.:2, 2013, s.213.

Nefret suçları/söylemi 20. yy boyunca yaygın olarak işlenen bir suçtur. Fakat nefret söylemi/suçlarında yeni olan şey; ırkçılık ve milliyetçilik, cinsiyetçilik, antisemitizm gibi konularda ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler ve bu hareketlerin nefret suçlarına yönelik vermeye başladığı mücadeledir. Nefret suçlarına yönelik ilk düzenlemeler, Yahudilere ve Afro-Amerikalılara yönelik saldırıları önlemek amacı ile 1960'larda ABD'de başlamıştır. İlk yasal düzenleme ise Kaliforniya eyaletinde, mevzuata ağırlaştırıcı hükümler eklenerek gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda özellikle 1960'larda ABD'de başlayan medeni haklar, mağdurlarla dayanışma, kadın, eşcinsel ve lezbiyen vb. gibi hareketler siyasi alandaki mücadeleyi yeniden şekillendirmiş nefret söylemi kapsamı içerisine dahil edilmiştir.³⁵

Nefret söylemi kavramının zaman içinde ırk önyargısı dışında, farklı cinsel yönelimlere, ulusal kökene, engellilik durumuna, toplumsal cinsiyete yönelik önyargıları da kapsayacak şekilde genişlemesi kavramın daha geniş olarak toplumsal alanda ayrımcılığa uğrayan ve önyargı ile yaklaşılan grupların ele alınmasını ve bu yaklaşımların nefret söylemi bağlamında değerlendirilmesini sağlamıştır.

Nefret suçları/söylemi kavramı uluslararası alanda kimi hukuki düzenlemeleri içerse dahi kimi zaman ayrımcılık ile ilgili suçlar kapsamında değerlendirilmektedir. Fakat nefret suçu/söylemi kapsamı ayrımcılık kavramından farklı olarak ele alınmalı ve değerlendirilmelidir.

"Nefret suçlarına yönelik alınacak yasal önlemlerin neler olabileceği konusu henüz tartışmalı. Bu konuda düzenlemeler genel olarak şu kategorilere göre yapılmaktadır:

- *Önyargularla işlenen suçları özel olarak nefret suçları olarak tanımlayan ayrı yasalar,*
- *Ceza yasasında nefret suçlarına yönelik ağırlaştırıcı hükümler,*
- *Özel hukukta nefret suçlarına yönelik tazminat vb. yaptırımlar öngören maddeler,*

³⁵ Alğan, Şensever, **Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl 10 Örnek**, s.9.

- *Kamu kurumlarının nefret suçları konusunda istatistikî verileri toplamasını öngören yasalar, vb*³⁶

Nefret söylemi kavramı kimi uluslararası sözleşmelerde "nefret suçu/söylemi" tanımlaması ile yer almasa dahi bu kapsamda değerlendirilmektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler (BM) Düzeyinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde nefret suçu/söylemi kavramı bağlamında herhangi bir ifade yer almamakta ve herhangi bir düzenleme içermektedir. Ancak Sözleşme'nin ayrımcılık yasağını düzenleyen 7. Maddesi* nefret suçu/söylemi bağlamında ele alınabilir.

BM düzeyindeki bir başka sözleşme 1948 tarihli Soykırım Sözleşmesidir. Sözleşme kapsamında soykırımda bulunulmasını doğrudan ve aleni surette kışkırtma suç kapsamına alınmıştır. Soykırım Sözleşmesinin 3. Maddesi ile nefret söylemi ilişkilidir ve sözleşmede nefret söylemi ifadesi yer almazken bir ifadenin soykırımda bulunmayı aleni olarak kışkırtması suç olarak ifade edilmiştir.³⁷

Nefret suçu/söylemine doğrudan atıfta bulunan ilk sözleşme Birleşmiş Milletler Her Türlü Irkçılığın Önlenmesi Sözleşmesidir. 21 Aralık 1965 tarihinde kabul edilen sözleşmede "...ırk, cinsiyet, dil veya din ayrımı yapılmaksızın saygı gösterilmesinin geliştirilmesi ve desteklenmesi..." gerektiği belirtilerek ırkçı üstünlüğe ya da nefrete dayalı tüm fikirlerin yayılmasının suç olduğu ifade edilmiştir.³⁸

³⁶ A.e., s.11.

* İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, **Madde : 7** "Kanun önünde herkes eşittir ve farksız olarak kanunun eşit korumasından istifade hakkını haizdir. Herkesin işbu Beyannameye aykırı her türlü ayırt edici muameleye karşı ve böyle bir ayırt edici muamele için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır."

³⁷ Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme, 3. Maddesi, **(Çevrimiçi)**,http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_11.pdf, 14 Nisan 2015 **Madde:3** " Cezalandırılacak eylemler Aşağıdaki eylemler cezalandırılır: a) Soykırımda bulunmak; b) Soykırımda bulunulması için işbirliği yapmak; c) Soykırımda bulunulmasını doğrudan ve aleni surette kışkırtmak; d) Soykırımda bulunmaya teşebbüs etmek; e) Soykırıma iştirak etmek"

³⁸ BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, **(Çevrimiçi)**,<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4750.html>, 14 Nisan 2015.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) ise nefret söylemi kavramı ifade özgürlüğü ile ilişkili olarak ele alınmıştır. AİHS'nin 10. Maddesi, 1. Fıkrasıyla İfade Özgürlüğünü; 2. Fıkrası ise bu özgürlüğün kullanım alanı ve sınırlarını belirtir. Bu açıdan bakıldığında 2. Fıkra, 1. Fıkroda belirtilen özgürlüklerin kullanımının yüklediği görev ve sorumluluklara işaret ederek bu hakkın sınırlandırılma gerekçelerini şu ifadelerle belirtir: *"Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir."*³⁹

Bu tanıma göre nefret söylemi teşkil edecek ifadeler; ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü, kamu emniyeti, kamu düzeni, suçun önlenmesi, başkalarının haklarının korunması ile olan ilişkisi bakımından ele alınacak. Ayrıca nefret söylemi bağlamında değerlendirilmesi gereken vakalarda önce ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilecek, bu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığına bakacak ve müdahalenin ikinci fıkrada yer alan hakları korumak gayesiyle yapıp yapılmadığını ele alacak, dolayısıyla müdahalenin meşruluğunu sorgulayacaktır.⁴⁰

³⁹Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, (Çevrimiçi),<http://www.inhak.adalet.gov.tr/temel/aihs.pdf>, 14 Nisan 2015. **Madde:10** "1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir."

⁴⁰Çelik, **Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Neresinde?**, s.222.

AİHS'nin konuya ilişkin bir diğer maddesi 17. Maddedir. 17 Maddeye göre: *"Hakları kötüye kullanma yasağı bu Sözleşme'deki hiçbir hüküm, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme'de öngörülmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz."*⁴¹

17. madde nefret söylemi bakımından değerlendirildiğinde kullanılan ifadelerin belirtilen hak ve özgürlükleri yok edecek biçimde kullanılmayacağı, kullanıldığı durumlarda ise AİHS tarafından ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilemeyeceği ve sözleşmeden korunma beklenemeyeceği ile ilgilidir.⁴²

1.2.2. Türkiye'de Nefret Söylemi

Nefret söylemi kavramı Türkiye'de yakın tarihlerde kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye'de nefret söylemi 2006 yılından bu yana meydana gelen nefret suçları kapsamında tartışılmaya başlamıştır. Bilindiği üzere, nefret suçu, "bir kişi ya da gruba, ait olduğu kimliği, inancı, politik görüşü, cinsiyeti ya da cinsel yönelimi, gibi nedenlerle, farklı biçimlerde zarar verme amacıyla saldırılması sonucunda oluşan suçları tanımlanmaktadır."⁴³

2006 yılında Ankara'nın Eryaman ve Esat semtlerinde travesti ve transseksüellere yönelik saldırıları gerçekleştiren 4 kişinin yargılandığı davanın nefret suçu kapsamında değerlendirilmesi, nefret suçlarına zemin hazırlamış ve nefret söylemi kavramını gündeme taşımıştır. Ancak, Türkiye'de özellikle 19 Ocak 2007 tarihinde *Agos Gazetesi* Başyazarı Hrant Dink'in çalıştığı gazete önünde uğradığı silahlı saldırı

⁴¹ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, (Çevrimiçi),<http://www.inhak.adalet.gov.tr/temel/aihs.pdf>, 14 Nisan 2015.

⁴²Çelik, *Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Neresinde?*,s.224.

⁴³Melek Göregenli, *Nefret Suçları Kimin Sorunu*, KaosGL Dergisi, 2009, S: Mart-Nisan, y.y. s.30.

sonucu öldürülmesinin ardından nefret suçu ile birlikte nefret söylemi tartışmaları yoğunluk kazanmıştır.⁴⁴

Türkiye'de nefret suçları denildiğinde akla gelen durum bireylerin taşıdıkları önyargı, nefret ve ayrımcılık duyguları nedeniyle ortaya çıkan olaylar olarak algılanmaktadır. Fakat toplum tarafından unutulmuş ya da göz ardı edilen bir nokta, Türkiye'de işlenen nefret suçlarının temelinde yatan bir neden de günün ya da o zamanın politik atmosferi ve bunun medyaya yansımalarıdır. Örneğin, PKK üyeleri ile askerler arasında çıkan bir çatışmanın haberleştirilmesi sonrasında Kürtlere karşı geliştirilen tepkiler nefret söyleminin Türkiye'nin politik gündeminden bağımsız olmadığını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde LGBTİ bireylerin konu edildiği bir haber sonrasında toplumda bu kişilere yönelik nefret söylemi kapsamında değerlendirilebilecek ifadelerin kullanıldığı görülmesi de nefret söyleminin gündemden bağımsız olmadığını ortaya koymaktadır.

Türkiye'de 6529 sayılı yasa ile "nefret" kavramı ayrımcılık suçu kapsamında ilk defa Türk Ceza Hukukuna girmiş olsa da bu düzenleme teknik olarak nefret suçu niteliği taşımamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de hâlihazırda tipik bir nefret suçu yasası bulunmamaktadır.⁴⁵

Türkiye hukuk sisteminde, nefret söylemi ile ilişkilendirilebilecek belli başlı hükümler ise Ceza Kanununda bulunmaktadır. Bu düzenlemelerden biri TCK'nın 125. Maddesinde düzenlenen hakaretin suç teşkil ettiği durumlara ilişkin maddedir. Bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil ve olgu isnat etmeyi ve hakareti suç olarak düzenleyen bu madde suçun ağırlaştırıcı unsuru olarak suçun dini, siyasi, felsefi inanca yönelik ya da düşünce ve kanaatlerin açıklanmasından dolayı ya da kişilerin mensup oldukları dine göre kutsal sayılan değerlere yönelik işlenmesi durumlarını sıralamıştır.⁴⁶

⁴⁴Aygül, "Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği", s.188.

⁴⁵ İlhan Bulut, **Nefret Suçları**, Ankara, 2014, Adalet Yayınevi, s.157.

⁴⁶Çelik, **Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Neresinde?**, s.225.

Ayrıca Türkiye Ceza Kanununda yer alan ve nefret söylemine ilişkin olarak ele alınabilecek maddelerden bir diğeri de 216. Maddedir. Madde, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme ve aşağılama suçuna ilişkindir. Buna göre;

"(1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğeri bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

*(3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."*⁴⁷

TCK'da yer alan maddeler dışında görsel ve yazılı basına ilişkin kanunlardan biri olan 3984 sayılı Radyo Televizyon Kuruluş ve Yayın Kanununun, yayın ilkelerine ilişkin bölümü nefret söylemi ile ilişkilendirilebilir. Buna göre: *"Halkı kin ve düşmanlığa iten ve nefret duyguları oluşturulan yayınlara yer verilmemesi, insanların dil, din, ırk, renk, siyasi düşünce, felsefi inanç, din mezhep ve benzeri nedenlerle hiçbir şekilde kınanmaması ve aşağılanmaması, kadınlara, güçsüzlere, engellilere ve çocuklara karşı şiddetin ve ayrımcılığın teşvik edilmemesi, yayınların şiddet kullanımını özendirici veya ırkçı nefret duygularını kışkırtıcı nitelikte olmaması"* nefret suçu bağlamında ele alınabilir. Fakat maddenin yorumlanmasında nefret söylemi kapsamında uzak sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

Yine TCK'nın 122. maddesine göre, kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, özgürlük, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapılarak

⁴⁷A.e., s.301.

gerçekleştirilen filler yasaklanmıştır. Bu madde nefret söylemi bağlamında değerlendirilebilecekken maddenin nasıl yorumlandığı önem taşımaktadır.⁴⁸

1.3. Nefret Söyleminin Oluşumu ve Türleri

1.3.1. Nefret Söyleminin Oluşumu

Söylem, İngilizce'de "Discourse", Fransızca'da "Discours", Almanca'da "Diskurs" biçiminde görülürken sözcüğün söylem biçimindeki Türkçesi ilk kez Türkçe sözlüğün genişletilmiş 7. baskısında kullanılmıştır. Bu ve budan sonraki basımlarda sözcüğün anlamı söyleyiş (telaffuz), söyleniş, söz, laf, söylev biçiminde açıklanmıştır. Söylem kavramı kitle iletişim araçlarında, siyaset alanında ve toplumbilimcilerin değişik alanlarında batıdakine benzer bir çeşitlilik ve zenginlikte kullanılmaktadır. Söylem, söz bilim ve etkili söz söyleme sanatı olarak, anlatım biçimi, felsefe, görüş açısı, öğretisi olarak, ideoloji olarak, sözlü, yazılı anlatım türü olarak, bireysel dil, anlatım biçimi olarak, dil, bakış açısı olarak ve sav, görüş anlamlarında kullanılmaktadır.⁴⁹

Günlük yaşamımızda okumak, dinlemek, konuşmak gibi yaptığımız bir çok eylemin görünen anlamının ötesinde bir çok anlam ve öğeyi içinde barındırdığını söylemek mümkündür. Çünkü söylediklerimiz, dinlediklerimiz, okuduklarımız, yazdıklarımız sadece aktarılan olarak değil çevresel koşullarla ilişkilendiriliyor ve dinleyen,

⁴⁸6529 Sayılı Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <http://www.adaletbiz.com/mevzuat/6529-sayili-temel-hak-ve-hurriyetlerin-gelistirilmesi-amaciyla-cesitli-kanunlarda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanunun-tam-metni-h13122.html>(Çevrimiçi), 18 Nisan 2015.

Madde: 122 – (1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle; a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini, b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını, c) Bir kişinin işe alınmasını, d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını, engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

⁴⁹ Ahmet Kocaman, **Dil Bilim Söylemi**, Söylem Üzerine, Haz. Ahmet Kocaman, Ankara, 3. bs.,2009,ODTÜ Yayıncılık, s.5.

söyleyen, okuyan üzerinde farklı çağrışımlara neden olabiliyor. Bu nedenle gerek yazılı iletişimde gerek sözlü iletişimde iletinin sunulduğu yer, zaman, iletinin amacı, ileti kanalı gibi etmenler aktarılmak istenin algılanmasında anlamlandırılmasında etkili olmaktadır.

Söz eylem ve anlam arasındaki bağıntıları yönlendiren ilişkiler konusunda da büyük bir ilişki söz konusudur. Bu ilişkiler; konuşmanın amacı, bu amacın tanınmasını sağlayan geleneksel yordamlar, ortaya çıkan bağlamlarda dil biçimlerinin anlam ve işlevleri, öteki sözcüklerin ardışık bağlamı, söylem biçiminin özellikleri, toplumsal bağlam, inanış ve eylemlerin kültürel çerçevesi olarak tanımlanabilir.⁵⁰ Söz ve anlam arasında bağlantıyı kurmada etkili olan söylem algılarımızın vücut bulmuş hali olarak ortaya çıkarken başkalarının da bilgi edinmesinde etkili olmaktadır.

"Düşünmenin en dolaysız aracı olarak dil, insanların zihniyet yapılarının oluşmasında, kendileriyle doğrudan ilişkileri olan ya da olmayan tüm olgular hakkında fikir, kanaat ve davranış geliştirmelerinde kullanılan en önemli araçlardan biridir. İnsanlar dünyayı kategorize etme, bu gruplandırma içinde kendilerini bir yerde konumlandırma, 'ben ve öteki', 'biz ve onlar' vb. ayırım yapma süreçlerini öncelikle 'dil'le gerçekleştirir. Dil kişisel olarak öğrenilen fakat toplumsal olarak inşa edilen bir iletişim aracıdır."⁵¹

Dil ve söylem yoluyla inşa edilen gerçeklikler toplumda ötekileştirmelere neden olduğu gibi bireylerin düşünce yapılarının da şekillenmesinde etkili olmaktadır. Özellikle aile, okul, iş, medya ve içinde yaşadığımız toplumsal çevre tarafından kullanılan dil ve söylemler bireylerin davranışlarında kendini göstermektedir. "Dil nötr olmaz, çünkü dil insanların dünya görüşlerini yapılandırır ve oradan yansır."⁵²

Söylem, güç-iktidar ve ideoloji tarafından biçimlendirilen ve toplumda grupların ve bireylerin zihinlerini ve düşünce yapılarını doğrudan etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Söylem yoluyla oluşturulan algı toplumsal bakış açısının

⁵⁰ A.e., s. 10.

⁵¹ Göregenli, Önyargı ve Ayrımcılığı Azaltmak, s.251.

⁵² İlden Dirini, Okur Yorumlarıyla Yeniden Yeniden Üretilen Nefret Söylemi, Yeni Medyada Nefret Söylemi, Haz. Tuğrul Çomu, İstanbul, 2010, Kalkedon Yayınları, s. 91.

şekillenmesinde, mevcut iktidar dilinin ve düşünce yapısının topluma aktarılmasında etkili olduğu gibi toplumda azınlık konumunda bulunan farklı kültür ve düşünce yapılarına sahip birey ya da grupların ötekileştirilmesinde etkili olmaktadır.

*"Toplumda iktidarı kontrol etmenin bir yolu da yalnızca, bir tür söylemi ya da eylemi değil, aynı zamanda, bizim metin ya da konuşma olarak adlandırdığımız spesifik söylem uygulamalarını da denetim altında tutmaktır. Çünkü söylemi kontrol etmek, yalnızca insanların herhangi bir tür eylemini denetim altında tutma girişimi değil, aslında tam da diğer insanların zihinlerini etkileyen ve ele geçiren türden bir faaliyettir. Bilgiyi, ideolojiyi ve tutumları denetlemek, insanların eylemlerinden çok zihinlerini kontrol etmenin garantili bir yoludur."*⁵³

İnsanların ne düşündükleri ne yapmak istedikleri, niyetlerinin ya da arzularının neler olduğu kontrol edebildiği ölçüde, onların eylemleri doğrudan denetim altında tutulmasa dahi, söz konusu eylemler üzerinde dolaylı hakimiyet kurulabilir. Dolayısıyla, eylemlerin yalnızca doğrudan kontrol edilmesi değil de, insanların zihinlerine hükmetme yolu ile eylemler üzerinde dolaylı bir denetim kurulmasının mümkün olması durumunu, denetimin oldukça önemli bir özelliği olarak ele alabiliriz.⁵⁴ Bu noktada özellikle iktidar ve medya tarafından kullanılan dil ve söylem toplumun ve bireylerin fikirlerinin oluşmasında, olaylar karşısında verecekleri tepki ve eylemlerin belirlenmesinde etkili olmaktadır.

"Eğer insanların zihinlerini kontrol etmek istiyorsanız yapmanız gereken, bağlamı ve tüm düzeylerdeki söylemi kontrol etmektir. Söylemi kontrol ettiğiniz anda insanların zihinsel modellerini de kontrol etme yetisine de sahip olursunuz. Ve insanların zihinsel modellerini kontrol ettiğiniz anda, dolaylı bir şekilde tutumları ve ideolojileri de kontrol edersiniz."⁵⁵

Söylem aracılığıyla toplum üzerinde oluşturulan algı ve düşünceler ya da yapılan zihin kontrolü özellikle medyada görülmektedir. Bu, günlük hayatımızda önemli bir

⁵³Teun A. Van Dijk, **Söylem ve İktidar**, Çev. Pınar Uygun, Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, Ed. Ayşe Çavdar, Aylin B. Yıldırım, İstanbul, 2010, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s.12.

⁵⁴A.e., s.12.

⁵⁵A.e., s.28.

yere sahip olan medyada kullanılan dil ve söylem ile karşımıza çıkmakta, zihnimiz ve düşüncelerimiz üzerinde etkili olmaktadır. Kimi zaman bahsedilen konu hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan medya kimi zaman doğrudan kullanılan kelimelerle bahsedilen konu hakkında önyargılara neden olmaktadır. Kimi zaman da medyada kullanılan dil, toplumda bulunan grup ya da bireyler arasında ayrımcılığa neden olmaktadır. Medya da kullanılan dil ve söylem her zaman açık bir biçimde toplumsal gruplar üzerinde önyargı, ayrımcılık ya da ötekileştirici etkiye sahip değildir. Kullanılan kelimeler ve yapılan benzetmeler söylem ilişkisi bağlamında incelendiğinde benzer sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin, göçmenleri, azınlıkları ya da diğer grupları tanımlamak için kullanılan metaforlar söz konusu olduğunda, cümlelerin söz dizimlerinin bile bu tanımlar üzerinde etkileri vardır. Göçmenler tren ya da gemi ile değil, büyük gruplar olarak her zaman için “dalga dalga” gelirler. “Dalga dalga gelen göçmenler” şeklinde bir sözcük öbeğimiz var ve burada kullanılan metaforun anlaşılması büyük bir önem taşıyor. Çünkü dalga sıradan bir şey değildir ve hatta büyük bir dalga oldukça tehditkârdır. Bu tasvir ile anlatım, yalnızca göçün tehditkâr olduğu kavramsal fikrini desteklemekle kalmıyor, aynı zamanda, göçmenlerin ülkeye girişlerini de bir tehdit ile ilişkilendiriyor.⁵⁶

Söylemin toplumsal bir pratik olması, gruplara aidiyetin ve gruplar arası ilişkilerin söylemler aracılığıyla inşa edildiği, anlamlandırıldığı ve meşrulaştırıldığı düşünüldüğünde farklı gruplara, bireylere karşı kullanılan önyargı, ayrımcı ve ötekileştirici dil, nefret söyleminin oluşmasına ve bu grup ya da bireylerin toplumda ötekileştirilmesine neden olmaktadır.⁵⁷

Günlük yaşamımızın her anında karşımıza çıkan nefret söylemi siyasette, okulda, iş hayatımızda, okuduğumuz herhangi bir metinde ya da tanık olduğumuz ve içinde bulunduğumuz herhangi bir sohbette şahit olabileceğimiz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Nefret söylemi bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde içinde bulunduğumuz toplumsal, siyasal, sosyal ve ekonomik hayatta öğretilen, aktarılan; ayrımcılık, önyargı ve nefret ifadelerinin dil yoluyla görünür kılınmış halidir. Sembolik faşizm

⁵⁶A.e., s.20.

⁵⁷Göregenli, **Nefret Söylemi ve Nefret Suçları**, s.58.

ve ırkçılık, heteroseksizm, milliyetçilik, islamofobi gibi ayrımcı ideolojilerden beslenen nefret söylemi, farklı coğrafyalarda, iktidarların niteliğine ve iktidarlara oluşturan gruplara bağlı olarak farklılaşan gruplara yönelik nefret suçlarına yol açmaktadır.⁵⁸

Nefret söyleminin önemli bir özelliği “ben/biz” algısı çerçevesinde üretilmesidir. “Ben, biz” genellikle ideolojik olarak her türlü güç sahipliğini ve iktidarı temsil ederken, “öteki ve onlar” da iktidar tarafından yok sayılan, dışlanan ve aşağılanan azınlıkları, yabancıları, eşcinselleri, yoksulları ve toplumun dışına itilmiş tüm grupları temsil eder.⁵⁹ Medyada yer alan haberlerde kullanılan dil nefret söyleminin oluşmasında ve yaygınlaşmasında en etkili araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Haberde kullanılan dil, haber kaynaklarıyla kurulan ilişkiler, haberin fotoğrafı, haberin sunumu, haberde yapılan alıntılar, atılan başlıklar, haberin anlamını oluşturan unsurlardır. "Haber ise var olan egemen söylemlerin bir ürünü olarak, egemen ideolojinin 'biz'lik tanımı üzerinden, söylem ve ideoloji ikilisini de yanına katarak, olumsuz, alaycı ifadeler, küfür, hakaret, aşağılama kullanarak ötekileştirdiği grupları, kamu güvenliğini tehdit edici, potansiyel risk ve tehdit saçan öcüler' gibi sunarak, toplumdaki 'öteki'ne karşı önyargıları ve nefret suçlarını kışkırtır."⁶⁰ Medyada yer alan haberler çoğu zaman yer verdiği ifadelerle toplum içerisinde azınlık konumunda yer alan ya da egemen kültür tarafından kabul görmeyen düşünce yapılarına karşı önyargı ve kalıpyargıların oluşmasına neden olur. Bu bilgilerin medya yolu ile dolaşıma sokulması toplumda kabul görmüş önyargı ve kalıpyargıların doğrulanmasına neden olduğu gibi ve bilgiye dönüşmesine de neden olmaktadır.

"...Gazete başlıklarından, televizyon ve internet haberlerine kadar, hatta özelden genele sosyal medya alanında "nefret söylemi" normal karşılanmaktadır. Bunun nedeni gündelik hayatı "söylem"ini şekillendiren okullarda, okul kitaplarında ve öğretmenlerin "dil"lerinde bu nefretin kendini her gün yeniden üretmesidir. Nefret

⁵⁸ A.e.,s.67.

⁵⁹ Aygül, "Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği" s.20-21.

⁶⁰ Inceoğlu, **Tartışmalı Bir Kavram: Nefret Söylemi**, s.76.

okullarda öğretilmekte ve medya ile pekiştirilmektedir. Buradaki sorun devletin ideolojik yaklaşımı ve onun ideolojik aygıtlarında üretilen söylemdir."⁶¹ Günümüzde medya aracılığıyla şekillenen bilgi, nefret söylemi yoluyla toplumda olmasını istediği düşünceye yer vererek toplumu şekillendirmekte ve bunun devamlılığını sağlamaktadır.

"...Özet bir tanımla, bir gruba, bir grubun üyelerine yönelik ifade nefreti teşvik ediyorsa ve bu teşvikin sözde geçerli nedeni o gruba istinat edilen özelliklerse; bir grup bir kimlik, bu grubun ve/veya kimliğin üyeleri, sırf bu gruba üye oldukları için aşağılanıyor, ikinci sınıf görülüyor, bir şeylerin faili sayılıyor; ya da bu grupların ya da üyelerinin aşağılanmaları, ikinci sınıf görülmeleri, haklarından mahrum edilmeleri meşru gösteriliyorsa, o metin, o konuşma, o fotoğraf, o video, o illüstrasyon vs. nefret söylemi içermektedir."⁶²

Medyada yer alan haberler kullanılan ifadeler yukarıda yapılan tanımlama bağlamında kullanılarak nefret söylemine neden olmakta, toplumda yer alan azınlıklara ya da egemen kültür dışında farklı kültür ve düşüncelere sahip bireyler ya da gruplar hakkında önyargıların oluşmasına ve ayrımcılığa neden olmaktadır.

1.3.2.Örneklerle Nefret Söylemi Türleri

*"Nefret söyleminin ortaya çıkmasında, kendinden/biz olarak kurulan aidiyetten farklı olana yönelik üretilen veya kurgulanan olumsuz etiketlemeler, stereotipler, önyargılar ve ayrımcılık uygulamaları rol oynar."*⁶³

⁶¹Yasemin İnceoğlu, Savaş Çoban, "**Öteki**"leştirme Sürecinde Medyanın Yeri, Azınlıklar, Ötekiler ve Medya, Der. Yasemin İnceoğlu, Savaş Çoban, 2014, Ayrıntı Yayınları, s. 51.

⁶² Mahmut Çınar, **Habercilik ve Nefret Söylemi**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, Aralık, 2013, s.143.

⁶³ Mutlu Binark, Tuğrul Çomu, Sosyal Medyanın Nefret Söylemi için Kullanılması İfade Özgürlüğü değildir!, (**Çevrimiçi**), <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>, 18 Nisan 2015.

Haber metinlerinde nefret söylemine neden olan ifadeler doğrudan kullanıldığı gibi kimi zaman da haber metni içerisinde yapılan benzetmeler, yapılan göndermeler ve kullanılan ifadelerin bağlamıyla birlikte nefret söylemine neden olmaktadır. Örneğin; 2 Ocak 2015 tarihinde YENİ AKİT gazetesinde yer alan "Mekke'nin fetih coşkusu" başlıklı haberin spot kısmında "Hıristiyan adeti olan yılbaşı kutlamaları taciz, hırsızlık gibi rezilliklere sahne oldu" ifadesi yer almıştır. Haberde nefret söylemi içeren ifadeler doğrudan kullanıldığı gibi kullanılan ifadeler haberin bağlamı çerçevesinde değerlendirildiğinde de nefret söylemine neden olduğu görülmektedir. Haberde yer alan "rezilliklere neden oldu" ifadesi kutlamaların "rezil" biçimde geçtiğini ifade ederken aşağılayıcı bir dil kullanılarak nefret söylemine neden olmuştur. Haberin giriş kısmında yer alan "Hıristiyan adeti" ifadesi ile yapılan kutlamaların "rezil" olarak geçmesinin nedeni yılbaşı kutlamalarının Hıristiyan adeti olduğu dolaylı olarak ifade edilmiştir. "Hıristiyan adeti" ifadesi yalnız kullanıldığı takdirde olumsuz bir çağrışıma neden olmazken haber içeriği ile birlikte ele alındığında nefret söylemine neden olduğu görülmektedir. Haberde yılbaşı kutlamalarının "Hıristiyan adeti" olduğu ve bunun "rezil" bir durum olduğu dolaylı olarak ifade edilmektedir.

Nefret söylemi hedef aldığı gruba göre çeşitli alt başlıklar altında incelenmektedir.

Bu çalışmada nefret söylemi türleri;

- Siyasal Nefret Söylemi,
- Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi,
- Yabancılara Ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi,
- Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi,
- İnanç Ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi,

başlıkları altında gazetelerde yer alan örneklerle anlatılmaya çalışılacaktır.

1.3.2.1.Siyasal Nefret Söylemi

Siyasal bir düşünceyi ve bu düşüncenin savunucularını takipçilerini hedef alan ve bu takipçiler üzerinde etkili nefret söylemidir. Bazen bir ideolojinin tamamı hedef alınırken bazen yalnızca bir ya da birkaç siyasi parti, bazen de çok daha küçük gruplar hedef alabilmektedir.⁶⁴

Siyasal nefret söylemine örnek olarak 5 Ocak 2015 tarihli YENİ AKİT gazetesinde yer alan "Gaspçı Siyonist!" başlıklı haberi ele alabiliriz. Haber başlığında görüldüğü gibi İsrail devleti için "Gaspçı Siyonist" ifadesi kullanılırken haber metni içerisinde ise İsrail devleti için "işgalci" ifadesi kullanılmıştır. Haberde bu şekilde İsrail devletine karşı olumsuz yargıların oluşmasına neden olan ifadelerin kullanılması siyasal nefret söylemine örnek olarak gösterilebilir.

Aynı şekilde 26 Ocak 2015 tarihli SÖZCÜ gazetesinin ilk sayfasında yer alan "PKK'lılar, Kobani'ye 101 metrelik bez astı" başlıklı haberde yer alan ifadeler nefret söylemi bağlamında değerlendirilebilir. Haber içerisinde yer alan Kobani'de yaşanan savaş sonrasında PKK'nin astığı bayraklar kast edilerek "PKK bezi" ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade bir ideolojiyi ya da ideolojinin simgesi olarak nitelendirilen bayrak için olumsuz bir ifade olarak karşımıza çıkmakta ve nefret söylemi bağlamında değerlendirilmektedir.

1.3.2.2. Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi

*"Kadınlara yönelik nefret söylemi temelde cinsiyetçi ifadelerin kullanılmasıdır. Aşağılama amaçlı bu ifadelerde kadının konumunun ikincilleştirildiği bir söylem oluşturulmaktadır."*⁶⁵

Medyada kullanılan ifadeler ile kadınlara atfedilen ve cinsiyetler arası eşitsizliğin kolayca meşrulaştırılmasına yol açan pek çok nitelik (yumuşak, pasif, güçsüz vb.) kadın ve erkek olmanın doğasından değil, toplumsal cinsiyet rol beklentilerinden

⁶⁴A.e.

⁶⁵A.e.

kaynaklanmaktadır.⁶⁶ Bu nedenle özellikle kadını birey olmaktan ziyade ikincil konuma koyan söylemlerin kullanılması medyada kadına yönelik nefret söylemini yoğunlaştırmaktadır.

Örneğin, 16 Şubat 2015 tarihli YENİ AKİT gazetesinde yer alan "Ahlakın 'amiri' kadın" başlıklı haber kadına yönelik nefret söylemi bağlamında değerlendirilmiştir. Haber içeriğinde Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Ahlak ve Kumar Bürosu'nda amir olan Nurdan Özdemir'in ekibiyle yaptığı operasyonlar hakkında bilgiler verilmiştir. Haberin başlığında yer alan ve tırnak içerisinde verilen 'amiri' ifadesi ve sonrasında kullanılan 'kadın' kelimesi doğrudan bir nefret söylemi ifadesi içermese dahi haber içeriği bağlamında ve toplumsal yaklaşımlar bağlamına ele alındığında bir kadının amir olması ve Emniyet Müdürlüğü Ahlak ve Kumar Bürosu'nun başında yer alması toplumsal açıdan pek de uygun olmayan bir davranış olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Keza Türkiye toplumunda 'ahlak'ın koruyucu ya da sürdürücüsü olarak genelde erkekler gösterilmektedir.

Aynı şekilde haber içerisinde yer alan 'kadın amir' ifadesi de kadına yönelik nefret söylemi olarak değerlendirilmiştir. Habere konu olan kişi bir kadın değil de erkek olsaydı haber metni içerisinde 'erkek amir' şeklinde verilmeyecekti. 'Kadın amir' ifadesinin kullanılmasıyla aslında bu işin genelde kadınlar tarafından yapılmadığı veya yapılamayacağı ifade edilerek kadının ötekileştirildiği görülmektedir.

Benzer bir örnekte 29 Ocak 2015 tarihli SÖZCÜ gazetesinde karşımıza çıkmaktadır. "Kadın avukat çalışma şartlarını protesto içi davaya bebeğiyle girdi" başlıklı haberde Avukat Feyza Altun Meriç'in çalışma şartlarını protesto etmek amacıyla duruşmaya bebeğiyle girdiği belirtiliyor. Gerek haber başlığında gerekse haber metni içerisinde yer alan 'kadın avukat' ifadesi kadına yönelik nefret söylemi bağlamında değerlendirilmiştir. Herhangi bir haberde 'erkek avukat' ifadesi kullanılmazken haberde kullanılan 'kadın avukat' ifadesi kadının ötekileştirildiğinin ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁶⁶ Göregenli, **Temel Kavramlar: Önyargular, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık**, s. 27.

1.3.2.3. Yabancılara ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi

Yabancıları, göçmenleri ve/veya etnik grupları hedef alan nefret söylemi türüdür. Türkiye’de ve dünyada ekonomik nedenlerle üretilmiş örnekleri sıklıkla görüldüğü gibi bu nefret söylemi türü de ırkçılıktan da beslenmektedir. Farklı etnik grupları toplumda korku, endişe, kaygı kaynağı olarak belirlemekte ve “düşman” olarak işaretlemektedir.⁶⁷

14 Şubat 2015 tarihli YENİ AKİT gazetesinde yer alan "İngilizlerin Nevruz oyunu" başlıklı haberde "...ayrılıkçı Kürtler için nevrüz kutlaması yapılacak" ifadesi kullanılmıştır. Haberde geçen "ayrılıkçı" ifadesi Kürtlerin hedef alınmasına ve "ayrılıkçı" olarak nitelendirilmesine neden olmaktadır. Bu ifade yabancıları, göçmenleri ve/veya etnik grupları hedef alan nefret söylemi olarak değerlendirilmiştir.

21 Nisan 2015 tarihinde CİHAN Haber Ajansı'nda yer alan "Kolu Kesik Suriyeli Hırsız"⁶⁸ başlıklı haberde Suriye’de hırsızlık yaptığı için kolu kesilen bir Suriyelinin Gaziantep'te de hırsızlık yaptığı ve tutuklandığı bilgisi verilmiştir. Haber metninde kullanılan "Suriyeli hırsız", "Kolu kesik Suriyeli hırsız" ifadeleri nefret söylemi kapsamında değerlendirilmiştir. "Suriyeli hırsız" ifadesi savaş nedeniyle Türkiye'ye gelmek zorunda kalan Suriyelilere karşı var olan önyargıyı pekiştirmekte ve tüm Suriyelilerin "hırsız" olduğu algısının yaratılmasına neden olmaktadır.

⁶⁷ Mutlu Binark, Tuğrul Çomu, Sosyal Medyanın Nefret Söylemi için Kullanılması İfade Özgürlüğü değildir!,(Çevrimiçi),<https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>, 18 Nisan2015.

⁶⁸ http://www.cihan.com.tr/tr/haber/Kolu-kesik-Suriyeli-hirsiz-yakalandi_0136-CHMTc2MDEzNi8x (Çevrimiçi) 21 Nisan 2015.

1.3.2.4. Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi

Heteroseksüel cinsel kimlik dışında kalan cinsel kimliklere sahip olan kişileri hedef alan nefret söylemi türüdür. Asıl olarak geyleri, lezbiyenleri, biseksüelleri, travesti ve transseksüelleri hedef alarak, bu cinsel kimlikleri "sapkın", "iğrenç" olarak etiketler.⁶⁹

*"Türkiye'de bütünüyle nefret suçları kapsamında görülmesi gereken eşcinsellere, travesti ve transseksüellere yönelik saldırılar, genellikle mağdurların yarattığı tahrik sonucunda oluşan eylemle gibi sunulmaktadır."*⁷⁰ Medyada LGBTİ bireylere ilişkin haberler genelde cinsellikle özdeşleştirilerek ve cinsel yönelimleri ya da cinsiyet kimlikleri ön plana çıkartılarak verilmektedir. Örneğin, "gey hırsız" gibi başlığa sahip bir haberin medyada karşımıza çıkması mümkündür. Böyle bir haberde hırsızın cinsel yönelimi haber değeri taşır mı? Hırsız heteroseksüel olduğunda belirtilme gereksimi duyulmazken gey olduğunda belirtilme gereksimi duyulması medyada cinsel kimlik temelli nefret söylemi olarak değerlendirilmektedir.

1.3.2.5. İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi

Farklı dinlere ve mezhep aidiyetlerine yönelik üretilmektedir. Türkiye'de ve dünyada farklı örnekleri sıklıkla görülmektedir. Türkiye'de Müslümanlık dışındaki dinlerin yanı sıra, hakim konumlanan/konumlandırılmış Sünni mezhebi dışındaki tüm mezheplere, başta Aleviliğe yönelik üretilmektedir.⁷¹

⁶⁹ A.e.

⁷⁰ Kaos GL, **Nefret Suçları Kimin Sorunu? LGBT Bireyler, Nefret Söylemi ve Medyadaki Temsil**, Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Der. Yasemin İnceoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2012, s. 296-297.

⁷¹ Mutlu Binark, Tuğrul Çomu, Sosyal Medyanın Nefret Söylemi için Kullanılması İfade Özgürlüğü Değildir!, (Çevrimiçi), <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>, 18 Nisan 2015.

17 Ocak 2015 tarihli YENİ AKİT gazetesinde yer alan "Cumhuriyet'e tepkiler sürüyor" başlıklı haberde Fransa'da çıkan karikatür dergisi Charlie Hedbo'ya yapılan saldırı ardından Cumhuriyet gazetesinin Charlie Hedbo'da yer alan karikatürlere yer verilmesi aktarılıyor. Haberin başlığında nefret söylemine neden olan bir ifade yer almazken haber metni içerisinde geçen "İslam düşmanı" ifadesi inanç ve mezhep temelli nefret söylemi kapsamında değerlendirilmiştir. "İslam düşmanı" ifadesi ile derginin İslam dinine, Müslümanlığa hakaret ettiği belirtilmiş İslam dini yüceltilmiştir.

2 Ocak 2015 tarihinde YENİ AKİT gazetesinde yer alan "Mekke'nin fetih coşkusu" başlıklı haberin spot kısmında "Hıristiyan adeti olan yılbaşı kutlamaları taciz, hırsızlık gibi rezilliklere sahne oldu" ifadesi yer almıştır. Haberde nefret söylemi içeren ifadeler doğrudan kullanıldığı gibi kullanılan ifadeler haberin bağlamı çerçevesinde değerlendirildiğinde de nefret söylemine neden olduğu görülmektedir. Haberin giriş kısmında yer alan "Hıristiyan adeti" ifadesi ile yapılan kutlamaların "rezil" olarak geçmesinin nedeni yılbaşı kutlamalarının Hıristiyan adeti olduğu dolaylı olarak ifade edilmiştir. "Hıristiyan adeti" ifadesi yalnız kullanıldığı takdirde olumsuz bir çağrışıma neden olmazken haber içeriği ile birlikte ele alındığında nefret söylemine neden olduğu görülmektedir. Haberde yılbaşı kutlamalarının "Hıristiyan adeti" olduğu ve bunun "rezil" bir durum olduğu dolaylı olarak ifade edilmektedir.

2.BÖLÜM: HABER SÖYLEMİ, HABER SÖYLEMİNİN UNSURLARI VE NEFRET SÖYLEMİNİN OLUŞUMUNDA MEDYA ETKİSİ

2.1. Haber Söylemi

Medya içeriklerinin büyük bir kısmının aksine haber, '5N 1K' olarak formüle edilen, "Ne oldu?", "Nasıl oldu?", "Nerede oldu?", "Neden oldu?", "Ne zaman oldu?" ve "Kim/Kime yaptı?" sorularının yanıt vermek için üretilen ve bu sorulara yanıt verdiği iddiasında olan bir içerik türüdür.¹

Atilla Girgin haberi şu şekilde tanımlamıştır: "*Haber bireylerin günlük eylemlerinin yanı sıra gelecekle ilgili kararları almakta, insanlar ve çevreyle anlamlı ilişkiler kurmakta, dünyayı algılamakta en önemli unsuru oluşturan bilgilerdir.*"²

İnsanlar günümüzde, hızlı haber alma bakımından interneti kullanmakta, olayları yerinde oluyormuş gibi izleyebilmek için televizyona yönelmekte, olayları derinliğine öğrenebilmek, önemini kavrayabilmek bakımından da gazeteleri okumaktadırlar.³ Bu mecralarda yer alan haberler aracılığı ile toplumda yaşanan siyasal, sosyal, ekonomik vb. birçok konuda bilgi sahibi olmaktadır. Bireysel olarak tanık olduğumuz olaylara haber diyemezken medya aracılığıyla duyduğumuz/izlediğimiz veya dinlediğimiz bilgileri haber olarak tanımlarız. Bu nedenle medyada yer alan haberler toplumun olaylar hakkında bilgi edinmesi için en önemli kaynaklardan biridir.

¹ Mahmut Çınar, **Habercilik ve Nefret Söylemi**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s.141.

² Atilla Girgin, **Haber Yazmak**, İstanbul, DER Yayınları, 2005, s.20.

³ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, 10.bs., İstanbul, İmge Kitabevi, 2013, s.141.

"...haber sunmanın ideolojisi yalnızca haber bültenin tarzı ve içeriği ile sınırlı değildir; aynı zamanda haber toplama, kaynaklarla ilgilenme, diğer gazetecilere ve haberde rolü olan kimselerle etkileşim, ve gazetecilerin profesyonel etkinliklerinin (toplantılar, son teslim tarihleri, vs.) düzenlenmesini telkin eder.⁴ Haberi oluşturma sürecinde tüm toplumsal dinamiklerin etkisiyle hareket eden gazeteci haberleri, kendisinin ideolojik görüşüne göre kimi zamanda bağlı bulunduğu kurumsal yapının çıkarları doğrultusunda geliştirir.

Alain Woodrow, *Le Monde*'un kurucusu Hubert Beuve-Mery'nin enformasyonun nesnellüğünden bahsedildiğinde rahatsız olduğunu ve şu sözü söylediğini anlatır: "Nesnellik diye bir şey yoktur, dürüstlük vardır." Bir gazetecinin kendi duyguları, karakteri, düşünceleri ve sınırları olan bir kişi olduğunu belirterek haberin, bir seçim sonucu ortaya çıkan ve sınırlı sayıda sözcük ve imgeden meydana geldiğini bu nedenle öznelliğin izini taşıdığını ifade etmiştir.⁵

Haber olma potansiyeli taşıyan bir hikayenin haber değeri, insanların o olaya karşı göstereceği tepkinin içinde gizlidir.⁶ Haberin okuyucuya/izleyiciye/dinleyiciye aktarılması daha da önemlisi nasıl aktarıldığı önem taşımaktadır. Medya modern toplumların, anlam kurma ve dolaşıma sokma; olayları ve olguları anlaşılır kılma ve dahası olan-biteni hangi etik değerler içerisinden görmek gerektiğini empoze eden anlam/yorum üretim mekanizmalarından birisidir ve bu noktada, gazetecinin haberde kullandığı dil önemli rol oynamaktadır.⁷ Haber yoluyla aktarılan olaylar okuyucuyu/izleyiciyi/dinleyiciyi bilgilendirmenin yanında haberi nasıl düşünmesi gerektiği ya da nasıl yorumlaması gerektiği konusunda etkilemektedir.

⁴Teun Van Dijk, **Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım**, Haz., Barış Çoban, Zeynep Özarıslan, Çev., Barış Çoban, Zeynep Özarıslan, Nurcan Ateş, 2003, İstanbul, Su Yayınları, s.147.

⁵Alain Woodrow'den aktaran EnricoMorresi, **Haber Etiği**, Çev.Fırat Genç, Ankara, Dost Kitapevi, 2003, s.120-121, Alain Woodrow, *Information Manipulation*, Paris, 1991.

⁶ Özgür Küçüközyiğit, "**Haber Üretim Sürecinde "Haber Kararı" Ve Karar Aşamasında Öne Çıkan Faktörler**", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2014, s.55.

⁷ İncilay Cangöz, **İnsanların Savaşı, Kelimelerin Barışı**, Gazeteciliğe Başlarken Okuldan Haber Odasına, Hz. Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2009, s.85.

"...olayları sadece söylem yoluyla bilebiliriz. Söylemsiz olay yapısının aktarılabilmesi iletişimsellik anlamında mümkün değildir. Olaylar kendi kendilerini konuşmazlar. Birinin aktarması gerekir. Bu bir "anlatıcıyı" gerekli kılar. Anlatılacak şey de, zorunlu olarak bir söylem içinde var olur. Bu bağlamda söylemin öğeleri, bizim olayları algılamamızı belirler."⁸

Haber verme işleviyle gazetecilik aktardığı bilgilerin toplumda yerleştirilmesini sağlar. Haberler yalnızca yazıldıkları ya da yalnızca içlerinde barındıkları sözcüklerden ibaret değildir. Haber, söylem denilen, haberde sözel aktörler dışında verilmek istenen mesajla birlikte ele alınmalıdır. Böylece sözcükler yoluyla aktarılan bilgiler dışında verilmek istenen mesaj ile olayları daha farklı boyutlarda yorumlayabilir, haberde verilmek istenen daha iyi kavranabilir.

Söylem yalnızca metinden ibaret değildir, söylem ile birlikte bağlamı da dikkate almak gerekir. Çünkü etkileşim, yalnızca metnin okuyucuya ne söylediği değil, aynı zamanda bağlamın okuyucuya ne anlattığı ile ilgilidir.⁹

Bağlam, metin üzerinde etkileri görülen objektif bir sosyal durumdan çok insanların sosyal durumlarının subjektif bir temsili olması nedeniyle bağlam objektif ve sosyal bir şey değildir.¹⁰ Bağlam objektif olmadığı için, haber onu oluşturan kişinin düşünce yapısından, içinde bulunduğu toplumsal yapıdan ve bu yapının etkilerinden, gazetecinin bağlı bulunduğu kurumsal yapıdan ayrı düşünülemez. Ayrıca ana akım medya dediğimiz medya kuruluşlarında mevcut iktidarın ve egemen ideolojinin etkileri görülmekte bu yayın organları tarafından oluşturulan haberlerin söylemi incelendiğinde meydana getirilen haberler üzerindeki etkileri açıkça görülmektedir.

Tarafsızlık günümüzde medya kuruluşlarında tercih edilen bir durum olmamasına rağmen tüm basın ahlak yasalarında yer alan temel ilkelerden biri olarak karşımıza

⁸ Ünsal Çığ, "**Haberin Anlatı Yapısı: Modern Haber Metinlerinde Bilginin Örgütlenişi Ve İşlevi**", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s.186.

⁹Teun A. Van Dijk, **Söylem ve İktidar**, Çev. Pınar Uygun, Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, Ed. Ayşe Çavdar, Aylin B. Yıldırım, İstanbul, 2010, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s.14.

¹⁰A.e., s.15.

çıkılmaktadır. Tarafsızlık, genel anlamada politik eğilimlerden arınmayı, nesnellik ise haberde olay ve yorum arasına konulması gereken sınırı ifade eder.¹¹

Haberlerde tam bir nesnellikten söz edilememektedir. Çünkü haberi oluşturan kişinin olayları aktarırken kendi inançları, kendi düşünceleri, kendi dünya görüşü, davranışları, görme ve algılama biçimleri etkili olmaktadır. Bu durumda haberlerde tam nesnellığın ya da tam bir tarafsızlığın olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle haberin söyleminde haberi aktaranın varlığı göz ardı edilmemelidir.

Haber sadece içeriğinde yer alan bilgiler nedeniyle nesnel ya da tarafsız olarak değerlendirilmemelidir. Haberin sunuluşu; başlığı, dizgisi, puntosu (görüntülü haberlerde, spikerin tipi, giyinişi, sesi, bakışı, mimikleri, davranışı); haberin kapladığı alan, haberin sırası, haberin ne kadar tekrar ettiği de bir haberin nesnellik ya da tarafsızlık konusunda belirleyici olmakta ve haberin söylemi de etkilemektedir.¹²

Gazeteci haber verme işleviyle, aynı zamanda bazı fikirlerin savunuculuğunu yaparak, topluma belli yönde fikir değişikliği getirerek yeni tutumların yerleştirilmesini ister. Bu işlevi yerine getirirken, zaman zaman siyasal karar alma yönünde ikna etmeye yönelerek, bazı fikirlerin değiştirilmesinde, şekillenmesinde rol oynar.¹³ Medyada yer alan haberlerin tarafsız olamamasında mevcut iktidarın medyayı kendi gücünü devam ettirecek bir yapı olarak görmesi ve toplumda istenilen algının oluşması için medyayı bir araç olarak görmesi etkili olmaktadır.

¹¹ Şengül Özerkan, **Haber Analizi ve İncelemeleriyle: Türkiye'de 9 Gazete, Nobel Yayın Dağıtım**, Ed. Şengül Özerkan, 2009, s.253.

¹² Atilla Girgin, **Gazeteciliğin Temel İlkeleri**, İstanbul, DER Yayınları, 2008, s. 128.

¹³ Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, s.145.

2.1.1. Haber Söylemini Oluşturan Unsurlar

2.1.1.1. Yayın Politikası

Sanayi Devrimi'nin ardından yaşanan gelişmeler hızla değişerek günümüzde yerini enformasyon çağına bırakmış ve bu durum basının salt haber aktaran bir kurum olmaktan öte küresel boyutta politik, kültürel ve ekonomik anlamda da oldukça güçlü bir konuma gelmesine katkıda bulunmuştur. Türkiye'de ise özellikle 1980 sonrası dönemde yaşanan değişimlerle birlikte gerek ekonomik alanda gerekse birçok sektörde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu sektörler arasında önemli bir konumda olan basın işletmeleri holdingleşerek büyük işletmeler haline gelmişlerdir.¹⁴ Medya kuruluşlarında meydana gelen bu değişim, kurumların yayın politikalarında da etkili olmuştur.

Medya kuruluşlarının toplumu yönlendirme konusundaki etkileri göz önüne alındığında gerek mevcut iktidar gerekse egemen ideoloji tarafından medya oldukça önemli bir yere sahiptir. "Toplumumuzdaki tahakküm içinde sürekli olarak inşa edilen temsil pratikleri; medya kurumlar tarafından desteklenen temsil ilişkileri - ki bunlar iktidar ilişkileri tarafından kontrol edilen bir alandır- söz konusudur."¹⁵ Medya kuruluşları belirledikleri ya da kendilerine belirlenen yayın politikaları çevresinde hareket etme durumundadırlar. Her şeyden önce her medya kuruluşunun bir yayın politikası olmak zorundadır. Bu politika çerçevesinde yayınlarını meydana getirir ve topluma hitap eder.

Kimi zamanda medya kuruluşları üzerindeki siyasal baskılar nedeniyle ya da tiraj, okunma kaygısı nedeniyle taraflı, nefret söylemi içeren ifadelerin sıklıkla kullanıldığı bir mecra olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal bir sorumluluk üstlenmesi beklenen gazetecilerin elbette tarafsız olması beklenemez çünkü gazeteci ister

¹⁴ Güven N. Büyükbaykal, **Basın İşletmelerindeki Yönetim Fonksiyonunda Planlamannın Yeri**, Ed. Güven N. Büyükbaykal, Türkiye'deki Basının Yapısı ve Basın İşletmeciliği, İstanbul, Kare Yayınları, 2010, s. 75.

¹⁵ Stuart Hall, **"İdeoloji Ve İletişim Kuramı"**, Medya Kültür Siyaset, Der. Süleyman İrvan, Çev. Ahmet Gürata, Ankara, 2. bsk., Alp Yayınevi, 2002, s.120.

istememez çevresinde gelişen olaylardan etkilenmektedir.¹⁶ Gazetecinin tarafsız yakalaşamamasının yanında birde bağlı bulunduğu kurumun yayın politikaları çerçevesinde hareket etmesi gerekmektedir.

Siyasal iktidar kitle iletişim alanına doğrudan müdahale edebileceği gibi, doğrudan kendi kitle iletişim araçlarına sahip olabilir veya basın işletmelerinin mülkiyetini özel sektöre bırakarak, birtakım yasalarla müdahalelerde bulunabilir.¹⁷ Bu durumda haberi oluşturan muhabir, editör vs. medya kuruluşu tarafından belirlenen çizginin dışına çıkmayacağı gibi kimi haberleri görmeme durumunda da olabilmektedir. "...bir medya holdingine bağlı olan bir medya kuruluşu, bağlı olduğu grubun maddi çıkarlarının ve -varsa- siyasi duruşunun aksine haber, yazı ve yorumlara yer veremez."¹⁸

2.1.1.2. Haber Kaynağı

Haberi oluşturma sürecinde haber kaynağı önemli bir faktördür. Haberin kim tarafından aktarıldığı nasıl aktarıldığı ya da haberi yapacak kişinin olayları nasıl yorumladığı haberin oluşturulma aşamasında belirleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. "Gazetecinin haber kaynakları haber ajansları, birinci el haber kaynakları (muhabirin kendisi, tanıklığı), ikinci el haber kaynakları (tanık dinleme), üçüncü el haber kaynaklarıdır (tanıktan dinleyen aktarımı, ya da söylenti)."¹⁹

"Gazetecilik alanında yer alan nesnelere, sosyal olayların gazetecilik kurallarına göre üretilen betimlemelerdir ve toplumun gazetecilik tarafından gözlemlenmesi aracılığı ile ortaya konmaktadır."²⁰ Gazeteciler tarafından ortaya konan olayların haberi üreten kişinin dünya görüşü, sahip olduğu ideoloji veya olaylara bakış açısından bağımsız

¹⁶ Murat Özgen, **Gazetecinin Etik Kimliği**, 2006, 3. Bsk., İstanbul, Set-Systems Yayıncılık, s.71.

¹⁷ Semra Atılğan, **Basın İşletmeciliği**, 1999, 2. Bsk., İstanbul, Beta Basım Yayım, s.5.

¹⁸ Dinçer Bilginer, "**Türkiye'deki Görsel Medyada Tekelleşme Olgusu**", Türkiye'deki Basının Yapısı ve Basın İşletmeciliği, Ed. Güven N. Büyükbaykal, İstanbul, Kare Yayınları, 2010, s.132.

¹⁹ Esra D. Arsan, **Haber Ve Habercilik**, Gazetecilik Ve Habercilik, Der. Sevda Alankuş, 2003, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, s.139.

²⁰ Füsün Alver, **Gazetecilik Bilimi ve Kuramları**, 2011, İstanbul, Kalkedon, s.226.

olduğu söylenemez. Bu nedenle okuyucu/izleyici/dinleyiciye aktarılan haberlerin hangi kaynaktan geldiği ve bu haberin nasıl aktarıldığı önem taşımaktadır.

Haber verme işlevini toplumsal olgu olarak ele aldığımızda, gazetecilikte kullanılan araçların günlük çalışma ve çalıştırılma süreçlerini de gözden geçirmek gerekmektedir. Başka bir deyişle, kişisel davranışı gösteren gazetecilik psikolojisiyle bunları biçimlendiren kurumsal baskıları da dikkate almak yerinde olacaktır.²¹ Haberi oluşturma sürecinde haber kaynağı tarafından aktarılan bilgiler kimi zaman doğrudan verilmek yerine gazetenin/televizyonun yayın politikaları çerçevesinde dolaylı olarak veya olayın sadece belli bir boyutu verilerek aktarılır. Medya aracılığı ile sunulan enformasyon kendi dil ve biçimsel özellikleri çerçevesinde haberler aracılığı ve oluşturulan dil ile birlikte toplumun yapısını ve nasıl işlediğini anlamamıza yardım eden gerçeklikleri sunmakta ve sunulan kadar bilgi okuyucu tarafından görülmektedir.²² Bu haberin sadece kaynaktan gelen bilgiler doğrultusunda ya da sadece gazetecinin kendi dünya görüşü etrafında şekillendirilmediğini ifade etmektedir. Gazetecinin bağlı olduğu kurum haberin nasıl verildiği hatta haberde hangi kelimelerin kullanılması gerektiği konusuna kadar etkili olmaktadır.

*"Gazeteciler haberleri toparlarken kültür, ekonomik güçler, gelenekler ve izler kitle gibi etmenlerden etkilenmektedirler. "Piyasa" koşullarının gazetecilikte medya içeriğini etkilemesi, iletileri hem izleyicinin isteklerine hem de ihtiyaçlarına göre hazırlamaya neden olmaktadır."*²³

Günümüzde piyasa koşullarının yanı sıra mevcut iktidar ve egemen ideoloji çerçevesinde haberlerin meydana getirildiği görülmektedir. Bir olayın ana akım medya ile alternatif medyada yer alışı biçimleri farklılık göstermektedir. Ana akım medya olayın olduğu gibi aktarılmasından ziyade mevcut iktidarın ve egemen ideolojinin olmasını istediği kalıplar dışına çıkmayacak şekilde verilmektedir. Bu

²¹ Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, s.143.

²² Şebnem Çağlar, SavashPorghamrezaeieh, **Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Keskin Kılıcı Haber**, Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.152.

²³ Deniz Kılıç, **Haber Yapma Sürecini Belirleyici Unsurları Ve Basın Ahlakı**, Selçuk İletişim, C.: 3, S.4, 2005, s.133.

nedenle kimi zaman olayın gerçek boyutunu göz ardı ederek haberlere yer vermekte ve haber kaynağının aktardığı bilgilerin dışına çıkılmaktadır.

2.1.1.3. Haberde Kullanılan Dil

Toplum üzerinde etki alanı en hızlı ve geniş olan medyada kullanılan dil bireylerin düşünce yapılarının şekillenmesinde en etkili faktörlerden biridir. "...bireyler var olan toplumsal/dilsel yapı içinde doğmakta, kendilerini birer özne olarak kurmaları bu dilin olanakları içinde mümkün olmakta, ama aynı zamanda kendi dışında nesnelere, olaylar, olgular ve insanlara/ötekilere ilişkin bilgilenişi de yine dilin içinde gerçekleşmektedir."²⁴

Dil aracılığı ile düşüncelerimizi duygularımızı temsil eden ya da onların yerine geçen sözlü veya yazılı sözcükler, elektronik olarak üretilmiş imgeler, müzik notaları hatta nesnelere gibi işaret ve sembollerini kullanırız. Dil burada bir araç olarak karşımıza çıkar ve onun aracılığı ile bir kültürde, düşünceler ve duygular temsil edilir. Dilbilimciler dilde temsil konusunu sıklıkla şu örnekle açıklamaktadır: "Köpek havlar. Ama köpek kavramı havlamaz ya da ısırılmaz." Köpek kavramı burada karşımıza bir dilsel işaret olarak çıkar ve zihnimizdeki anlamların üretimi olarak temsiliyet kazanmıştır.²⁵

Hall, medya metinlerinin baskın, tartışmalı ve karşıt çeşitlemelere bağlı olarak okunabileceğini belirtmiştir. Baskın okumanın amaçlanmış ve baskın ideolojileri desteklediğini belirten Hall, tartışmalı okumada ise metindeki baskın konumları kabul ederek okumak yerine hangi noktaların baskın olarak yer aldığını fark ederek okunduğunu ve bu verilerden bazılarını kabul edildiğini bazılarının ise okuyucunun/dinleyicinin/izleyicinin kendi gereksinim ve algılarına uyarlayarak anlamlandırıldığını belirtmektedir. Karşıt okumada ise okuyucu/dinleyici/izleyici

²⁴ İncilay Cangöz, **Haberde "Çocuk Birey"**, Haz. Sevda Alankuş: Çocuk Odaklı Habercilik, 2.bs., İstanbul, IPS İletişim Vakfı, 2012, s. 207.

²⁵ Ömer Özer, **Haber Söylem İdeoloji - Eleştirel Haber Çözümlemeleri**, Konya, Literatürk Yayınları, 2011, s.163.

metinde yer alan ideolojik kodların farkındadır ve bu farkındalıkla anlamlandırmayı gerçekleştirmektedir.²⁶

"Haber metinlerinin gönderen ve alıcı arasında bir araç olduğu düşünüldüğünde makro düzeyde, yapısal özelliklerin temel belirleyicisinin dil olduğu görülür. Dil ve söylemin, toplumdaki iktidar ilişkilerinin dayandığı cinsel, etnik, ideolojik ve dini farklılıkların yaşandığı bir mücadele alanı olduğu düşünüldüğünde, haberde dilin önemi daha da artar. Bu önemin daha da belirleyicisi ise haberin diğer söylemlere göre daha geniş bir kitle tarafından okunuyor olmasıdır."²⁷

Haber, ister yazılı basın ister sözlü basın için kaleme alınsın sade olarak yazılmalıdır. Bunun başlıca nedeni de, her eğitim düzeyindeki okuyucunun, dinleyicinin seyircinin haberi okuduğu, dinlediği ve seyrettiği zaman kolaylıkla anlaması ve sonuç çıkarabilmesidir. Bu nedenle haber yazarken sürekli "haberi bir fikir, bir cümle" olarak düşünüp kaleme almak zorunludur.²⁸ Kısaca haberde kullanılan dilin herkesin anlayabileceği ve hedef kitlenin en az eğitilmiş bölümü için yazılması gerekmektedir. "... dil'in aktüel kullanımı, içinde yaşadığımız hayatı yüzeydeki görünümü ile nasıl algılıyorsak öyle kabullenmemizi, benimsememizi amaçlar."²⁹ Bu nedenle habercinin yazdıkları, söyledikleri ya da gösterdikleri hiç kimsede yanlış anlamaya, değişik biçimde değerlendirmeye, çeşitli yorumlara, tereddüde, şüpheye neden olmamalıdır. Hedef kitlenin verilen mesajı verildiği biçim ve içeriğiyle alması sağlanmalıdır.³⁰

Haberde kullanılan dilin haberi meydana getiren kişiden bağımsız olmaması dilin yalın ve tarafsız olmamasına aynı zamanda gazetecinin bağlı olduğu kurumsal yapıdan bağımsız hareket edememesine bağlıdır. "Haberin kullandığı dilin nötr ve cam gibi şeffaf bir araç ol(a)maması, haber üretiminin ekonomik - politik süreçlerin dışında kalamaması ve bu haber üretim pratiğinin yaslandığı -gerçekte ideolojik

²⁶StuartHall, "TheTelevisionDiscourse-EncodingandDecoding",StudyingCulture An Introductory Reader, Ed. AnnGray- JimMcGuigan, Edward Arnold, aktaran Ömer Özer, **Haber Söylem İdeoloji - Eleştirel Haber Çözümlemeleri**, Konya, Literatürk Yayınları, 2011, s.192.

²⁷ Şebnem Soygüder, **Eyvah Paparazi**, İstanbul, Om Yayınevi, 2003, s.57.

²⁸ Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, s.150.

²⁹ Ünsal Oskay, **İletişimin A B C'si**, İstanbul, 6.bsk., Der Yayınları, 2011, s.5.

³⁰ Girgin, **Haber Yazmak**, s. 31-32.

olan- gazetecilik normları haberde kaçınılmaz olarak *yanlılığa* yol açar."³¹ Bu nedenle haberde kullanılan dilin en yanlın ve sade bir şekilde kullanılmasına özen gösterilmelidir. Haber değeri "*haber üretim süreci içerisinde yer alan insanların oluşturduğu baskın kültürün değerleri ve ilgileri altında devamlı olarak haber metinleri içinde yeniden üretilmekte diğer bakış açıları ve düşünceler göz ardı edilmektedir.*"³²

Gerçeğin haber şeklinde yeniden inşa edilmesi ideolojik bir girişimdir. Bu ideolojik seçimler, okuyucunun/izleyicinin/dinleyicinin zihninde bir anlam bütünlüğü oluşturur.³³ Oluşum sürecinde ise kullanılan dil önemli bir yere sahiptir. Kullanılan dilin yalın, sade, anlaşılır ve tarafsız olmasının yanında toplumda çatışma ortamını, ötekileştirici ifadeleri barındırmaması gerekmektedir. Bu nedenle haber üretiminin her aşamasında muhabirlerin kullandıkları dili sürekli gözden geçirerek, yerleşik karalayıcı, damgalayıcı ifadelerden arındırması gerekmektedir.³⁴ Çünkü medya söylemi ve haberde kullanılan dil toplumların harekete geçirilerek pozitif barış sürecine katılımının sağlanmasında, kamuyu oluşumuna yardımcı olma gücü ile sürece katkısı önemli ve tesirli bir aktördür.³⁵

Haberin biçimsel seçimlerin açık sosyal ve ideolojik imaları vardır, çünkü bunlar çoğunlukla muhabirin haberin aktörleri ve habere konu olan olay hakkındaki düşünceleri ile birlikte sosyal ve iletişimsel durumun özellikleri ve muhabirin grup aidiyeti hakkında işaretler verir. Örneğin, söz konusu muhabirin beyaz, erkek ve orta sınıftan olması gibi. Bu nedenle, "kalabalık" ve "göstericiler" yerine "çete" ve "serseriler" kelimelerinin kullanımı, muhabirin solcu göstericiler karşısındaki

³¹ Cangöz, **Haberde "Çocuk Birey"**, s.208.

³² Deniz Kılıç, **Haber Yapma Sürecini Belirleyici Unsurları Ve Basın Ahlakı**, s.135.

³³ Ayşe Cengiz Temizkan, **Televizyon Haberciliğine Bir Bakış**, Haberin Doğası Gazetecilikte İdealler ve Sorunlar, Ed. Ömer Özer, Konya, Litertürk Yayınları, 2012, s.332.

³⁴ Cangöz, **İnsanların Savaşı, Kelimelerin Barışı**, s.257.

³⁵ Göktürk Yıldız, **Haberin Odağında Barışçıl Söylem: Barış Gazeteciliği**, Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Uzmanlık Alanları, Ed. Şebnem Çağlar, Literatürk, 2013, s.446.

ideolojik konumuna dair bir işaret olarak yorumlanabilir ve aynı zamanda göstericileri okuyucuların gözünden düşüren bir konuma getirir.³⁶

Haberde kullanılan dil haberi meydana getiren kişiden ve o kişinin bağlı olduğu kurumsal yapıdan bağımsız düşünülemez. Haber dili ne kadar yalın, sade, kısa olsa da haberde kullanılan kelimeler, kelimelerin dizimi gibi birçok unsur haber dilde etkili olmaktadır.

2.1.1.4. Haber Başlığı

Haber başlığı, okuyucunun/izleyicinin/dinleyicinin habere olan ilgisini çekmede ilk basamaklardan biridir. Haberin içeriği, konusu, kapsamı hakkında bilgi veren, 5 kelimeyi geçmemek üzere planlanmış, bazen sloganvari, bazen şiirsel olabilen haber özetidir.³⁷Gazetelerde başlıklar, alt başlıklar, flaş ve özet girişler, bunları izleyen cümleler, spotlar, fotoğraflar haberde, haberi destekleyerek habere olan ilginin artmasına ve haberin doğru olduğu algısının artmasında etkili olmaktadır.

Haberde başlık kompozisyonu beş unsurla oluşturulmaktadır. Bu unsurlar; üst başlık, ana başlık, alt başlık, spot ve ara başlıktır. Beş unsur her haberde birlikte kullanılmamakla birlikte haberin çekiciliğinin artmasında etkili olmaktadır. Haber başlıkları içerisinde ana başlı ve spot haberin okuyucu tarafından ilk dikkat çeken bölümleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Haberin ana başlığı haber metninin üstünde yer alan en önemli ve mutlaka bulunması gereken temsilcisidir. Haberin spotu ise 15-20 kelimedenden oluşan bir özetdir. "*Haber içindeki özellikleri vurgulamak, ana ayrıntıları başlık kompozisyonu içinde sergilemek için kullanılır.*"³⁸Spotlar okurun ilgisini kapaktan iç sayfalarda bulunan ana habere yönlendirmek için

³⁶Teun A. vanDijk, **Haberlerin Söylem Olarak Disiplinlerarası İncelenmesi**, Çev. Özlem Çolak, Emre Şahin, (Çevrimiçi), <http://www.nefretsoylemi.org/resimler/200911199701959490.pdf>, 15 Nisan 2015, s.6.

³⁷Çağlar, Porghamrezaeieh, **Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğın Keskin Kılıcı Haber**, s.38.

³⁸A.e., s. 38-40.

kullanılmaktadır. Birinci sayfada veya iç sayfalarda haberi açıklamak için kullanılan spotları yazarken tekrardan kaçınmak gerekmektedir.³⁹

*"Başlığın görevi haberi sessiz fakat en iyi yansıtmak olarak nitelenebilir."*⁴⁰Haber için atılan başlıklar kimi zaman okuyucunun ilgisini çekmek amacıyla haber içeriğinin bir yorumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimi zamanda okuyucunun olaylar karşısında fikir oluşturmasında etkili olmaktadır.

Bir haberi okuyup okumama noktasında belirleyici olan haber başlığı ile olaylar çok farklı boyutlarıyla yansıtılabilir. Kimi olaylar çok büyük gösterilebildiği gibi kimi olaylar çok basit gibi gösterilebilmektedir. Fakat nasıl kullanılırsa kullanılsın başlık, haberi okumaya isteklendirecek nitelikte, anlamlı ve orijinal olmalı, metni desteklemelidir.⁴¹

2.1.1.5. Haber Fotoğrafı

İletişimin temel araçlarından biri olan fotoğrafın da kendine özgü dili, anlatım kuralları ve söyleyiş biçimi vardır. Aynı şekilde her iletişim aracının inandırıcılık ölçüleri olduğu gibi fotoğrafında kendine özgü "gerçeklik" bağları "inandırma gücü" vardır.⁴²Fotoğraflar birlikte kullanıldıkları anlam yapıları ile toplumsal hafızayı güçlendirmekte, verilmek istenen mesajın zihinde kalıcı olarak yer edinmesine ve daha da önemlisi görsel hafızayı biçimlendirmek etkili bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

³⁹ Mehmet Sucu, **Sayfa Düzeni**, Gazetecilik Ve Habercilik, Der. Sevdâ Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.167.

⁴⁰ A.e., s.168.

⁴¹ Soygüder, **Eyvah Paparazi**, s.56.

⁴² Özcan Yurdalan, **Haber Fotoğrafçılığı**, Gazetecilik Ve Habercilik, Der. Sevdâ Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.151.

Fotoğraf dünyayla bir ilişki kurma yolu sağladığı gibi bu ilişkinin yalnızca bilişsel değil, estetik, ahlaki ve politik boyutları ile bireyleri etkilemektedir.⁴³

Gazeteler tarafından oluşturulan haber, okuyucuya genellikle sadece metin olarak sunulmamaktadır. Gazeteler, haberleri sayfasına taşıırken, o haberle ilgili bir veya birden çok görsel öğeyi yani fotoğrafı da haberle birlikte okuyucusuna iletmektedir.

A. Murat Vural'a göre basın fotoğrafı bir mesaj niteliği taşır. Mesajın üretilmesinde en önemli olan ise bir kaynak tarafından yani haberci medya tarafından yayınlanmasıdır.⁴⁴

Orhan Baytar'a göre ise; fotoğraf veya görsel nesne haberdeki gerçekliği kurgulayarak, okuyucuya gördüğüne inanması doğrultusunda telkinde bulunmakta ve ayrıca kullanılan fotoğraflarla olumlu bir imajın olumsuzlaştırılacağı gibi, olumsuz imajın da olumlu hale getirilebileceğini ifade etmektedir.⁴⁵

"Haber iletirken kullanılan araçlardan biri olan fotoğraf, haberin temel unsurları olan 5N+1K kuralına uyulmalıdır. İdeal olan bu durumun tüm unsurlarıyla birlikte bir fotoğraf karesinde yer alması oldukça zordur. Ancak foto muhabiri, görüntüsündeki "olayın" nerede ne zaman gerçekleştiğini, kimi-kimleri konu aldığını, orada neler olup bittiğini, gösterebilmeli, bu unsurları barındıracak karenin peşinde olmalıdır."⁴⁶

Gazetelerde yer alan haberlerde sözel ve görsel araçlar birlikte kullanılarak toplumu etkilemede ve haberin en yüksek etki düzeyine çıkarılması amaçlanır." Gazete okuru habere ilişkin kendisine sunulan görüntü sayesinde, haber ile ilgili zihinde oluşabilecek şüpheleri ortadan kaldırabileceği gibi habere konu olan olayı da zihinde

⁴³KevinRobins, **İmaj, Görmenin Kültür ve Politikası**, Çev. Nurçay Türkoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999

⁴⁴ A. Murat Vural, "**Bir İletişim Aracı Olarak Fotoğrafın İşlevsel Açısından Kullanılmasının Önemi**", Kurgu Dergisi, C:14, 1996, s.140.

⁴⁵ Orhan Baytar, "**Yazılı Basın Haberlerinde Görülen Yapısal Sorunlar**",Medya Eleştirileri, Der. Nesrin Tan Akbulut, İstanbul, Beta Basım, 2005, s.252. (237-254)

⁴⁶Yurdalan, **Haber Fotoğrafçılığı**, s. 152.

canlandırabilir. Böylelikle haberin inandırıcılığı ve okurun üzerindeki etkisi artırılabilir."⁴⁷Haberi oluşturan başlıca öğeler arasında yer alan fotoğrafta okuyucunun haberi sadece sözel öğeler yerine görsel öğeler ile ele alması ve gerçekliği konusunda daha pekiştirici olmasını sağlamaktadır.

Nitekim "görmediğime inanman" söylemi içinde yer alan bireyler açısından yaşam ve gerçek olgusu gözün gördüğü ve/veya tanık oldukları üzerinden kurulur. Dolayısıyla görülen şey gerçek, görülmeyen ise "kaynağına göre" söylenti-fısıltı şeklinde algılanıp tanımlanabilmektedir.⁴⁸

Haber fotoğrafları idrak etme kapasitelerimizebağlı olarak yaşadığımız duygulanmalar, imajları; yaratıcı, ahlaki ve politik hedeflere dönüştürebilir.⁴⁹

Haber fotoğrafları kimi zaman sadece olanı gösterse dahi çoğu zaman birlikte verildiği haber metini, haber başlığı ve fotoğraf yazısı ile birlikte ele alınmakta ve fotoğraf sözel öğelerle birlikte bir takım mesajlar içermektedir. "Yazılı basında fotoğraf, haberin unsurlarını destekleyerek haberin ikna ediciliğini arttırabileceği gibi gazete okurlarının görsel hafızasını biçimlendirmektedir."⁵⁰Fotoğraflar aracılığı ile toplumda olmaması gereken ya da olması istenilen durum topluma sözel öğelerle birlikte tamamlanarak aktarılmaktadır.

"Gazetelerde sözel ve görsel araçlar bir arada kullanılarak haberin mümkün olan en yüksek etkiyle okura ulaşmasını amaçlamaktadır. Habercilik söz konusu

⁴⁷ Celalettin Aktaş, **Yazılı Basında Bir Görsel Uzmanlık Alanı: Fotoğraf Gazeteciliği**, Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Uzmanlık Alanları, Ed. Şebnem Çağlar, Literatürk, 2013, s.131.

⁴⁸ Ali Muhammet Bayraktaroğlu, Berrin Bayraktaroğlu, **Gazetelerde Yer Alan Haber Fotoğraflarında Kötünün Sunumu Üzerine Bir İnceleme**, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi,ART-E 2009-04, s.6.

⁴⁹Nurçay Türkoğlu, **İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim - Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar**, İstanbul, 2007, s. 86.

⁵⁰ Aktaş, **Yazılı Basında Bir Görsel Uzmanlık Alanı: Fotoğraf Gazeteciliği**, s.132.

olduğundahaberi oluşturan öğeler arasında yer alan görsel uzantı yani “fotoğraf” merkezi konuma oturtulmaktadır.”⁵¹

2.3. Haber Söyleminin Toplum Üzerindeki Etkisi

Medyada yer alan haberler olayları bizim nasıl algıladığımız, nasıl yorumladığımız üzerinde etkilidir. Toplumun nasıl düşünmesi gerektiği konusunda etkili olan haberler günlük hayatımızda olaylar üzerinde tamamlayıcı bir yere sahipken olaylar hakkında kesin kararlar vermemize, kimi zamanda hiç bilmediğimiz bir konu hakkında fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır.

"Bireyin kendi yaşamı ve deneyimiyle ilişkili olmayan tüm konularda fikir iklimine ilişkin kesin izlenimler medya aracılığıyla kazanılır."⁵² Medyada yer alan haberler aracılığı ile daha önce konu hakkında hiçbir bilgisi olmayan bir haber okuyan bir kişi konu hakkında gazetecinin aktardığı ölçüde ve aktardığı şekilde bilgi sahibi olmakta ve konuya ilişkin ilk izlenimlerini bu yolla edinmektedir.

"...öğrendiğimizi ve değiştirdiğimizi de etkileyen dil kullanımı ve söylemidir. Söylemimizin çoğu, özelliklede grupların üyeleri olarak konuştuğumuzda, ideolojik temelli görüşlerimizi ifade eder. İdeolojik fikirlerimizin çoğunu ebeveynlerimizden ve akranlarımızdan başlayarak diğer grup üyelerini dinleyerek ve okuyarak öğreniyoruz. Daha sonra ideolojileri bir yığın konuşma ve metin biçimleri arasında(n) televizyon izleyerek, okulda okutulan kitaplardan, reklamlardan, gazetelerden, romanlardan ya da iş arkadaşlarımız ve dostlarımızla yaptığımız günlük konuşmalardan 'öğreniyoruz'.⁵³ Haberde kullanılan dilde bireylerin fikirlerinin, dünya görüşlerinin oluşmasında etkili olmaktadır. Günümüzde medya herhangi bir konu hakkında bilgi edinmek için başvurulan ilk mecra olarak karşımıza

⁵¹ Bayraktaroğlu, Bayraktaroğlu, **Gazetelerde Yer Alan Haber Fotoğraflarında Kötünün Sunumu Üzerine Bir İnceleme**, s.6.

⁵² Elisabeth Noelle-Neumann, **Suskunluk Sarmalı Kuramı'nın Medyayı Anlamaya Katkısı**, Medya, Kültür, Siyaset, Der. Süleyman İrvan, 2. bs., Ankara, Alp Yayınevi, 2002, s.387.

⁵³ Teun Van Dijk, **Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım**, Haz., Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Çev., Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Nurcan Ateş, 2003, İstanbul, Su Yayınları, s.18.

çıkılmaktadır. Bu nedenle medyada kullanılan dil bireylerin nasıl düşünceleri konusunda ilk etkiye sahip alanlardan biridir.

Haberlerin toplumu bilgilendirme işlevinin yanında kullanılan dil ile kimi olaylar hakkında önyargıların oluşmasına, kimi zaman değişmeyen ya da egemen ideoloji tarafından değiştirilmek istenmeyen düşüncelerin pekiştirilmesine aracı olmaktadır. Medya topluma çeşitli konular hakkında sürekli bir bilgi akışı sağlayarak toplumda mevcut düşünce yapısını pekiştirdiği gibi kimi kalıp yargılarında devam etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle haberin işlevleri arasında yer alan hedef kitleyi bilgilendirmek, eğlendirmek ve eğitmek tüm bu işlevlerin toplumsal bir sorumluluk semsiyesi altında yapması gerektiğini ortaya koymaktadır.⁵⁴

Kitle iletişim araçlarının dolaylı etkileri uzun sürelidir; sonuçları araştırmalarla anlamak oldukça güçtür. Bireyler, kitle iletişim araçlarında karşılaştıkları davranışları sık sık görür, kendilerini oradaki kişiliklerle özdeşleştirip, bu davranışları kendilerine uyarlayabilirler.⁵⁵ Bunun yanı sıra medyada yer alan düşünceleri benimseyerek bu doğrultuda bir yaşam biçimi bir düşünce dünyası geliştirebilirler.

Örneğin, haberlerde sıklıkla karşımıza çıkan bir söylem olan Kürtlerin PKK örgütü üyesi olduğu algısı haber söyleminin toplum üzerindeki etkisine örnek verilebilir. Haber metinlerinde yer alan PKK örgütü mensuplarının çoğunluğunun Kürtlerden oluştuğu bu nedenle Kürtlerin çoğunun örgüt üyesi ya da örgüt sempatisi olduğu izlenimi haberleri okuyan kişiler üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle haber metinlerinde ve haber söylemi aracılığı ile topluma aktarılan olayların etkilerinin neler olacağı göz ardı edilmemelidir. Haber metinlerinde kimi bilgiler çoğu zaman açıkça ifade edilmemekte aksine ima edilmektedir. Haberler kelimeler, cümleler ve diğer metinsel ifadeler arka planlarında yer alan bilgilere dayanarak kimi ifadeleri ima yoluyla okuyucuya aktarmaktadır. Söyleminin okuyucuda uyandırdığı etki en az söylenen kadar etkili olmakta ve bireylerde bu düşünceyi doğrudan kabul etmek

⁵⁴ Çağlar, Porghamrezaeieh, **Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Keskin Kılıcı Haber**, s.18.

⁵⁵ Atilla Girgin, **Yazılı Basında Haber Ve Habercilik Etik**, 2003, y.y., 2.bsk., İnkılap Yayınları, s.59.

yerine kendi fikirleri yoluyla bulduğu edindiği izlemi yaratmaktadır. Bu nedenle haber söylemi toplumu etkilemede en etkili yol olarak karşımıza çıkmakta ve bireyler bu yolla edindiği bilgilerin doğruluğunu sorgulamaktan geri durmaktadır.

Medya mütemadiyen yeni fikirlerle uğraşmakta, toplumsal kuralları yeniden onaylamakta sınırları yeniden çizmekte ve tanımlamaktadır. Haberler tonlama, vurgu, yerleştirme ve sergileme konusundaki kararlarını, rutinelere ve kuramsal mantığa dayalı olarak kendileri verirler.⁵⁶ Çoğu zamanda haber nasıl anlaşılması isteniyorsa haberdeki metinsel ifadeler bu doğrultu şekillendirilmekte ve okuyucuya aktarılmaktadır.

Bireylerin normalde ilgi duymadıkları sorunlar ya da olaylara medyanın vurgusu arttıkça bireylerinde bu sorunlara ya da olaylara daha fazla dikkat göstermeye başlamaları olasıdır.⁵⁷ Medya görülmesini, bilinmesini istediği olaylara sıkça ve ilgi uyandıracak şekilde okuyucuya aktarması konu hakkında farkındalık yaratılmasında etkili olmaktadır. Bunun yanında medya toplum tarafından benimsenmiş olan kimi önyargıların, ayrımcılık içeren yanlış ifadelerin ya da düşüncelerin ve çoğu zamanda egemen ideolojinin devamlılığını sağlayacak nitelikte haberler yaprak bu rolünü yerine getirmektedir. Örneğin medyada yer alan Ermeni vatandaşların 'vatan haini' olduğu algısı bu durumun somut göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde YENİ AKİT gazetesinin sıkça kullandığı bir ifade olan 'İşgalci terör devleti İsrail' ifadesi yine haber söyleminin toplumu yönlendirmedeki etkisinin bir göstergesi durumundadır. YENİ AKİT gazetesi tarafından kullanılan bu ifade gazete okuyucusunda İsrail Devleti'nin işgalci ve terörist olduğu bilgisini vermekte ve bu devleti karşılaştığı her mecrada bu şekilde tanımlaması için algı oluşturmaktadır.

Haber söylemi haberi üreten kişinin düşünce yapısından ve çalıştığı medya kuruluşunun yayın politikasından bağımsız değildir. Bu nedenle medyada yer alan haberler toplumu etkilemede, toplumun düşünce yapısının şekillenmesinde etkili

⁵⁶Pamela Shoemaker ve Stephan D. Reese, **İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi**, Medya, Kültür, Siyaset, Der. Süleyman İrvan, 2. bs., Ankara, Alp Yayınevi, 2002, s. 134.

⁵⁷ Shanto Iyengar, **Siyasette Erişim Yanlılığı: Televizyon Haberleri ve Kamuoyu**, Medya, Kültür, Siyaset, Der. Süleyman İrvan, 2. bs., Ankara, Alp Yayınevi, 2002, s. 143.

olmaktadır. Aynı şekilde olaylar hakkında ilk kez bilgi sahibi olan bireylerde haberin söylemi aracılığı ile olumlu ya da olumsuz yargılar oluşturmaktadır.

2.4. Devletin İdeolojik Aygıtı Olarak Medyada Nefret Üretimi

Günümüzde toplumu etkilemenin en önemli yöntemi olan ya da dördüncü güç olarak nitelendirilen medyanın en güçlü aracı kullandığı dil ve söylemdir. Medyada kullanılan dil ve söylem toplum üzerinde etki alanını genişletmek isteyen egemen ideoloji veya mevcut iktidar tarafından devamlılığı sağlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Söylemi modern iktidarın kendini kurma, güçlendirme ve tartışılmaz kılma araçlarından biri olarak nitelendirmek mümkündür. Mahmut Çınar'a göre söylem, hegemonyayı kuran, meşrulaştıran, o hegemonyaya yönelik toplumsal rızayı üreten, doğruyu ve yanlış, iyiyi, kötüyü toplumsal kavramlar olarak belirleyen ve bu kavramları ideolojik birer nosyon olarak toplumsal normlar biçiminde yerleştiren bir şemsiyedir.⁵⁸

Medya sadece söylemlerin değil, söylemleri inşa eden ideolojilerin de toplum tarafından içselleştirdiği bir kaynak niteliğindedir. Medya söylemi ile topluma aktarılan ideolojiler, bireylerin zihinlerinde belirli bir guruba yönelik tutumları, fikirleri veya inançları örgütleyen sosyal temsilleri etkilemektedir ve bireylerin nasıl düşünmeleri gerektiği konusunda yönlendirici olmaktadır.⁵⁹

Louis Althusser ideolojiyi, “*bireylerin varoluşlarının gerçek koşullarıyla kurdukları hayali ilişkiler*” şeklinde tanımlarken ideolojilerin toplumsal pratiklerle iç içe olduğunu belirtir. Althusser'e göre devletin ideolojiyi yayma amacıyla kullandığı

⁵⁸ Mahmut Çınar, “Habercilik ve Nefret Söylemi”, Ed. Mahmut Çınar, Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013, s.138.

⁵⁹ Melek Göregenli, Nefret Söylemi Ve Nefret Suçları, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, 2013, Hrant Dink Vakfı Yayınları, s. 59.

hem baskıcı aygıtları (DBA) hem de ideolojik aygıtları (DİA) bulmaktadır. Devletin baskı aygıtları asker, polis, yargı, hükümetin yönetsel güçleri vb. doğrudan baskı araçlarıdır; ideolojik aygıtlar ise okul, din, aile, kitle iletişim araçları gibi ideoloji üretimi ve dağıtımını yapan araçlardır.⁶⁰ Althusser'in yapmış olduğu bu sıralamadan da anlaşılacağı üzere "Devletin Baskı Aygıtları" ile "Devletin İdeolojik Aygıtları" arasında şöyle bir ayrım da yapılabilir: "Devletin Baskı Aygıtları," devletin kurumsal işleyişini oluşturan aygıtlardan meydana gelirken, "Devletin İdeolojik Aygıtları"nı oluşturan aygıtlar daha çok özel alanda konumlanmaktadır.⁶¹

Devletin ideolojik aygıtları, devletin baskıcı aygıtlarından şu farkla ayrılırlar; baskıcı devlet aygıtları "şiddet kullanarak" işlerken, devletin ideolojik aygıtları "ideoloji" kullanarak işler. Bu fark baskıcı devlet aygıtının, öncelikle baskıya -fiziksel baskı dahil - ağırlık vererek işlemesi, ancak ikincil olarak ideoloji kullanarak işlemesidir. Bütünüyle baskıya dayanan aygıt yoktur. Aygıtlar baskı ve ideoloji yoluyla toplum üzerinde tahakküm kurarak mevcut ideolojinin ya da iktidarın ilerlemesini, toplum tarafından benimsenmesini sağlamaktadır.⁶² İktidar ya da devlet, egemen ideolojiyi üretmek ve devamını sağlamak amacıyla sadece devletin baskıcı aygıtlarını kullanmak yerine devletin ideolojik aygıtlarını da kullanarak toplumun bunu kendi rızalarıyla kabullenmesini sağlayarak egemen ideolojinin devamlılığını sağlamaktadır. Devletin ideolojik aygıtlarıyla iktidar veya egemen ideoloji kendini meşru ve en önemlisi doğal kılarak egemen ideolojinin ya da söylemin toplum tarafından içselleştirilmesini sağlar.

İdeolojiler, toplumsal yaşamda bireylerin belirli bir harmoniyle hareket edebilmelerini sağlar. Bundan dolayı, ideoloji gerçekliğin insan zihnine birebir yansımaları olarak değil, tasarımların gerçekliği inşa etmek amacıyla yaşama geçirilmesi olarak anlaşılmalıdır. Althusser'e göre ideolojinin tasarımsal olarak toplumsal yaşamda yaratılan formlarının yaşam pratikleri içinde kullanışlı olup

⁶⁰Nazife Güngör, **İletişim Kuramları ve Yaklaşımları**, 2. Bsk.,Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013, s.262.

⁶¹Devrim Özkan, **Modern Toplumda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü Ve Devlet: İktidar, İdeoloji Ve Kitle İletişimi**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,C.43, 2015, s. 120.

⁶²Louis Althusser, **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, Çev. Alp Tümertekin, İstanbul, İthaki, 2014, s.52.

olmaması, onun var olabilmesinin başat koşuludur. İnsanlar yaşama dair meydana getirdikleri kavram ve ritüelleri toplumsal yaşamlarından bağımsız bir biçimde oluşturamaz.⁶³ Bu nedenle toplumda hakim kılınmak istenen ideoloji ya da iktidar düşüncesi devletin bakıcı aygıtlarının yanında devletin ideolojik aygıtları ile topluma benimsetilmek istenir. Hakim ideolojinin toplumsal olaylara bakış açısının benimsetilmek istenmesi için bu aygıtlar aktif olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda medya ilk sırada yer almakta ve toplum üzerinde en hızlı ve etkili aygıt olarak karşımıza çıkmaktadır.

*"Althusser'in üzerine yoğunlaştığı asıl sorun ideoloji aracılığıyla insanın, daha doğrusu öznenin nasıl kurulduğudur. Althusser, ideolojiyi insan zihninin işleyişinin ürünü olan tasarımlar olarak tanımlar ve bu üretimin ve yeniden üretimin belli aygıtlarla gerçekleştiğini ileri sürer."*⁶⁴ Medyada yer alan haberler aracılığıyla bilgiler yeniden üretilmekte ve bu yolla toplum tarafından olayların bilinmesini daha da önemlisi istenildiği doğrultuda bilinmesini sağlamaktadır.

Nurdoğan Rigel'e göre haber: "Haber, toplumun bilgi ve ilgisini geliştirecek, dönüştürecek gerçekliğin, kurgusal olarak, medya organizasyonunun yapısına, teknolojisine ve ideolojisine göre yeniden kurgulanmasıdır. Haber, içinde barındırdığı, çok katmanlı yapısı nedeniyle formel olarak düzenlenişi, tanımlanmasından ve kavramsallaştırılmasından daha kolay bir iletişimsel yapılanmadır."⁶⁵ Haberlerde kullanılan dil egemen ideolojinin devamı niteliğinde ve egemen ideolojiyi pekiştirecek biçimde okuyucuya/dinleyiciye/izleyiciye iletilmektedir. Bu yolla toplumsal olaylar, azınlıklar, kadınlar, LGBTİ bireyler karşısında özce, egemen toplumun benimsediği değerler dışında kalan gruplar hakkında önyargıların oluşmasına zemin hazırlanmaktadır. Amaç mevcut düşünce yapısının ya da hakim ideolojinin dışına çıkılmasının önüne geçmek ve aksi durumda toplum tarafından dışlanılacağı mesajını vermektir.

⁶³ Özkan, **Modern Toplumda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü Ve Devlet: İktidar, İdeoloji Ve Kitle İletişimi**, s.120.

⁶⁴ Güngör, **İletişim Kuramları ve Yaklaşımları**, s.262

⁶⁵Nurdoğan Rigel, **İleti Tasarımında Haber**, İstanbul, Der Yayınevi, 2000, s. 177.

Egemen sınıf ideolojik üretim araçlarını kontrol eder. Bu araçlar dolayısıyla üretilen söylemsel pratikler nedeniyle, halkın ezildiğinin ve sömürüldüğünün farkına varması zorlaşır. Egemen ideoloji bu söylemsel pratikler aracılığıyla kendini meşru ve doğal kılarken bunun için aktif bir şekilde medyadan yararlanır.⁶⁶

*"Egemen iktidar kendi yapısının yeniden üretimi için kendi üretimi olan bir - kurgusal- "gerçeklik" yaratmak ve bunu topluma iletişimsel yapılar ile aktarmak zorunluluğundadır."*⁶⁷Hegemonyasını sürekli olarak yeniden üretmek için tüm olanaklarını kullanan iktidar; ve rıza yoluyla gönüllü olarak egemenlerin düşüncelerini kendi düşünceleri olarak gören ezilenler, muhalif, farklı düşünen ve yaşamaya çalışanları düşman gören bir bilinç yapısına sahiptir. Bu süreç aileden başlar, okul, iş, dini kurumlar ve son olarak da kitle iletişim araçları tarafından etkin biçimde kullanılır, kitleler tek taraflı yayınlar ve yönlendirmelerle saldırganlaştırılır, toplumsal bütünlük ötekiler aleyhine bozular, parçalanma toplumsal yapıya yansır.⁶⁸

"Haber yazımının ideolojik bir yeniden üretim olması kendini en çok, aynı haberin farklı yayın organlarında yaşadığı dönüşüm ve yaklaşım farklılığının sonucudur."⁶⁹Haberler aracılığıyla olaylar kendi gerçekliğinden ziyade hakim ideolojinin devamını sağlamak amacıyla belirli çerçevelerden aktarılır. Ayrıca kalıpyargılar olarak adlandırdığımız bir takım bilgileri de kullanarak hakim ideolojinin yürütücüsü haline gelmektedir. Medya tarafından tekrarlanan, yeniden üretilen ve topluma sunulan bu bilgilerin arka planında öğrenilmiş ya da öğretilmiş bir takım gerçeklikler yatmaktadır.

⁶⁶İlden Dirini, Okur Yorumlarıyla Yeniden Yeniden Üretilen Nefret Söylemi, **Yeni Medyada Nefret Söylemi**, Haz. Tuğrul Çomu, İstanbul, 2010, Kalkedon Yayınları, s. 60.

⁶⁷ Barış Çoban, **Kitle İletişim Sürecinde Toplumsal Gerçeklik Ve İktidarın Kurgusu**, Medya Okuryazarlığı, Ed. Nurçay Türkoğlu - Melda Cinman Şimşek, İstanbul, Kalemus Yayınları, 2007, s.318-319.

⁶⁸ Yasemin İnceoğlu, Barış Çoban, "Öteki"leştirme Sürecinde Medyanın Yeri, **Azınlıklar, Ötekiler ve Medya**, Der. Yasemin İnceoğlu, Barış Çoban, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2014, s.54.

⁶⁹Özerkan, **Haber Analizi ve İncelemeleriyle: Türkiye'de 9 Gazete**, s.256.

"... haber toplumun ideolojik toplumsallaşmasına neden olmaktadır. Haber söyleminde yapılan ideolojik üretim sadece belli kategorideki -örneğin siyasal şiddet olayları- haberlerde değil, hemen tüm haber söz konusudur."⁷⁰Örneğin, kadınlar hakkında geçmişten günümüze benimsetilmiş bir durum olan "ev hanımı" kimliği dışında bir meslek sahibi olan kadınlar medyada yer alırken "kadın polis", "kadın avukat", "kadın doktor", "kadın gazeteci" vb... şekilde yer almaktadır. Bu ifadeler yoluyla aktarılmak istenen kadının aslında "ev hanımı" statüsünden çıkarak başka bir kimliği bürünmüş olması ve bunun da özünde doğru olmadığıdır. Çünkü hakim ideolojinin benimsediği ve topluma aktardığı kadının kendisi için biçilen rollerin dışına çıktığıdır.

Medyada yer alan bu ve benzeri ifade yöntemleri ile egemen ideolojinin devamı sağlandığı gibi toplumu oluşturan bireylerin nasıl davranmaları gerektiği, nasıl düşünülmesi gerektiği öğretilmekte, benimsetilmektedir.

2.5. Medyada Kullanılan Dilin Nefret Söyleminin Oluşmasında ve Yaygınlaşmasındaki Etkisi

Toplumsal algılarımızı düşüncelerimizi şekillendirmede önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkan medya, olumlu ve yapıcı olabileceği gibi kullandığı dilin yapısı ile doğru orantılı olarak ayrımcılığı oluşturan önyargıların açığa çıkmasına neden olmakta ve en önemlisi toplumun nasıl düşünmesi gerektiği konusunda belirleyici olmaktadır.

İnsanın; mantıksal olarak düşünebilmesi, insan karakterini ve erdemini çeşitli biçimleri içinde anlayabilmesi, coşkuları anlayabilmesi yani onları adlandırabilmesi ve tanımlayabilmesi, nedenlerini ve harekete geçirme yollarını bilmesi gerekir.⁷¹ Medya bu noktada bireylerin fikirlerinin oluşmasında belirleyici olmaktadır.

⁷⁰Özer, **Haber Söylem İdeoloji - Eleştirel Haber Çözümlemeleri**, s.14.

⁷¹ Aristoteles, **Retorik**, Çev. Mehmet H. Doğan, bsk. 11, İstanbul, 2013, s.38.

Sayfalarında yer verdiği haberlerle medya, kullandığı dil ve söylemler aracılığı ile hem ideolojilerin aktarıldığı hem de fikirlerin yeniden inşa edildiği bir mecradır.

Medyada yer alan haberlerin taşıdığı imalar, ifadelerler, tanımlamalar ve sınırlamalar, medyanın gösterdiği doğrular veya yanlışlar çeşitli gruplarla ilgili kalıp yargıların ve önyargıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu davranışlar aslında günlük hayatta sıklıkla iş yerinde, aile hayatında, okulda vb. birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. Fakat bunun medya aracılığı ile aktarılması bireylerde bilginin 'kesin' doğru olduğu izlenimini yaratırken çok hızlı bir şekilde kabul edilmesini sağlamaktadır.

"Amerika, Kanada, Avustralya ve İngiltere'de medyayı doğru anlayabilmek için belirli temel ilkeler belirlenmiştir. Bu ilkeler arasında şunlar yer almaktadır;

1- Medya mesajları itinayla seçilmiş, düzenlenmiş, gözden geçirilmiş ve kurgulanmış yapılarıdır. Her ne kadar gerçek gibi görünse de, bize sergilediği dünya gerçek olan değil, gerçeğin medya tarafından temsil edilmiş biçimidir.

2- Medyanın bize dünyayı sunuş biçimiyle medya tüketicilerinin dünyayı algılayışı arasında sıkı bir ilişki vardır.

3- Medya iletileri bünyesinde değer ve ideolojileri barındırır.

4- Medya mesajları, ekonomik, sosyal, siyasal, tarihsel ve estetik bağlamlar içerisinde üretilir.

5- Medya iletileri insanların sosyal gerçekliği kavramalarını sağlar."⁷²

Medya kullanılan dilin toplumun değişen sosyo-ekonomik yapısıyla da doğrudan bağlantısının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Medyadaki tekelleşmeyle birlikte basın - yayın organları üzerinde gelişen denetim mekanizması medyada kullanılan dilde değişmiştir. Medya dili, kurumların kendi bağımsız politikalarından

⁷² Yasemin G. İnceoğlu, Nebahat Akgün Çomak, **Teun A. Van Dijk**, Metin Çözümlemeleri, Yasemin G. İnceoğlu, Nebahat Akgün Çomak, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2009, s. 28.

ziyade mevcut iktidarın yayınlanmasını, bilinmesini istediği bilgiler çerçevesinde oluşmaktadır.

Murat Belge Radikal gazetesinde 2001 yılında yayınlanan "Yıllar İçinde Basın" başlıklı yazısında medya da değişen dilin boyutlarını şu şekilde dile getirmiştir:

*"80'lerde her şeyle birlikte medyada halklaştı; daha doğrusu "halk böyledir" diye tespit ettiği bir özelliğe kendini de uydurmaya başladı. Diyelim ki bugün önemli haberlerimiz orman yangınıdır, kasten çıkarıldığı konusunda da ciddi ipuçları olan bir orman yangınıdır. Eski üslupta genel olarak "Bilinmeyen kişilerin ormanı yaktığı düşünülüyor" gibi bir başlık altında haber verilir, gazetenin yazarı da gerekli buluyorsa, " Orman yakmak diye" bu konuda kendi görüşünü yazardı. 80'lerden sonra bu yöntem, aynı haberi "Alçaklar ormanı yaktı" başlığıyla vermeye dönüştü."*⁷³

Medyanın birey üzerinde bu denli etkili olması nedeniyle kullanılan dilin ayrımcı ifadelerden uzak, önyargıları desteklemeyen, ötekileştirici bir yapıdan uzak olması gerekmektedir. Çünkü ayrımcılığı besleyen ve ayrımcılığın devamını sağlayan sosyal etkiler, yaygın olarak medya, aile, eğitim sistemi ve çalışma hayatının kuralları ve toplumsal normlarla sağlanır.⁷⁴ Medya günlük hayatımızı devam ettirmemizi sağlayan ideolojilerin üretilmesi, yaygınlaşmasını sağlamakta ya da var olan ideolojilerin desteklenerek devamlılığını sağlamaktadır. Bu nedenle medyada kullanılan dilde eşitlikçi, ayrımcı ifadelerden uzak, önyargıların oluşmasına neden olmayan ve önyargıları beslemeyen ifadelerin yer alması gerekmektedir.

*"Medyada haberlerin işleniş sorunu. Ayrımcılığa uğrayan grubun uğradığı haksızlığı, ayrımcılığı gizleyen ve sorumluluğu ayrımcılığa uğrayanlara yükleyen bir anlayış söz konusudur."*⁷⁵ Örneğin tacize uğrayan bir kadın hakkında çıkan herhangi bir haberde kadının tacize uğramasının yanında kadının eteğinin kısa olduğu ya da kadının tahrik edici hareketlerde bulunduğu bilgisi verilir. Burada asıl verilmek

⁷³ Murat Belge, "Yıllar İçinde Basın" Radikal Gazetesi, 24 Mart 2001.

⁷⁴ Melek Göregenli, **Önyargı ve Ayrımcılığı Azaltmak**, Ayrımcılık - Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der.Kenan Çayır - Müge Ayhan Ceyhan, İstanbul, 2012, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.250.

⁷⁵ A.e.

istenen mesaj, kadının taciz edilmesinin nedeninin kadının giymiş olduğu kıyafet ya da kadının hal ve davranışları olduğudur. Bu nedenle medyada kullanılan ifadelerin neleri çağrıştırdığı, neleri ima ettiği en öz tabirle bireyin zihninde oluşturduğu anlam üzerinde önemli bir yere sahiptir. Medya dilini en yalın ve sade bir biçimde kullanmalı, önyargı ve ayrımcılığa neden olan, ötekileştirici bir üsluptan uzak durmalıdır.

3.BÖLÜM: 2015 YILI OCAK - ŞUBAT AYLARI SÖZCÜ GAZETESİ VE YENİ AKİT GAZETELERİNDE YER ALAN HABERLERİN NEFRET SÖYLEMİ BAĞLAMINDA NİCEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Amaç -Yöntem

Medyada kullanılan dilin toplum üzerindeki etkisinin oldukça fazla olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Medya herhangi bir konu hakkında fikir sahibi olmayan kişi ya da kişilerin konu hakkında fikir sahibi olmasında veya az ya da kısmen bilinen konular hakkında bilgi sahibi olmasında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle medyada kullanılan dilin önyargı, ayrımcılık, nefret, ötekileştirici, bir gurubu yüceltirken başka bir gurubu aşağılamayan özcesi nefret söylemine neden olan ifadeler yer vermemelidir. Buradan hareketle bu çalışmada SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler Ocak 2015 - Şubat 2015 tarihleri arasında geçen iki aylık süreç içerisinde adı geçen gazetelerde yer alan günlük haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir.

Yapılan incelemelerde hedeflenen haberlerde kullanılan dilin nefret söylemi açısından tespit edilmesi ve nefret söylemi içeren haberlerin nicel olarak ortaya konulmasıdır. Bu amaçla iki farklı görüşe sahip ve iki farklı noktada yer alan gazeteler incelenmiş ve bu gazetelerde yer alan günlük haberler taranmıştır. Çalışma için incelenen YENİ AKİT ve SÖZCÜ gazeteleri tesadüfi yöntemle seçilmiştir. Yalnızca çalışmanın amacına uygun olarak iki farklı görüşe - bakış açısına sahip, farklı toplumsal kesimler tarafından okunan, farklı ideolojilere sahip kitlelere itap eden iki gazete olmasına dikkat edilmiştir.

İki aylık süreç içerisinde 5433 haber incelenmiş ve 463 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. İncelenen haberler, içerik analizi yöntemiyle haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin tespiti ve bu bağlamda nefret söylemi içeren haberlerin nicel olarak tespit edilmesi amacıyla taranmıştır.

1 Ocak 2015 - 28 Şubat 2015 tarihleri arasında yapılan gazete taramasında SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberlerde magazin haberleri, spor haberleri, forum haberleri ve köşe yazıları dışında yer alan haber kategorileri incelenmiştir. Toplam incelenen haber sayısının tespitinde yukarıda adı geçen haberler dışında kalan haberler analiz edilmiş ve bu haberler çalışmada kullanılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında yapılan incelemelerde haber fotoğrafları nefret söylemi açısından incelenmemiştir.

Gazete taraması yapılırken nefret söylemine neden olan ifadelerin tespit edilebilmesi için Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen 1997 tarihli tavsiye kararında yer alan tanım dikkate alınmış ve bu tanım çerçevesinde haberler nefret söylemi bakımından incelenmiştir. Buna göre nefret söylemi şu şekilde tanımlanmıştır; *"ırkçı nefret, yabancı düşmanlığı, anti-Semitizm ve hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her tür ifade biçimi. Hoşgörüsüzlüğe dayalı nefret, saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezîyetçilik, ayrımcılık ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere karşı düşmanlık yoluyla ifade edilen hoşgörüsüzlüğü içermektedir."*

Nefret söylemi bağlamında incelenen SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberlerin bazılarında sadece haber başlıklarında nefret söylemine neden olan ifadeler yer verilirken haber içeriklerinde nefret söylemine neden olabilecek ifadeler yer verilmediği görülmüştür.

Örneğin; 12 Ocak 2015 tarihinde YENİ AKİT gazetesinin 20'inci sayfasında yer alan "Müslümanlar için değil Fransızlar için yürüdüler" başlıklı haberin başlığında yer alan ifadeler nefret söylemi kapsamında değerlendirilmiştir. Haber içeriğinde Fransız mizah dergisi Charlie Hedbo dergisine yapılan saldırı ve saldırıda hayatını kaybedenler için yapılan yürüyüşten bahsedilmektedir. Atılan haber başlığı ile yapılan yürüyüşün Müslümanlar için yapılmadığı Fransızlar için yapıldığı ve bunun yanlış olduğu algısı yaratılmaktadır.

Aynı şekilde 3 Şubat 2015 tarihinde YENİ AKİT gazetesinin 6'ncı sayfasında yer alan "Firavun Sisi kana doymuyor" başlıklı haberin başlığında nefret söylemi içeren ifadeler yer alırken haber içeriğine bakıldığında nefret söylemi bağlamında

değerlendirilen ifadeler yer verilmediği görülmüştür. Haber içeriğinde başlıkta yer alan "Firavun Sisi", "kana doymuyor" gibi ifadelerin kullanılmadığı tespit edilmiştir.

3.2. 2015 yılı Ocak ayı SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberlerin nefret söylemi bağlamında nicel olarak değerlendirilmesi

Yapılan incelemelerde Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 1526 haber incelenmiş ve 147 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilmiştir. YENİ AKİT gazetesinde ise Ocak ayı içerisinde 1371 haber incelenmiş ve 131 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde toplam 2897 haber incelenmiş ve 278 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı haber tespit edilmiştir.

Ocak ayı içerisinde gerek incelenen haber sayısı, gerek nefret söylemi içeren haber sayısı karşılaştırıldığında SÖZCÜ gazetesinde daha fazla haber incelendiği ve incelenen haberler içerisinde daha fazla nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

İncelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise SÖZCÜ gazetesinde Ocak ayı içerisinde incelenen haberlerin % 9.6'sında nefret söylemi içeren haberler tespit edilirken bu oran YENİ AKİT gazetesinde % 9.5 olarak tespit edilmiştir. SÖZCÜ gazetesinde incelenen haber sayısı ve nefret söylemine neden olan ifadeler içeren haber sayısı YENİ AKİT gazetesinden fazla olmasına karşın oransal olarak birbirine çok yakın sonuçların çıktığı görülmüştür.

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı haberlerin incelenen toplam haberlere oranı ise % 9.5'tir.

3.3. 2015 yılı Şubat ayı SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberlerin nefret söylemi bağlamında nicel olarak değerlendirilmesi

Yapılan incelemelerde Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde toplam 1271 haber incelenmiş ve 95 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. YENİ AKİT gazetesinde ise Şubat ayı içerisinde 1265 haber incelenmiş ve 90 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Şubat ayı içerisinde gerek incelenen haber sayısı, gerek nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı haber sayısı karşılaştırıldığında SÖZCÜ gazetesinde daha fazla haber incelendiği ve nefret söylemi bağlamında değerlendirilen haber sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Şubat ayı içerisinde incelenen haber sayısı nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı haber sayısı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde birbirine yakındır.

İncelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise SÖZCÜ gazetesinde Şubat ayı içerisinde incelenen haberlerin % 7,4'ünde nefret söylemi içeren haber tespit edilirken, bu oran YENİ AKİT gazetesinde % 7.1 olarak tespit edilmiştir.

2015 yılı Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde toplam incelenen haberler içerisinde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı haber oranı ise % 7.2 olarak tespit edilmiştir.

3.4. 2015 yılı Ocak - Şubat ayları SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberlerin nefret söylemi bağlamında nicel olarak değerlendirilmesi

2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. İnceleme yapılan iki aylık süreç içerisinde toplamda 5433 haber incelenmiş, bu sayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 2797 haber incelenirken YENİ AKİT gazetesinde 2636 haber incelenmiştir.

Ocak - Şubat ayları içerisinde gazetelerde yer alan spor haberleri, magazin haberleri, forum haberleri ve köşe yazıları dışında kalan haberler incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberlerde nicel olarak bakıldığında toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı haber sayısının YENİ AKİT gazetesinde daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma sonuçlarına oransal olarak bakıldığında ise Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde incelenen haberlerin % 9,6'sında nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilirken bu oran YENİ AKİT gazetesinde % 9.5 olarak tespit edilmiştir.

Şubat ayı içerisinde ise SÖZCÜ gazetesinde incelenen haberlerin % 7,4'ünde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı haberler tespit edilirken bu oran YENİ AKİT gazetesinde % 7.1 olarak tespit edilmiştir.

Oransal olarak bakıldığında SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetelerinde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı haberlerin oranlarının Ocak ayı ve Şubat aylarında birbirine çok yakın olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında 2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetelerinde toplam 5433 haber incelenmiş, incelenen haberlerin 463'ünde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Oransal olarak bakıldığında ise incelenen haberlerin % 8,5'inde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

İki farklı görüşe sahip gazetelerde yer alan haberlerde kullanılan dilin nefret söylemi bağlamında nicel olarak tespiti için yapılan çalışmada her iki gazetede de nefret söylemi içeren haber sayısının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Bu gazetelerde kullanılan dilde nefret söylemi içeren ifadeler yer verildiği ve bu ifadelerin toplumda ötekileştirmeye, kendileri gibi olmayan gurup ya da bireylere karşı önyargılar edinilmesine, ayrımcı söylemin gelişmesine kısaca nefret söyleminin yaygınlaşmasını etkilediği tespit edilmiştir.

Tablo 1: SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinin Ocak-Şubat 2015 döneminde incelenen haber sayıları, nefret söylemi içeren haber sayıları ve yüzde değerleri

SÖZCÜ - YENİ AKİT gazetesi (Ocak-Şubat 2015)						
	SÖZCÜ gazetesi			YENİ AKİT gazetesi		
	Nefret söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı	Yüzde	Nefret söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı	Yüzde
Ocak 2015	147	1526	% 9.6	131	1371	% 9.5
Şubat 2015	95	1271	% 7.4	90	1265	% 7.1
Toplam	242	2797	% 8.6	221	2636	% 8.3

2015 yılı Ocak- Şubat aylarında SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda Ocak

ayında Sözcü gazetesinde toplam 1526 haber incelenmiş ve 147 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Veriler yüzde olarak değerlendirildiğinde SÖZCÜ gazetesinde Ocak ayında incelenen haberlerin %9,6'sında nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer almıştır.

Şubat ayında ise SÖZCÜ gazetesinde toplam 1271 haber incelenmiş ve 95'inde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Veriler yüzde olarak değerlendirildiğinde SÖZCÜ gazetesinde Şubat ayında incelenen haberlerin %7,4'ünde nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer almıştır.

SÖZCÜ gazetesinde 2015 yılı Ocak-Şubat ayları içerisinde toplam 2797 haber incelenmiş ve 242 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilmiştir. Veriler yüzde olarak değerlendirildiğinde SÖZCÜ gazetesinde, Ocak-Şubat ayları içerisinde incelenen haberlerin %8,6'sında nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

2015 yılı Ocak ayında YENİ AKİT gazetesinde toplam 1371 haber incelenmiş ve 131 haberde nefret söylemi içeren ifadeler yer almıştır. Veriler yüzde olarak değerlendirildiğinde YENİ AKİT gazetesinde Ocak ayında incelenen haberlerin %9,5'inde nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Şubat ayında ise YENİ AKİT gazetesinde 1265 haber incelenmiş ve 90'ında nefret söylemi içeren ifadeler yer almıştır. Veriler yüzde olarak değerlendirildiğinde YENİ AKİT gazetesinde Şubat ayında incelenen haberlerin %7,1'inde nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

YENİ AKİT gazetesinde 2015 yılı Ocak-Şubat ayları içerisinde toplam 2636 haber incelenmiş ve 221 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilmiştir. Veriler yüzde olarak değerlendirildiğinde YENİ AKİT gazetesinde incelenen haberlerin %8,3'ünde nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Tablo 2: SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinin Ocak-Şubat 2015 döneminde toplam incelenen haber sayısı, nefret söylemi haber sayısı ve yüzde

2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısı		
Nefret söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı	Yüzde
463	5433	% 8.5

2015 yılı Ocak -Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde toplam 5433 haber incelenmiştir.

İncelenen haberler içerisinde 463 haberde nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Veriler yüzde olarak değerlendirildiğinde Ocak-Şubat ayları içerisinde incelenen haberlerin %8,5'inde nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer aldığı görülmüştür

3.5. 2015 yılı Ocak ayı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi verileri tabloları ve yorumları

Tablo 3: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi Ocak ayı günlük incelenen haber sayısı ve Nefret Söylemi içeren haber sayısının karşılaştırmalı gösterimi

OCAK 2015						
	SÖZCÜ GAZETESİ		YENİ AKİT GAZETESİ		SÖZCÜ-YENİ AKİT GAZETESİ	
Tarih (Ocak)	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı
1	5	43	8	63	13	106
2	5	54	6	43	11	97
3	7	50	5	45	12	95
4	2	41	2	37	4	78
5	5	60	2	46	7	106
6	6	55	5	57	11	112
7	7	49	2	41	9	90
8	6	52	6	48	12	100
9	10	53	6	40	16	93
10	5	48	3	38	8	86
11	6	38	4	43	10	83
12	8	45	5	35	13	80
13	5	55	6	53	11	108
14	4	55	4	54	8	109
15	3	56	5	42	8	98
16	3	51	6	50	9	101
17	3	50	8	41	11	91
18	5	45	7	48	12	93
19	5	55	4	40	9	95
20	7	56	5	45	12	101
21	5	50	1	43	6	93
22	2	46	2	40	4	86
23	2	47	2	40	4	87
24	4	45	3	42	7	87
25	5	25	4	40	9	65
26	4	58	5	40	9	98
27	4	47	3	40	7	87
28	5	60	3	52	8	112
29	3	45	2	41	5	86
30	2	40	3	44	5	84
31	4	42	4	40	8	92
	147	1526	131	1371	278	2897

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan toplam haber sayısı karşılaştırıldığında SÖZCÜ gazetesinde 1526 haberin incelendiği, YENİ AKİT gazetesinde ise 1371 haberin incelendiği görülmüştür.

İncelenen haberler içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 147 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilirken YENİ AKİT gazetesinde 131 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilmiştir.

Bir aylık süreç içerisinde iki farklı yayın politikasına ve dünya görüşüne sahip gazetelerde nefret söylemi içeren ifadelerin sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. SÖZCÜ gazetesi gerek incelenen haber sayısı gerek nefret söylemi içeren haber sayısının fazla olması itibari ile YENİ AKİT gazetesinden daha fazla haber ve nefret söylemi içeren habere yer vermiştir.

İncelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise SÖZCÜ gazetesinde Ocak ayı içerisinde incelenen haberlerin % 9.6'ünde nefret söylemi içeren haber tespit edilirken bu oran YENİ AKİT gazetesinde % 9.5 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4: YENİ AKİT gazetesi Ocak ayı günlük incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

Yeni Akit gazetesi Ocak 2015		
Tarih (Ocak)	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı
1	8	63
2	6	43
3	5	45
4	2	37
5	2	46
6	5	57
7	2	41
8	6	48
9	6	40
10	3	38
11	4	43
12	5	35
13	6	53
14	4	54
15	5	42
16	6	50
17	8	41
18	7	48
19	4	40
20	5	45
21	1	43
22	2	40
23	2	40
24	3	42
25	4	40
26	5	40
27	3	40
28	3	52
29	2	41
30	3	44
31	4	40
	131	1371

2015 yılı Ocak ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Ocak ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde 1371 haber incelenmiştir. İncelenen 1371 haber içerisinde 131 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: SÖZCÜ gazetesi Ocak ayı günlük incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

Sözcü gazetesi Ocak 2015		
Tarih (Ocak)	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı
1	5	43
2	5	54
3	7	50
4	2	41
5	5	60
6	6	55
7	7	49
8	6	52
9	10	53
10	5	48
11	6	38
12	8	45
13	5	55
14	4	55
15	3	56
16	3	51
17	3	50
18	5	45
19	5	55
20	7	56
21	5	50
22	2	46
23	2	47
24	4	45
25	5	25
26	4	58
27	4	47
28	5	60
29	3	45
30	2	40
31	4	42
	147	1526

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 1526 haber incelenmiştir. İncelenen 1526 haber içerisinde 147 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi Ocak ayı günlük nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

Sözcü - Yeni Akit gazetesi Ocak 2015			
	Sözcü gazetesi	Yeni Akit gazetesi	Sözcü - Yeni Akit gazetesi
Tarih (Ocak)	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Nefret Söylemi içeren Toplam Haber Sayısı
1	5	8	13
2	5	6	11
3	7	5	12
4	2	2	4
5	5	2	7
6	6	5	11
7	7	2	9
8	6	6	12
9	10	6	16
10	5	3	8
11	6	4	10
12	8	5	13
13	5	6	11
14	4	4	8
15	3	5	8
16	3	6	9
17	3	8	11
18	5	7	12
19	5	4	9
20	7	5	12
21	5	1	6
22	2	2	4
23	2	2	4
24	4	3	7
25	5	4	9
26	4	5	9
27	4	3	7
28	5	3	8
29	3	2	5
30	2	3	5
31	4	4	8
	147	131	278

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde incelenen haberler içerisinde 147 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

YENİ AKİT gazetesinde ise incelenen haberler içerisinde 131 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİAKİT gazetesinde yer alan haberlerin 278'inde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi Ocak ayı günlük toplam incelenen haber sayısının gösterimi

Sözcü - Yeni Akit gazetesi Ocak 2015			
	Sözcü gazetesi	Yeni Akit gazetesi	Sözcü - Yeni Akit gazetesi
Tarih (Ocak)	Toplam İncelenen Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı
1	43	63	106
2	54	43	97
3	50	45	95
4	41	37	78
5	60	46	106
6	55	57	112
7	49	41	90
8	52	48	100
9	53	40	93
10	48	38	86
11	38	43	83
12	45	35	80
13	55	53	108
14	55	54	109
15	56	42	98
16	51	50	101
17	50	41	91
18	45	48	93
19	55	40	95
20	56	45	101
21	50	43	93
22	46	40	86
23	47	40	87
24	45	42	87
25	25	40	65
26	58	40	98
27	47	40	87
28	60	52	112
29	45	41	86
30	40	44	84
31	42	40	92
	1526	1371	2897

2015 Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler içerisinde spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haberler incelenmiştir.

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde toplam incelenen haber sayısı 1526 olarak tespit edilirken YENİ AKİT gazetesinde 1371 haberin incelendiği tespit edilmiştir.

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİAKİT gazetesinde toplam 2897 haber incelenmiştir.

Tablo 8: SÖZCÜ gazetesi 2015 Ocak ayı toplam incelenen haber sayısı ve Nefret Söylemi içeren haber sayısı

SÖZCÜ gazetesi Ocak 2015	
Nefret Söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı
147	1526

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 1526 haber incelenmiş ve incelenen haberler içerisinde 147 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Ocak ayı içerisinde incelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise incelenen haber sayısının % 9.6'sında nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 9: YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak ayı toplam incelenen haber sayısı ve Nefret Söylemi içeren haber sayısı

YENİ AKİT gazetesi Ocak 2015	
Nefret Söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı
131	1371

2015 yılı Ocak ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Ocak ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde 1371 haber incelenmiş ve incelenen haberler içerisinde 131 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Ocak ayı içerisinde incelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise incelenen haber sayısının % 9.5'inde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 10: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak ayı toplam incelenen haber sayısı ve Nefret Söylemi içeren haber sayısı

SÖZCÜ gazetesi - YENİ AKİT gazetesi Ocak 2015	
Nefret Söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı
278	2897

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde 2897 haber incelenmiş ve incelenen haberler içerisinde 278 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Ocak ayı içerisinde incelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise incelenen haber sayısının % 9.5'inde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

3.6. 2015 yılı ŞUBAT ayı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi verileri tabloları ve yorumları

Tablo 11: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi Şubat ayı günlük incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının karşılaştırmalı gösterimi

ŞUBAT 2015						
	SÖZCÜ GAZETESİ		YENİ AKİT GAZETESİ		SÖZCÜ-YENİ AKİT GAZETESİ	
Tarih (Şubat)	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı
1	1	35	1	34	2	69
2	4	55	3	46	7	101
3	5	56	4	47	9	103
4	1	50	2	52	3	102
5	2	57	3	53	5	110
6	4	55	5	50	9	105
7	2	42	3	56	5	98
8	2	38	2	40	4	78
9	4	40	3	40	7	80
10	3	45	2	42	5	87
11	3	40	2	41	5	81
12	2	50	1	40	3	90
13	2	52	1	50	3	102
14	2	48	3	53	5	101
15	2	30	2	48	4	78
16	4	50	4	41	8	91
17	2	47	6	48	8	95
18	3	35	2	46	5	81
19	3	55	5	40	8	95
20	7	41	4	44	11	85
21	4	35	3	46	7	81
22	4	38	1	33	5	71
23	5	51	5	40	10	91
24	6	52	7	47	13	99
25	4	50	3	50	7	100
26	5	41	5	48	10	89
27	3	46	3	50	6	96
28	6	37	5	40	11	77
	95	1271	90	1265	185	2536

2015 yılı Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan toplam haber sayısı karşılaştırıldığında SÖZCÜ gazetesinde 1271 haberin incelendiği, YENİ AKİT gazetesinde ise 1265 haberin incelendiği görülmüştür.

İncelenen haberler içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 95 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilirken YENİ AKİT gazetesinde 90 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilmiştir.

Bir aylık süreç içerisinde iki farklı yayın politikasına ve dünya görüşüne sahip gazetelerde nefret söylemine neden olan ifadeler içeren haber sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. SÖZCÜ gazetesi gerek incelenen haber sayısı gerek nefret söylemi ifadelerini içeren haber sayısı itibari ile YENİ AKİT gazetesinden daha fazla haber ve nefret söylemine neden olan haberlere yer vermiştir.

İncelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise SÖZCÜ gazetesinde Şubat ayı içerisinde incelenen haberlerin % 7,4'ünde nefret söylemi içeren haber tespit edilirken bu oran YENİ AKİT gazetesinde % 7.1 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 12: YENİ AKİT gazetesi Şubat ayı günlük incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

Yeni Akit gazetesi Şubat 2015		
Tarih (Şubat)	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı
1	1	34
2	3	46
3	4	47
4	2	52
5	3	53
6	5	50
7	3	56
8	2	40
9	3	40
10	2	42
11	2	41
12	1	40
13	1	50
14	3	53
15	2	48
16	4	41
17	6	48
18	2	46
19	5	40
20	4	44
21	3	46
22	1	33
23	5	40
24	7	47
25	3	50
26	5	48
27	3	50
28	5	40
	90	1265

2015 yılı Şubat ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Şubat ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde 1265 haber incelenmiştir. İncelenen 1265 haber içerisinde 90 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 13: SÖZCÜ gazetesi Şubat ayı günlük incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

Sözcü gazetesi Şubat 2015		
Tarih (Şubat)	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı
1	1	35
2	4	55
3	5	56
4	1	50
5	2	57
6	4	55
7	2	42
8	2	38
9	4	40
10	3	45
11	3	40
12	2	50
13	2	52
14	2	48
15	2	30
16	4	50
17	2	47
18	3	35
19	3	55
20	7	41
21	4	35
22	4	38
23	5	51
24	6	52
25	4	50
26	5	41
27	3	46
28	6	37
	95	1271

2015 yılı şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 1271 haber incelenmiştir. İncelenen 1271 haber içerisinde 95 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 14: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi Şubat ayı günlük nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

Sözcü - Yeni Akit gazetesi Şubat 2015			
	Sözcü gazetesi	Yeni Akit gazetesi	Sözcü - Yeni Akit gazetesi
Tarih (Şubat)	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Nefret Söylemi içeren Haber Sayısı	Nefret Söylemi içeren Toplam Haber Sayısı
1	1	1	2
2	4	3	7
3	5	4	9
4	1	2	3
5	2	3	5
6	4	5	9
7	2	3	5
8	2	2	4
9	4	3	7
10	3	2	5
11	3	2	5
12	2	1	3
13	2	1	3
14	2	3	5
15	2	2	4
16	4	4	8
17	2	6	8
18	3	2	5
19	3	5	8
20	7	4	11
21	4	3	7
22	4	1	5
23	5	5	10
24	6	7	13
25	4	3	7
26	5	5	10
27	3	3	6
28	6	5	11
	95	90	185

2015 yılı Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde incelenen haberler içerisinde 95 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

YENİ AKİT gazetesinde ise incelenen haberler içerisinde 90 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİAKİT gazetesinde yer alan haberlerin 185'inde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 15: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi Şubat ayı günlük toplam incelenen haber sayısının gösterimi

Sözcü - Yeni Akit gazetesi Şubat 2015			
	Sözcü gazetesi	Yeni Akit gazetesi	Sözcü - Yeni Akit gazetesi
Tarih (Şubat)	Toplam İncelenen Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı	Toplam İncelenen Haber Sayısı
1	35	34	69
2	55	46	101
3	56	47	103
4	50	52	102
5	57	53	110
6	55	50	105
7	42	56	98
8	38	40	78
9	40	40	80
10	45	42	87
11	40	41	81
12	50	40	90
13	52	50	102
14	48	53	101
15	30	48	78
16	50	41	91
17	47	48	95
18	35	46	81
19	55	40	95
20	41	44	85
21	35	46	81
22	38	33	71
23	51	40	91
24	52	47	99
25	50	50	100
26	41	48	89
27	46	50	96
28	37	40	77
	1271	1265	2536

2015 Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler içerisinde spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haberler incelenmiştir.

2015 yılı Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde toplam incelenen haber sayısı 1271 olarak tespit edilirken YENİ AKİT gazetesinde 1265 haberin incelendiği tespit edilmiştir.

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİAKİT gazetesinde toplam 2536 haber incelenmiştir.

Tablo 16: SÖZCÜ gazetesi 2015 Şubat ayı toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısı

SÖZCÜ gazetesi Şubat 2015	
Nefret Söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı
95	1271

2015 yılı Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 1271 haber incelenmiş ve incelenen haberler içerisinde 95 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Şubat ayı içerisinde incelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise incelenen haber sayısının % 7,4'ünde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 17: YENİ AKİT gazetesi 2015 Şubat ayı toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısı

YENİ AKİT gazetesi Şubat 2015	
Nefret Söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı
90	1265

2015 yılı Şubat ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Şubat ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde 1265 haber incelenmiş ve incelenen haberler içerisinde 90 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Şubat ayı içerisinde incelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise incelenen haber sayısının % 7.1'inde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 18: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi 2015 Şubat ayı toplam incelenen haber sayısı ve Nefret Söylemi içeren haber sayısı

SÖZCÜ gazetesi - YENİ AKİT gazetesi Şubat 2015	
Nefret Söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı
185	2536

2015 yılı Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. Çalışma kapsamında YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Şubat ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesinde 2536 haber incelenmiş ve incelenen haberler içerisinde 185 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Şubat ayı içerisinde incelenen haberlere oransal olarak bakıldığında ise incelenen haber sayısının % 7.2' sinde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

3.7. 2015 yılı OCAK - ŞUBAT ayları SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi verilerinin karşılaştırmalı tabloları ve yorumları

Tablo 19: SÖZCÜ gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısının gösterimi

SÖZCÜ gazetesi		
Ocak ayı toplam incelenen haber sayısı	Şubat ayı toplam incelenen haber sayısı	Ocak- Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı
1526	1271	2797

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde toplam 1526 haber incelenirken Şubat ayı içerisinde toplam 1271 haber incelenmiştir.

Çalışma kapsamında SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ gazetesinde yer alan toplam 2797 haber nefret söylemi bağlamında incelenmiştir.

Tablo 20: SÖZCÜ gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

SÖZCÜ gazetesi		
Ocak ayı nefret söylemi içeren haber sayısı	Şubat ayı nefret söylemi içeren haber sayısı	Ocak - Şubat ayları nefret söylemi içeren haber sayısı
147	95	242

Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 147 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilirken Şubat ayı içerisinde 95 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ gazetesinde yer alan 242 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Tablo 21: YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısının gösterimi

YENİ AKİT gazetesi		
Ocak ayı toplam incelenen haber sayısı	Şubat ayı toplam incelenen haber sayısı	Ocak- Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı
1371	1265	2636

Ocak ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde toplam 1371 haber incelenirken Şubat ayı içerisinde toplam 1265 haber incelenmiştir.

Çalışma kapsamında YENİ AKİT gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde YENİ AKİT gazetesinde yer alan toplam 2636 haber nefret söylemi bağlamında incelenmiştir.

Tablo 22: YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

YENİ AKİT gazetesi		
Ocak ayı nefret söylemi içeren haber sayısı	Şubat ayı nefret söylemi içeren haber sayısı	Ocak - Şubat ayları nefret söylemi içeren haber sayısı
131	90	221

Ocak ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde 131 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilirken Şubat ayı içerisinde 90 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde YENİ AKİT gazetesinde yer alan 221 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Tablo 23: SÖZCÜ gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

SÖZCÜ gazetesi		
	Toplam incelenen haber sayısı	Nefret söylemi içeren haber sayısı
Ocak	1526	147
Şubat	1271	95

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 1526 haber incelenirken Şubat ayında 1271 haber incelenmiştir.

İncelenen haberler içerisinde SÖZCÜ gazetesinde Ocak ayında 147 haberde nefret söylemine neden olan ifadeler tespit edilirken, Şubat ayında 95 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 24: YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

YENİ AKİT gazetesi		
	Toplam incelenen haber sayısı	Nefret söylemi içeren haber sayısı
Ocak	1371	131
Şubat	1265	90

2015 yılı Ocak ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde 1371 haber incelenirken Şubat ayında 1265 haber incelenmiştir.

İncelenen haberler içerisinde SÖZCÜ gazetesinde Ocak ayında 131 haberde nefret söylemine neden olan ifadeler tespit edilirken, Şubat ayında 90 haberde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 25: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısının karşılaştırmalı gösterimi

SÖZCÜ - YENİ AKİT gazetesi toplam incelenen haber sayısı		
	SÖZCÜ gazetesi	YENİ AKİT gazetesi
Ocak	1526	1371
Şubat	1271	1265

SÖZCÜ gazetesinde 2015 yılı Ocak ayı içerisinde 1526 haber incelenirken Şubat ayında 1271 haber incelenmiştir.

YENİ AKİT gazetesinde ise 2015 yılı Ocak ayı içerisinde 1371 haber incelenirken Şubat ayı içerisinde 1265 haber incelenmiştir.

Tablo 26: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları nefret söylemi içeren haber sayısının karşılaştırmalı gösterimi

SÖZCÜ - YENİ AKİT gazetesi nefret söylemi içeren haber sayısı		
	SÖZCÜ gazetesi	YENİ AKİT gazetesi
Ocak	147	131
Şubat	95	90

SÖZCÜ gazetesinde 2015 yılı Ocak ayı içerisinde 147 haberde nefret söylemi içeren ifadeler yer alırken Şubat ayı içerisinde 95 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilmiştir.

YENİ AKİT gazetesinde ise 2015 yılı Ocak ayı içerisinde 131 haberde nefret söylemi içeren ifadeler yer alırken Şubat ayı içerisinde 90 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilmiştir.

Tablo 27: SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının karşılaştırmalı gösterimi

SÖZCÜ - YENİ AKİT gazetesi				
	SÖZCÜ gazetesi		YENİ AKİT gazetesi	
	Nefret söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı	Nefret söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı
Ocak	147	1526	131	1371
Şubat	95	1271	90	1265

2015 yılı Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 1526 haber incelenirken Şubat ayı içerisinde 1271 haber incelenmiştir. İncelenen haberler içerisinde Ocak ayında 147 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilirken Şubat ayında 95 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

2015 yılı Ocak ayı içerisinde YENİ AKİT gazetesinde 1371 haber incelenirken Şubat ayı içerisinde 1265 haber incelenmiştir. İncelenen haberler içerisinde Ocak ayında 131 haberde nefret söylemi içeren ifadeler tespit edilirken Şubat ayında 90 haberde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı görülmüştür.

Tablo 28: SÖZCÜ gazetesi - YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısının gösterimi

2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı
5433

2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde toplam 5433 haber incelenmiştir.

Çalışma kapsamında SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Tablo 29: SÖZCÜ gazetesi - YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

2015 Ocak - Şubat ayları nefret söylemi içeren haber sayısı
463

2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde incelenen haber haberler içerisinde 463 haberde nefret söylemine neden olan ifadeler tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

Tablo 30: SÖZCÜ gazetesi - YENİ AKİT gazetesi 2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısının gösterimi

2015 Ocak - Şubat ayları toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren haber sayısı	
Nefret söylemi içeren haber sayısı	Toplam incelenen haber sayısı
463	5433

2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ ve YENİ AKİT gazetelerinde toplam 5433 haber nefret söylemi bağlamında incelenmiştir.

Çalışma kapsamında SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberler arasında spor haberleri, magazin haberleri ve köşe yazıları dışında kalan tüm haber kategorileri incelenmiştir.

İncelenen haberler içerisinde 463 haberde nefret söylemine neden olan ifadeler tespit edilmiştir.

3.8. 2015 yılı Ocak ayı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadeler

Tablo 31: Siyasal Nefret Söylemi

Kumpas	Hainler	Militan	(Kaç) AK Saray	Türk Vatandaşı
Rezil	Domuzluk	Ballandıra Ballandıra	Zorba	İnlerini Temizlemek
İhanet Operasyonu	Kapaklık Cevaplar	Yerle bir olmak	Siyonist İsrail askerleri	Siyonist
İşgal devleti İsrail	Rezalet	Ahlaksızlar	İşgalci	Kirli operasyon
Kafayı yedi	PKK yandaşları	Yandaş	Terör örgütü	Şapşal militan
İpten döndü	Feci kaza	Dinci terör örgütü	Korkunç infaz	Katletti
Gaspçı Siyonist	Terörist devlet	Bölücü örgüt	Teröristler	Sürücü dehşeti
Pompalı dehşet	Dehşet saçtı	Terör zanlısı	Köşeye sıkışıyor	Kan gölü
Kirli plan	Kadın terörist	Yalana doymuyor	Pes ettiren yalanlar	Şok rapor
Hain saldırı	Terör örgütü üyeleri	Hain tuzak	Hain pusu	Acı gerçek
Kirli çamaşırlar	Siyonist İsrail ordusu	Alçakça	Sus pus	Paralelci polisler
Paralel çete	Çete	Türk polisi	Kahraman polis	Kanlı saldırı
Nefretle kınamak	Çılgına dönmek	Acımasız koca	Yasadışı göstericiler	İnsan avı
Dinci örgüt	Acıtablo	Zulmeden	Küstah	Sabıkalı koca

Katletti	Sözde Ermeni soykırımı	Başörtülü üye	Alay konusu	Tuzluk vekil
İhanet	İkiyüzlülük	Katlederek	Kana doymayan	Diktatör
Sinek avlamak	Dehşet saçan	Radikal dinci Örgüt	Şımarttığı PKK	İşgal gücü ABD
Emperyalist İşgal devleti ABD	Emperyalist batı	Canice	Küstah mizah dergisi	Sövgücü
Padişahımızın ordusu	Saltanat meraklısı	Hortlatacak	Cellat	Türk genci
Çocuk terörist	Militan sevgili	Tiksiniyoruz	Küstah	Soykırım
Sinsi plan	Şaşkın	Alçaklık	Küstah dergi	Siyonist medya patronu
Alçaklık tahrikleri	Türk koca	Ahlaksız dergi	Alçaklığın uşakları	Alçak karikatürler
Skandal	Ahmaklara kapak	PKK ele başı	Türk çocuğu	Ele başı
Eli kanlı	Eli kanlı diktatör	Tarumar etmek	Sırtını dönmek	Darbeciler
Ahlaksızlar	Provokatör	Milliyetçi provokatör	Terör devleti İsrail	Bölücü başı
Darbe destekçisi	Soykırımcı	Soykırımcı terör devleti	Hortumcu	İptalci tuzluk (İdris Naim Şahin)
Tuzluk vekil idris bal	Haramzade	Gülen'in haramzadeleri	Delik deşik	Vahşice
Bebek katili Öcalan	Ahlaksız dergi	Küstah mizah dergisi	Cani adam	Hunharca katletti
Bebek katili	Gözü dönmüş	Sözde ülkücüler	Provokatif gurup	Yırttılar

PKK'lı hainler	Kelle başı	Paçası tutuştu	Ceza yağdı	Geziciler
Hain avı	Nazi ortağı	İrkçı canavar	Boğarak öldürdü	Türk dağcı
Cunta	Lütfedip	Başı kesildi	Yakıp yıktı	İran maşası
Ahlaksız görüntü	Vatan uğruna can veren	Sisi cuntası	Katil	Katil cunta
Ahlaksız içerik	Kumpas	Kumpas mağduru	Hunharca öldürülen	Paralel
İhanet çetesi	Şer devleti	Ahlaksızlık	Türk askeri	Şehit kemiklerini sızlatan konuşma
Yandaş medya	Büyük medya patronu	Tahrik	Şov	Şov fırsatı
Gaflet	İhanet	Tuzluk Şahin(İdris Naim Şahin)	Haraç	Öpüver bi zahmet
Kalaşnikof'lu PKK'lılar	Gövde gösterisi	Apo posterleri	PKK bezleri	Şeytani yöntem
Paralel casus	Taklacı suspus (İdris Naim Şahin)	Tahrik edici	Alçak	Alçak hakaretler
Ergenekon sanıklarının gazetesi	Taklacı Şahin	Tuzluk vekiller	Haşhaşiler	Sert tepki

Tablo 32: Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi

Kadın	Kızlar	Türk kızlar	Özürlü	Seks kölesi
Kadın terörist	Karısı	Karısını çılginca dövdü	Kadın canlı bomba	Kadın polis
Türk kızı	Çeçen kadın canlı bomba	Ev kadını anne	Kadın mütehait	Kadın manken
Kadın vekil	Kadın sürücü	Karısını bastı	Canavar anne	Ahlaksız kadın
Çıplak kadınlarla beraber	Yarı çıplak kadınlar	Kadın avukat	Saldırgan	

Tablo 33: Yabancılara ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi

Ermeni	Çingene	Roman	Yunan	İsraili
Rus asıllı	Çeçen kadın canlı bomba	Fransız	Yahudi sermayesi	Gazze soykırımı
Gözü dönmüş Hindular	Küstah Fransız dergisi	Sırp genç	Türk kızı	Yahudi
Küstah Fransız	Türk askeri			

Tablo 34: Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi

Eşcinsel	Gay	Lezbiyen	Transseksüel
Kaşar	Eşcinsel modacı	Travesti	

Tablo 35: İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi

Hıristiyanlık aşılarken	Hıristiyan adeti	Dinci terör örgütü	Dinci örgüt
İslam düşmanı	Dini değerleri aşağılayan	Dinciler	İslam düşmanı
İslam düşmanlığı	İslam ve peygamber düşmanı	Dinci terörist	Başörtüsü düşmanı
İslama dil uzatan küstah dergi	Müslüman	İslama dil uzatan	Radikal dinci örgüt

3.9. 2015 yılı Şubat ayı SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetesi nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadeler

Tablo 36: .Siyasal Nefret Söylemi

Terör devleti	Terör	İşgalci	İşgalci İsrail	Kafa kesme
Katil	Katil İsrail	Acımasız saldırı	Töre infazı	Terör örgütü
Terörist başı	Terörist başı Abdullah Öcalan	El başı	İnfaz	Kan donduran
Akil almaz vahşet	Sisi cuntası	İrkçı	Fos çıktı	Kafayı taktı
Anaların yürek yakan feryadı	Vahşet	İşbirlikçi	Gezi kalkışması	Çapulcular
Militan katletmiş	Kana doymuyor	Diktatör	Eli kanlı diktatör	Bölücü terör
Cinnet	Katliam	Cinnet katliamı	Zulüm	Saray zulmü
Feci dövdü	Bin pişman etti	(Kaç) Aksaray	Yaka paça gözaltına alındı	Siyonist
Gülenist	Yahudi lobisi	Siyonist-Gülenist işbirliği	Zorba	İşgalci örgüt
İşgalci terör örgütü İsrail	Katliam	Canına kıydı	ABD ve Batı beslemesi	Korsan devlet İsrail
Siyonist kampı	Astığı astık kestiği kestik padişah	Türk	Danıştay tokadı	Can verdi
Kan gölü	Ayrılıkçı	Ayrılıkçı Kürtler	Acımadan kelle kesiyor	Provokatör

Katledildi	Tetikçi gazetesi Taraf	Hainler	İşgalci	Yüzsüzlük
Pezevenk	Veled-i zina	Katiller asılsın	Çanak tutmak	Vahşice katledilen
Cani	Vahşet	Rezillik	Caniler	Kumpas
Canını veren şehitler	Kemiklerini sızlattılar	Terörist başı	Terörist başı Apo	PKK yandaşları
PKK bezi	Mehmetçik	Korkunç dakikalar	Darbeci cumhurbaşkanı	Siyonist devlet
Şer ittifakı	Testereci Feyzioğlu	Ahlaksız dizi	Kan aktı	Katil
Katil Esad	Zorba	Rezalet	Hunharca katledilen	Küstah
Öldürüp 50 parçaya böldü	Kanlı bıçak	Cani	Caninin posterini	Bölücü örgüt
Kanlı gün	Katliam	Kirli kumpas	Anası ağlıyor	Çete
Molotof koalisyonu	Kışkırtıyor	Aslan gibi genç	PKK yandaşları	Kan gölü
Bölücü terör örgütü	Apo posterini	Kanlı terör örgütü	Vatan toprağı	Vahşet
Kanlı terör örgütü lideri Abdullah Öcalan	Türk askeri	Türk bayrağı	Türk tankı	Eli silahlı teröristler
Rezalet	Facia	Feci şekilde can verdi	Şanlı ordumuz	Vicdansızlık
Mat oldu	Muhalefeti kudurttu	Ecdat yadigarı	Dehşet	Dehşet saçtı
Cunta	Katliam	Katil	Eli kanlı diktatör	Ahlaksız öğretmen

Sözde öğretmen	Ahlaksız ateist öğretmen	PKK uzantısı	Vahşice öldürülen	Evlerin ateş düştü
Katil Esad güçleri	Siyonist İsrail	Kumpaslarla zayıflatılan ordumuz	Güzide 4 pilot	Yürek yandı
Torpilli	Cellat	Ateist yazar	Cinnet	Kıyım
Saltanat sarayı	Bıçaklayarak öldürdü	Tecavüze direnince öldürdü	Cunta zihniyeti	Lanet darbeciler
Lanet yağdı	Yakılan kurbanlar			

Tablo 37: Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi

Eşini pazarladı	Karısı	Karısını diri diri yakarak öldürmüş	Vahşice kafası kesilerek öldürülmüş kadın	Kadın amir
Ahlakın "amiri" kadın	Karısını balkondan attı	Telekız	Kadın işçi	Kadınlara anası ağlıyor
Kadın pazarlarken	Müslüman kadın	Koca terörü		

Tablo 38: Yabancılara ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi

Alman İşbirlikçi	Sırp genç	Ayrıklıkçı Kürtler	Çanak tutan Danimarka	İşgalci Yahudiler
---------------------	-----------	-----------------------	--------------------------	----------------------

Tablo 39: Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi

Lezbiyen cinayeti

Tablo 40: İnanç ve Mezhep Temelli Nefret Söylemi

Dinci terör örgütü	İslam düşmanı	Dinci	Yahudi lobisi	Müslüman
Müslümanlar katledildi	Dini değerler üzerinden yapılan tahrik	Dinci teröristler	İşgalci Yahudiler	Müslüman kadın

SONUÇ

Bu çalışma medyada yer alan haberlerin nefret söyleminin oluşmasında ve yaygınlaşmasındaki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada nefret söyleminin nasıl oluştuğu, nefret söylemi tanımı, nefret söylemi türleri; haber, haber dili ve haber söylemi gibi konular üzerinde durulmuştur. Nefret söylemi, haber, haber söylemi ve haber dilinin kavramsal çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Son olarak gazetelerde nefret söylemi içeren haberlerin nicel olarak tespit edilmesi amacıyla içerik analizi yapılmıştır.

Medyada kullanılan dilin toplum üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle medyada kullanılan dilin nasıl olduğu, hangi ifadeleri içerdiği ve kullanılan dille nasıl bir algı yaratmak istediği ya da yarattığı önem taşımaktadır. Çünkü olaylar hakkında medya aracılığı ile bilgi edinen toplum, aktarılan bilgiyi olduğu gibi kabul etmektedir. Bireyler medyada yer alan bilgileri çoğu zaman ilk kez duymakta ya da meydana gelen olaylar hakkında medyada yer alan haberler ile bilgi almaktadır.

Konu hakkında önyargıları besleyen, ötekileştiren, ayrımcılığa neden olan, homofobik vb. nefret söylemine neden olan ifadelerin kullanılması toplumu oluşturan bireylerin zihinlerinde konu hakkında önyargıların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Zaman içerisinde farklı haberlerde konuya ilişkin benzer ifadelere yer verilerek bireyler üzerinde olay hakkında kalıplaşmış fikirlerin, önyargıların oluşmasına neden olmaktadır.

Medyada yer alan haberler çoğu zamanda egemen ideolojinin devamlılığını sağlayan, mevcut düşünce yapısının pekiştirilmesine neden olan ve egemen ideolojinin dilini, sürdürerek farklı düşünce yapılarının doğru olmadığı algısını yaratan bir yapıya sahiptir. Dördüncü kuvvet olarak tanımlanan medya egemen ideolojinin ve iktidarın toplumun düşünce yapısını şekillendirmede kullandığı önemli bir mecradır. Egemen ideoloji ya da iktidar toplum tarafından bilinmesini istediği olayları, kendi çerçevesinden ya da bilinmesini istediği şekli ile okuyucu/dinleyici/izleyiciye aktarmaktadır.

Bu çalışmada "Medyada nefret söylemi içeren ifadelerin ne oranda kullanıldığı?" "Medyada kullanılan dilin nefret söyleminin oluşmasında ve yaygınlaşmasındaki etkisi nedir?" sorularını cevaplayabilmek amacıyla 2015 yılı Ocak - Şubat ayları içerisinde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetelerinde yer alan haberler nefret söylemi bağlamında incelenmiştir. İnceleme yapılan iki aylık süreç içerisinde toplamda 5433 haber incelenmiş bu sayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde 2797 haber incelenirken YENİ AKİT gazetesinde 2636 haber incelenmiştir.

Ocak - Şubat ayları içerisinde gazetelerde yer alan spor haberleri, magazin haberleri, forum haberleri ve köşe yazıları dışında kalan haberler incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda SÖZCÜ gazetesinde yer alan haberlerde nicel olarak bakıldığında toplam incelenen haber sayısı ve nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı haber sayısının YENİ AKİT gazetesinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Gazete taraması yapılırken nefret söylemine neden olan ifadelerin tespit edilebilmesi için Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen 1997 tarihli tavsiye kararında yer alan tanım dikkate alınmış ve bu tanım çerçevesinde haberler nefret söylemi bakımından incelenmiştir. Buna göre nefret söylemi şu şekilde tanımlanmıştır; *"ırkçı nefret, yabancı düşmanlığı, anti-Semitizm ve hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her tür ifade biçimi. Hoşgörüsüzlüğe dayalı nefret, saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezîyetçilik, ayrımcılık ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere karşı düşmanlık yoluyla ifade edilen hoşgörüsüzlüğü içermektedir."* Haber taramaları neticesinde nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadeler çalışmada tablolar şeklinde yer almıştır.

Haberlerde yer alan nefret söylemi içeren ifadelerin tespitinde nefret söylemine neden olan ifadelerin çoğunlukla haber başlığı ya da haberin spotunda yer aldığı görülmüştür. Haber metinlerinde ise başlıkta ya da spotta yer alan nefret söylemine neden olan ifadelerin çoğunlukla yer almadığı tespit edilmiştir. Haber başlığında ve haberin spotunda bu ifadelerin yer alması haberi okutma kaygısı ile toplumda kutuplaştırıcı, ayrımcı, ötekileştirici ifadelerin kullanılmasının bir sebebinin de okuyucunun ilgisini çekmek olduğu kanısına varılmıştır.

Çalışma sonuçlarına oransal olarak bakıldığında ise Ocak ayı içerisinde SÖZCÜ gazetesinde incelenen haberlerin % 9,6'sında nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı tespit edilirken bu oran YENİ AKİT gazetesinde bu oranın % 9.5 olduğu görülmüştür.

Şubat ayı içerisinde ise SÖZCÜ gazetesinde incelenen haberlerin % 7,4'ünde nefret söylemine neden olan ifadelerin yer aldığı haberler tespit edilirken bu oran YENİ AKİT gazetesinde % 7.1 olarak tespit edilmiştir.

Oransal olarak bakıldığında SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetelerinde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı haberlerin oranlarının Ocak ayı ve Şubat aylarında birbirine çok yakın olduğu tespit edilmiştir.

İki aylık süre zarfında içerisinde ise SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetelerinde incelenen 5433 haberden 463'ünde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Oransal olarak bakıldığında ise incelenen haberlerin % 8.5'inde nefret söylemi kapsamında değerlendirilen ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

İki farklı görüşe sahip gazetelerde yer alan haberlerde kullanılan dilin nefret söylemi bağlamında nicel olarak tespiti için yapılan çalışmada her iki gazetede de nefret söylemi içeren haber sayısının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Bu gazetelerde kullanılan dilde nefret söylemi içeren ifadelere yer verildiği ve bu ifadelerin toplumda ötekileştirmeye, kendileri gibi olmayan gurup ya da bireylere karşı önyargılar edinilmesine, ayrımcı söylemin gelişmesine kısaca nefret söyleminin yaygınlaşmasını etkilediği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Celalettin: **"Yazılı Basında Bir Görsel Uzmanlık Alanı: Fotoğraf Gazeteciliği"**, Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Uzmanlık Alanları, Ed. Şebnem Çağlar, Literatürk, 2013, s.115-140.
- Algan, T. Cengiz & Şensever F. Levent: **"Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl 10 Örnek"**, Sosyal Değişim Derneği, İstanbul, 2010.
- Althusser, Louis: **"İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları"**, Çev. Alp Tümertekin, İstanbul, İthaki, 2014.
- Alver, Füsun: **"Gazetecilik Bilimi ve Kuramları"**, İstanbul, Kalkedon, 2011.
- Arsan, Esra D.: **"Haber Ve Habercilik"**, Gazetecilik Ve Habercilik, Der. Sevdâ Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.119-132.
- Aristoteles: **"Retorik II. Kitap"** Çev. Mehmet H. Doğan, 8. bsk, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2006.
- Aristoteles: **"Retorik"**, Çev. Mehmet H. Doğan, bsk. 11, İstanbul, 2013.
- Ataman, Hakan: **"Ayrımcılığa Karşı Bir Adım At! (Taslak)"**, Ankara, İnsan Hakları Gündemi Derneği, 2011.

- Ataman, Hakan: **“Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları, Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Der. Yasemin İnceoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2012, s.47-80.**
- Atılğan, Semra: **"Basın İşletmeciliği", 2. Bsk., İstanbul, Beta Basım Yayım, 1999.**
- Aygül, Eser: **"Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması", Yeni Medyada Nefret Söylemi, Haz. Tuğrul Çomu, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010, s.95-140.**
- Aygül, Eser: **"Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.**
- Bayraktaroğlu, Ali & Berrin: **"Gazetelerde Yer Alan Haber Fotoğraflarında Kötünün Sunumu Üzerine Bir İnceleme, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi, ART-E 2009-04.**
- Baytar, Orhan: **"Yazılı Basın Haberlerinde Görülen Yapısal Sorunlar", Medya Eleştirileri, Der. Nesrin Tan Akbulut, İstanbul, Beta Basım, 2005.**
- Belge, Murat: **"Yıllar İçinde Basın" Radikal Gazetesi, 24 Mart 2001.**

- Binark, Mutlu: **"Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi"**, Yeni Medyada Nefret Söylemi, Haz. Tuğrul Çomu, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010, s.11-54.
- Bilginer, Dinçer: **"Türkiye'deki Görsel Medyada Tekelleşme Olgusu"**, Türkiye'dek Basının Yapısı ve Basın İşletmeciliği, Ed. Güven N. Büyükbaykal, İstanbul, Kare Yayınları, 2010, s.11-42.
- Bleich, Eric: **"The Rise of Hate Speech and Hate Crime Laws in Liberal Democracies"**, Journal of Ethnic and Migration Studies Vol. 37, No. 6, July 2011, s.920'den aktaran Elif Çelik, Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Neresinde?, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.: 4 S.:2, 2013.
- Bulut, İlhan: **"Nefret Suçları"**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
- Büyükbaykal, Güven N.: **"Basın İşletmelerindeki Yönetim Fonksiyonunda Planlamanın Yeri"**, Ed. Güven N. Büyükbaykal, Türkiye'deki Basının Yapısı ve Basın İşletmeciliği, İstanbul, Kare Yayınları, 2010, s.75-92.
- Cangöz, İncilay: **"Haberde "Çocuk Birey"**, Haz. Sevda Alankuş: Çocuk Odaklı Habercilik, 2.bs., İstanbul, IPS İletişim Vakfı, 2012, s.198-225.

- Cangöz, İncilay: **"İnsanların Savaşı, Kelimelerin Barışı"**, Gazeteciliğe Başlarken Okuldan Haber Odasına, Hz. Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2009, s.63-87.
- Cornu, Daniel 'den aktaran Enrico Morres: **"Haber Etiği"**, Çev.Fırat Genç, Ankara, Dost Kitapevi, 2003, Daniel Cornu, Journalisme et verite, Labor et Fides, Cenevre,1994.
- Çağlar, Şebnem - Porghamrezaeieh, Savash: **"Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Keskin Kılıcı Haber"**, Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- Çınar, Mahmut: **"Habercilik ve Nefret Söylemi"**, Ed. Mahmut Çınar, Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013, s.137-154.
- Çayır, Kenan: **"Gruplararası İlişkiler Bağlamında Ayrımcılık"**, Ayrımcılık - Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der. Kenan Çayır - Müge Ayan Ceyhan, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s.5-16.
- Çelik, Elif: **"Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Neresinde?"**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.: 4 S.:2, 2013.

- Çığ, Ünsal: **"Haberin Anlatı Yapısı: Modern Haber Metinlerinde Bilginin Örgütlenişi Ve İşlevi"**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2010.
- Çoban, Barış: **"Kitle İletişim Sürecinde Toplumsal Gerçeklik Ve İktidarın Kurgusu"**, Medya Okuryazarlığı, Ed. Nurçay Türkoğlu - Melda Cinman Şimşek, İstanbul, Kalemus Yayınları, 2007, s.317-324.
- Dirini, İlden: **"Okur Yorumlarıyla Yeniden Yeniden Üretilen Nefret Söylemi"**, Yeni Medyada Nefret Söylemi, Haz. Tuğrul Çomu, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2010, s.55-94.
- Girgin, Atilla: **"Gazeteciliğin Temel İlkeleri"**, İstanbul, DER Yayınları, 2008.
- Girgin, Atilla: **"Yazılı Basında Haber Ve Habercilik Etiki"**, y.y., 2.bsk., İnkılap Yayınları, 2003.
- Göregenli, Melek: **"Ayrımcılığın Meşrulaştırılması"**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013, s.39-56.
- Göregenli, Melek: **"Nefret Suçları Kimin Sorunu"**, KaosGL Dergisi, 2009, S: Mart-Nisan, y.y.
- Göregenli, Melek: **"Nefret Söylemi ve Nefret Suçları"**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013, s.57-74.

- Göregenli, Melek: **"Önyargı ve Ayrımcılığı Azaltmak"**, Ayrımcılık - Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der. Kenan Çayır - Müge Ayhan Ceyhan, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 247-254.
- Göregenli, Melek: **"Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık"**, Ayrımcılık - Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Der. Kenan Çayır - Müge Ayhan Ceyhan, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, s.17-28.
- Göregenli, Melek: **"Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık"**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013, s.23-38
- Güngör, Nazife: **"İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar"**, 2. Bsk., Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013.
- Hall, Stuart 'dan aktaran Ömer Özer: **"Haber Söylem İdeoloji - Eleştirel Haber Çözümlemeleri"**, Konya, Literatürk Yayınları, 2011, Stuart Hall, **"The Television Discours Encoding and Decoding"**, Studying Culture An Introductory Reader, Ed. Ann Gray- Jim McGuigan, Edwar Arnold.
- Iyengar, Shanto: **"Siyasette Erişim Yanlılığı: Televizyon Haberleri ve Kamuoyu"**, Medya, Kültür, Siyaset, Der. Süleyman İrvan, 2. bs., Ankara, Alp Yayınevi, 2002, s.393-419.

- İnceoğlu Yasemin & Çoban Savaş: "**Öteki**"leştirme Sürecinde Medyanın Yeri", Azınlıklar, Ötekiler ve Medya, Der. Yasemin İnceoğlu, Savaş Çoban, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2014, s.50-102.
- İnceoğlu, Yasemin: "**Tartışmalı Bir Kavram: Nefret Söylemi**", Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013, s.75-94.
- İnceoğlu, Yasemin G. & Akgün Çomak, Nebahat: "**Teun A. Van Dijk**", Metin Çözümlemeleri, Yasemin G. İnceoğlu, Nebahat Akgün Çomak, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2009, s.19-82.
- Kaos GL: "**Nefret Suçları Kimin Sorunu? LGBT Bireyler, Nefret Söylemi ve Medyadaki Temsil**", Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Der. Yasemin İnceoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2012, s.289-306.
- Karadeniz, Serra: "**Nefret Söylemi Kapsamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**", Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, y.y., 2012.
- Karan, Ulaş: "**Nefret Suçlarından Ne Anlıyoruz**", Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, Ed. Ayşe Çavdar -Aylin B. Yıldırım, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010, s.55-62.

:

- Keyman, E. Fuat: **"Nefret Söylemi, Nefret Suçu, Demokrasi ve Birlikte Yaşama: Türkiye Örneği"**, Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013, s.7-14.
- Kılıç Deniz: **"Haber Yapma Sürecini Belirleyici Unsurları Ve Basın Ahlakı"**, Selçuk İletişim, C.: 3, S.4, 2005.
- Kocaman, Ahmet: **"Dil Bilim Söylemi"**, Söylem Üzerine, Haz. Ahmet Kocaman, Ankara, 3. bs., ODTÜ Yayıncılık, 2009, s.7-14.
- Küçüközyiğit, Özgür: **"Haber Üretim Sürecinde "Haber Kararı" Ve Karar Aşamasında Öne Çıkan Faktörler"**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2014.
- Noelle-Neumann, Elisabeth: **"Suskunluk Sarmalı Kuramı'nın Medyayı Anlamaya Katkısı"**, Medya, Kültür, Siyaset, Der. Süleyman İrvan, 2.bs., Ankara, Alp Yayınevi, 2002, s.379-392.
- Oskay, Ünsal: **"İletişimin A B C'si"**, İstanbul, 6.bsk., DER Yayınları, 2011.
- Özer, Ömer: **"Haber Söylem İdeoloji - Eleştirel Haber Çözümlenmeleri"**, Konya, Literatürk Yayınları, 2011.
- Özerkan, Şengül: **"Haber Analizi ve İncelemeleriyle: Türkiye'de 9 Gazete"**, Nobel Yayın Dağıtım, 2009.

- Özgen Murat: **"Gazetecinin Etik Kimliği**, 3.Bsk., İstanbul, Set-Systems Yayıncılık, 2006.
- Özkan, Devrim: **"Modern Toplumda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü Ve Devlet: İktidar, İdeoloji Ve Kitle İletişimi"**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 43, 2015.
- Shoemaker, Pamela & Reese, Stephan D.: **"İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi"**, Medya, Kültür, Siyaset, Der. Süleyman İrvan, 2. bs., Ankara, Alp Yayınevi, 2002, s.127-180.
- Sosyal Değişim Derneği: **"Nefret suçları ve Nefret Söylemi İzleme Rehberi"**, Ed. F.Levent Şensever, İstanbul, 2012.
- Soygüder, Şebnem: **"Eyvah Paparazi"**, İstanbul, Om Yayınevi, 2003.
- Sucu, Mehmet: **"Sayfa Düzeni"**, Gazetecilik Ve Habercilik, Der. Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.163-178.
- Rigel, Nurdoğan: **"İleti Tasarımında Haber"**, İstanbul, Der Yayınevi, 2000.
- Robins, Kevin: **"İmaj, Görmenin Kültür ve Politikası"**, Çev. Nurçay Türkoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999.
- Temizkan, Ayşe C.: **"Televizyon Haberciliğine Bir Bakış"**, Haberin Doğası Gazetecilikte İdealler ve Sorunlar, Ed. Ömer Özer, Konya, Litertürk Yayınları, 2012, s.331-356.

- Türkoğlu, Nurçay: **"İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar"**, İstanbul, Kalemus Yayınları, 2007.
- Tokgöz, Oya: **"Temel Gazetecilik"**, 10.bs., İstanbul, İmge Kitabevi, 2013.
- Van Dijk, Teun A : **"Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım"**, Haz., Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Çev., Barış Çoban, Zeynep Özarslan, Nurcan Ateş, İstanbul, Su Yayınları, 2003.
- Van Dijk, Teun A.: **"Söylem ve İktidar, Çev. Pınar Uygun, Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, Ed. Ayşe Çavdar, Aylin B. Yıldırım, İstanbul, , Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010, s.9-44.**
- Vural, A. Murat: **"Bir İletişim Aracı Olarak Fotoğrafın İşlevsel Açıdan Kullanılmasının Önemi"**, Kurgu Dergisi, C:14, 1996.
- Woodrow Alain,'den aktaran Enrico Morresi: **"Haber Etiği, Çev.Fırat Genç, Ankara, Dost Kitapevi, 2003, Alain Woodrow, Information Manipulation, Paris, 1991.**
- Yıldız, Göktürk: **"Haberin Odağında Barışçıl Söylem: Barış Gazeteciliği, Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Uzmanlık Alanları, Ed. Şebnem Çağlar, Literatürk, 2013, s.441-466.**

Yumul, Arus: "Nefret Suçu ya da 'Ölü Vicdanlar Ülkesi'", Medya ve Nefret Söylemi, Ed. Mahmut Çınar, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013,s.127-136.

Yurdalan Özcan: "**Haber Fotoğrafçılığı**", Gazetecilik Ve Habercilik, Der. Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s.149-162.

ÇEVİRİMİÇİ

-----,
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi,
(Çevrimiçi),<http://www.inhak.adalet.gov.tr/temel/aihs.pdf>, Erişim Tarihi:14 Nisan 2015

-----,
BM Her Türü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Uluslararası Sözleşme,
(Çevrimiçi),
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4750.html>, Erişim Tarihi:14 Nisan 2015.

-----,
Güncel Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu,
(Çevrimiçi),
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.552137498675c0.16624183, Erişim Tarihi: 5 Nisan 2015.

-----,
http://www.cihan.com.tr/tr/haber/Kolu-kesik-Suriyeli-hirsiz-yakalandi_0136-CHMTc2MDEzNi8x
(Çevrimiçi) Erişim Tarihi: 21 Nisan 2015.

-----, Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme, 3. Maddesi, **(Çevrimiçi)**,http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktarafilsoz/bm/bm_11.pdf, Erişim Tarihi:14 Nisan 2015.

Mutlu, Binark & Tuğrul, Çomu: Sosyal Medyanın Nefret Söylemi için Kullanılması İfadeÖzgürlüğü değildir!,**(Çevrimiçi)**,<https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>, Erişim Tarihi:18 Nisan2015.

Van Dijk, Teun A.: Haberlerin Söylem Olarak Disiplinlerarası İncelenmesi, Çev. Özlem Çolak, Emre Şahin, **(Çevrimiçi)**,<http://www.nefretsoylemi.org/resimler/200911199701959490.pdf>, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2015.

Weber, Anne: Nefret Söylemi El Kitabı, Council of Europe Publishing,, Eylül, 2009, **(Çevrimiçi)**,http://www.ihop.org.tr/dosya/coe/nefret_soylemi.pdf, Erişim Tarihi:12 Nisan 2015.

* Ayrıca haberlerde SÖZCÜ gazetesi ve YENİ AKİT gazetelerinin 1 Ocak 2015 - 28 Şubat 2015 tarihleri arasında basılan nüshaları kullanılmıştır.